

# Samhällsvetenskaps- programmet

Programmål, kursplaner, betygskriterier  
och kommentarer

Beställningar till:  
Fritzes Kundservice  
106 47 Stockholm  
Telefon: 08-690 91 90  
Orderfax: 08-690 91 91  
E-post: [order.fritzes@liber.se](mailto:order.fritzes@liber.se)  
Internet: [www.fritzes.se](http://www.fritzes.se)

Samhällsvetenskapsprogrammet  
Upplaga 1  
ISBN 91-38-31686-2  
Omslagsillustratör: Kari Modén  
Grafisk formgivning: Pangea design AB  
© Skolverket och Fritzes  
Tryck: Centraltryckeriet Borås 2000

# Innehåll

Inledning 4

Målstyrning 5

Nationella styrdokument 5

Lokala styrdokument 6

Programmålets syfte 7

Programsmål (SKOLFS 1999:12) 8

Kommentarer till programmålet 11

Samhällsvetenskapsprogrammets struktur 13

Valbara kurser 14

Möjlighet till profilering 15

Projektarbete 16

Individuellt val 16

Gymnasiepoäng 17

Hur hänger allt ihop? 18

Att tänka programinriktat 19

Skolverkets föreskrifter och allmänna råd om kurser i gymnasieskolans nationella program 20

Samhällsvetenskapsprogrammet SKOLFS 2000:1 bilaga 1 och 17 20

Skolverkets föreskrifter om kursplaner och betygskriterier för kurser i samhällsvetenskapsprogrammet 23

Kursplaner och betygskriterier 23

Poängplan 204

# Inledning

Förändringar i omvärlden leder till att krav ställs på förändringar inom skolan. För att möta dessa krav har de nationella styrdokumentet delvis fått ett förändrat innehåll jämfört med tidigare. Programmålen är skrivna på ett annat sätt, med en längre sammanhängande text som tydligare beskriver programmets karaktär och uppbyggnad. Samtidigt som programmålen och skolans ansvar gjorts tydligare har alla kursplaner bearbetats och moderniserats.

Att ompröva och förändra är själva drivkraften i systemet med målstyrning och resultatansvar och något helt nödvändigt i ett samhälle som utvecklas i allt snabbare takt. Kunskapens innehåll och volym påverkas av omvärlden.

Förändringar som påverkar skolan sker på många områden i samhället. Yrkeslivet i dag kräver flexibilitet och nya kompetenser. Gränserna mellan olika yrken suddas ut och nya verksamhetsområden uppstår. Den internationella handeln ökar liksom människors rörlighet över nationsgränserna. Detta är förändringar som ställer högre krav på språkfärdigheter och kunskaper om andra människors livsvillkor, politik, kultur och religion. Miljöfrågor har fått en ökad betydelse och ingår nu i ett bredare perspektiv kopplat till ekonomiska, sociala och kulturella frågor. Utbildning i miljöfrågor ses som avgörande för att erhålla en hållbar utveckling och förbättra människors förmåga att lösa miljö- och utvecklingsfrågor. Den tekniska utvecklingen är explosionsartad och vi kan idag bara ana de möjligheter som finns i informationstekniken.

I det här programhäftet finns program mål, kursplaner och betygskriterier för samhällsvetenskapsprogrammet. Utifrån programmet ges också kommentarer till de nationella styrdokumentet, sambandet mellan dem och hur de kan anpassas till verksamheten på skolorna.

# Målstyrning

## Nationella styrdokument

Skolans kunskapsuppdrag kommer till uttryck i skollag, läroplaner, program mål, kursplaner och betygskriterier. Dessa styrdokument utgör en helhet och skall läsas tillsammans. Kursplanernas mål skall läsas mot bakgrund av läroplan och program mål och de kunskapskvaliteter som beskrivs i betygskriterierna återfinns i kursplanernas mål. Styrdokumentet fyller vart och ett för sig en funktion. Tillsammans uttrycker de också en gemensam syn på program och ämnen. Denna grundsyn skall komma till uttryck i undervisningen. Skolan skall också arbeta i enlighet med de grundläggande värden som finns uttryckta i barnkonventionen och andra internationella överenskommelser.

De nationella styrdokumentet är bindande föreskrifter som måste följas.

- *Skollagen* är stiftad av riksdagen och innehåller de grundläggande bestämmelserna om utbildningen i alla skolformer och anger också övergripande mål och riktlinjer för utbildningen.
- *Läroplanen* fastställs av regeringen och anger skolans värdegrund och grundläggande riktlinjer och mål. Läroplanen är uppdelad i olika huvudområden, t.ex. kunskaper och elevernas ansvar och inflytande. För vart och ett av dessa huvudområden anger läroplanen mål samt riktlinjer för arbetet. Målen är av två slag, dels mål som skolan skall sträva efter att eleverna når, dels mål som skolan skall se till att alla elever kan uppnå.
- *Program mål* för varje program fastställs också av regeringen och ger en sammanfattande beskrivning av programmet och förklarar hur detta program skiljer sig från andra. Program målet är utgångspunkt för planeringen av utbildningen i sin helhet och för planeringen av undervisningen i de enskilda kurserna.
- *Kursplanerna* fastställs av Skolverket och konkretiserar läroplan och program mål samt anger målen för utbildningen i varje enskilt ämne. För vissa ämnen anger kursplanen vilka mål utbildningen skall sträva mot. För yrkesämnena finns i stället kursmål som har en liknande uppgift. För alla kurser finns dessutom preciserat de

mål som varje elev skall ha uppnått efter avslutad kurs. Samtliga mål är avsedda att anpassas till lokala villkor. Målen är vida och skall inte sätta någon gräns för elevens kunskapsutveckling. Allt för detaljerade mål skulle minska utrymmet för lärarna att fatta beslut både när det gäller undervisningens utformning och bedömningen av elevernas kunskaper. Ansvaret för att organisera och genomföra arbetet, t.ex. val av stoff och arbetsmetoder faller på lärare och elever. De lokala förutsättningarna har stor betydelse för hur kunskapsmålen konkretiseras och tillämpas.

- *Betygskriterierna* fastställs av Skolverket och anger kännetecken på de kunskapskvaliteter som skall bedömas för de tre betygsstegen G, VG och MVG. Det betyg eleven får skall avspegla hur väl eleven har tillägnat sig och utvecklat dessa kvaliteter, men också bredden på elevens kunskaper. Betygskriterierna skall läsas tillsammans med Mål att sträva mot respektive Mål för kursen och Mål att uppnå. I det lokala översättningsarbetet skall hänsyn tas till det stoff och de arbetssätt som förekommer på den enskilda skolan.

## Lokala styrdokument

De styrdokument som skall finnas på den lokala nivån är skolplanen, den lokala arbetsplanen och den individuella studieplanen.

- *Skolplanen* konkretiserar statens uppdrag till kommunen att sköta de obligatoriska och frivilliga skolorna. Kommunen bestämmer i skolplanen vilka resurser som skall användas, hur skolan skall organiseras, hur lokalerna skall se ut, vilken personal som skall finnas och också andra villkor som är avgörande för arbetet så att målen kan nås. Kommunen skall i skolplanen visa hur verksamheten skall utvecklas och förändras på kort och lång sikt och hur målen i de nationella måldokumenterna skall uppnås i just den kommunen. Kommunen skall också kontinuerligt följa upp och utvärdera skolplanen.
- *Den lokala arbetsplanen* visar hur den enskilda skolan vill organisera sin verksamhet, reflektera över den, utvärdera den och förändra den. Den skall visa hur mål i de nationella styrdokumenterna liksom mål i den kommunala skolplanen skall uppnås. En lokal arbetsplan skall vara ett levande styrdokument som kontinuerligt följs upp och utvärderas. Rektor ansvarar för att en lokal arbetsplan upprättas.
- *Individuell studieplan* skall upprättas för varje elev. I den skall det stå vilket program och vilka kurser eleven valt. Det skall också framgå om eleven följer ett fullständigt, utökat eller reducerat program. Den individuella studieplanen skall kontinuerligt följas upp.

# Programmålets syfte

För varje gymnasieprogram finns mål som formulerar programmets sammanhållande idé. Programålet ger en helhetsbild av programmet ifråga och skall sätta sin prägel på såväl kärnämnen som karaktärsämnen och den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU).

Programålet skall garantera att programmets olika delar hänger samman och bildar en helhet. Dess uppgift är att sätta in kurserna i ett sammanhang och markera att kärn- och karaktärsämnen hör ihop. Det fungerar också som utgångspunkt för planeringen av undervisningen i de olika kurserna.

Samma kärnämneskurser förekommer på alla program. Kursplanerna är desamma, men utformningen av undervisningen kan ske på olika sätt genom att stoff och metod varieras och anpassas till de olika programmen. A-kursen i engelska, för att ta ett exempel, kommer inte att se likadan ut på samhällsvetenskapsprogrammet som på hotell- och restaurangprogrammet eller på naturvetenskapsprogrammet. Skälet till detta är att programmen har olika mål.

Sammanfattningsvis kan programmålen sägas ha följande uppgifter:

- tydliggöra helheten och sammanhanget i utbildningen
- ge information till elever och föräldrar om vad de kan förvänta sig av utbildningen
- vara underlag för lärares diskussioner om utbildningen och samordning av undervisningen
- vara ett redskap vid lärares och elevers gemensamma planering
- utgöra underlag i kommunikationen mellan skola och arbetsliv om bl.a. arbetsplatsförlagd utbildning
- ge handledare på arbetsplatsen förståelse för vad utbildningen syftar till
- vara en utgångspunkt för arbete med kursplaner och utvärdering

I programålet formuleras alltså själva idén bakom programmet. Här preciseras också vad skolan ansvarar för att eleverna skall kunna när de fullföljt sin utbildning.

# Programmål (SKOLFS 1999:12)

## SAMHÄLLSVETENSKAPSPROGRAMMET

### Syfte

Samhällsvetenskapsprogrammet syftar till en på humaniora och samhällsvetenskap grundad kunskap om människors villkor och verksamhet. Programmet syftar även till att utveckla redskap att formulera, analysera och lösa problem inom flera ämnesområden. Ett ytterligare syfte är att utveckla förmågan att förstå sambanden mellan ekonomi, humaniora och samhällsvetenskap och andra vetenskaper. Samhällsvetenskapsprogrammet förbereder främst för vidare studier.

### Programmets karaktär och uppbyggnad

Intresset för människan och hennes verksamhet är central i samhällsvetenskapsprogrammet. Människan som individ och samhällsvarelse samt samhällets strukturer, mekanismer och konflikter är centrala studieobjekt i utbildningen. I utbildningen övas förmågan att finna och analysera samband, att formulera problem och föreslå lösningar. Att tolka, förstå och förklara är viktiga aktiviteter i utbildningen.

Samhällsvetenskapsprogrammet erbjuder en bred utbildning som ger kunskaper inom många skilda områden och beredskap att inhämta ny kunskap inom det humanistiska, språkvetenskapliga och samhällsvetenskapliga området och utgör en grund för studier i högskolan.

Att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt är en viktig del av utbildningen. Utmärkande för human- och samhällsvetenskaperna är att deras kunskapsområde ständigt omprövas och tolkas på nytt mot bakgrund av nya erfarenheter. Olika frågeställningar har gett upphov till skilda vetenskapstraditioner och forskningsmetoder. Central är förmågan att anlägga ett historiskt och internationellt perspektiv. De historiska kunskaperna ger delaktighet i kulturarvet och bidrar till förståelse av nutiden och handlingsberedskap inför framtiden. Genom läsning av litteratur ökar kännedomen om människors liv och tänkande från skilda tider och i olika kulturer. Kunskaper i matema-



tik är nödvändiga för att studierna i framför allt naturkunskap, ekonomi och samhällskunskap skall bli meningsfulla. Ett tvärvetenskapligt förhållningssätt är ofta nödvändigt.

Kunskaper i utbildningens karaktärsämnen används ofta i sammanhang där förmågan att samarbeta och att uttrycka sig i tal och skrift är av stor vikt. Språk och text intar en särskild ställning i utbildningen. Språket är ett redskap för kommunikation men också för reflektion och lärande. För human- och samhällsvetenskaperna utgör vanligen texter av olika slag det stoff genom vilket människan och hennes verksamhet undersöks, men även andra källor, exempelvis undersökningar och intervjuer, används. Att utveckla sitt språk mot allt större klarhet underlättar begreppsförståelsen och den analytiska förmågan och är en god förberedelse för ett mer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta. Förmågan att använda svenska språket utvecklas inom utbildningens alla ämnen.

Genom studier i engelska och i andra främmande språk skapas möjligheter för kontakter över nationsgränser och en förberedelse för fortsatta studier och deltagande i ett alltmer internationaliserat arbetsliv. I utbildningen kan i princip alla språk studeras, moderna såväl som klassiska.

Kontakterna med andra länder och kulturer ökar, bland annat som en följd av den snabba utvecklingen inom informationstekniken. Inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga sektorerna är användningen av informationsteknik mycket utbredd. Utbildningen ger god vana att använda informationstekniken som ett verktyg för lärande, kommunikation och informationssökning.

Miljö- och resursfrågor är en viktig del i utbildningen. Insikter i sådana frågor utvecklas på ett naturligt sätt under studierna. Detta bidrar till att skapa en samlad förståelse av dessa frågor och för hur miljöfrågor kan lösas genom samverkan mellan olika discipliner inom naturvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora.

För att ge insikt i arbetslivets villkor och därmed konkretisera utbildningen finns inom programmet möjlighet till arbetsplatsförläggning av delar av utbildningen.

Samhällsvetenskapsprogrammet har fyra nationella inriktningar: ekonomi, kultur, samhällsvetenskap och språk.

## Skolans ansvar

Skolan skall ansvara för att eleverna vid fullföljd utbildning

- har utvecklat ett intresse för samhällsvetenskapliga frågeställningar och kan söka, tolka och analysera information samt formulera och lösa problem med hjälp av samhällsvetenskapliga metoder,

- kan tillämpa ett humanistiskt och samhällsvetenskapligt arbetsätt vad avser problemlösningsmetodik, modelltänkande, textkritik och teorikonstruktion,
- kan utnyttja begrepp och teoretiska modeller i sitt tänkande och inser betydelsen av successiv revidering och utveckling av modeller och begrepp,
- kan anlägga ett historiskt perspektiv på företeelser och skeenden i samhället,
- har kännedom om det mångkulturella samhället och den ökande internationaliseringen i världen och följderna av dessa processer för samhällsutvecklingen i olika länder och kontinenter,
- kan använda informationsteknik på ett sätt som stärker förståelse, begreppsutveckling och kommunikation samt har kunskaper om informationsteknikens möjligheter och problem,
- kan kommunicera sina kunskaper och erfarenheter i tal och skrift samt har tillägnat sig insikter om språket som en väg till lärande och begreppsutveckling,
- kan använda engelska och andra främmande språk på ett funktionellt sätt i tal och skrift inom det samhällsvetenskapliga området och i andra sammanhang,
- har fördjupade kunskaper om miljö- och resursfrågor och om samspelet mellan miljö, teknik, politik, ekonomi och etik i detta sammanhang,
- har förvärvat en ekologisk grundsyn och har insikt i hur samhällsvetenskapliga tillämpningar kan användas för att skapa goda levnadsförhållanden och en livskvalitet som är förenlig med en hållbar utveckling.

# Kommentarer till programmålet

Genom 1965 års gymnasiereform ersattes latinlinjen, den allmänna linjen och handelsgymnasiet av de humanistiska, samhällsvetenskapliga och ekonomiska linjerna. De tre grenarna, samhällsvetenskaplig, humanistisk och ekonomisk, på det samhällsvetenskapliga programmet som genomfördes i 1991 års reform, kan ses som en direkt överföring av dessa tre linjer till programgymnasiet.

Samhällsvetenskapsprogrammet är ett av gymnasieskolans största program. Det finns i nästan alla kommuner. Ett stort antal elever med olika bakgrund och vitt skilda intressen studerar på programmet. Programmet lägger grunden för en bred kompetens och förbereder för fortsatta studier inom framförallt humaniora, ekonomi och samhällsvetenskap.

Samhällsvetenskapsprogrammet syftar till att skapa en medvetenhet om och ett intresse för att möta de utmaningar som ett demokratiskt samhälle ställs inför. Utbildningen skall medverka till att eleverna kan ta ställning i olika samhällsfrågor och till att de får handlingsberedskap i en föränderlig värld. Eleverna får möjlighet att utveckla redskap för att upptäcka sambanden mellan politik, ekonomi, teknik, kultur och miljö. De tränar sin förmåga att ställa frågor, analysera, formulera och lösa problem. En viktig uppgift för programmet är att göra eleverna medvetna om vägen från information till kunskap och om informationsteknikens möjligheter och risker.

Undervisningen på samhällsvetenskapsprogrammet skall väcka nyfikenhet och stimulera lusten att lära, så att eleverna känner ansvar för sin egen kunskapsutveckling. Vikten av en gemensam värdegrund betonas.

För att förstå bakgrunden till de samhällsförändringar som sker både på ett nationellt och ett internationellt plan krävs kunskaper om historiska, geografiska, kulturella och ekonomiska förhållanden samt hur dessa förhållanden hänger samman och påverkar varandra.

En viktig faktor i dessa förändringar är den ökande internationaliseringen, vilket gör att det är värdefullt att kunna kommunicera på

olika språk och samarbeta över nationsgränser. Detta för med sig att behovet av språkkunskaper växer och i samhällsvetenskapsprogrammet är det möjligt att studera ett flertal språk.

För att effektivt kunna kommunicera på ett språk krävs en bred språklig repertoar och en förståelse för att språket måste anpassas efter situation och mottagare. Denna insikt ligger till grund för undervisningen i modersmålet, men spelar också en viktig roll i annan språkundervisning.

Språket är också ett redskap för reflektion och inläring. Att eleverna utvecklar sin förmåga att använda svenska språket är ett ansvar som alla ämnen på programmet delar.

Att kunna sätta upp och pröva hypoteser, formulera och lösa problem karakteriserar samhällsvetenskapsprogrammet. Det är därför viktigt med matematiska kunskaper, vilka fungerar som tanke- och analysverktyg inom flera ämnen och på så vis kan bidra till att göra eleverna till kreativa problemlösare.

Det finns en stark koppling mellan naturvetenskap och samhällsvetenskap, vilket visar sig i att ämnen som naturkunskap och geografi är gemensamma karaktärsämnen samt i att ett stort antal naturvetenskapliga ämnen finns med bland de valbara kurserna. Dessa kurser ger förutsättningar för en betoning av miljö- och resursfrågor, som ges stor betydelse på samhällsvetenskapsprogrammet.

Informationstekniken möjliggör snabb kommunikation men skapar samtidigt problem när det gäller yttrandefrihet, personlig integritet och frågor om hur ny kunskap kan och bör användas. En viktig kompetens är att kunna kritiskt granska, värdera och använda tillgänglig information.

För att möta de krav som ställs av ökande internationalisering, informationsteknikens genombrott och de allt viktigare miljöfrågorna har ett antal nya kurser skapats. *Internationella relationer* tar upp frågor som aktualiseras av den ökade globaliseringen, *Historia C* tar upp källkritik och diskuterar tillförlitligheten hos olika slag av informationskällor och *Miljöpolitik* behandlar miljöfrågor ur ekonomiskt, politiskt och juridiskt perspektiv.

# Samhällsvetenskaps- programmets struktur

## Samhällsvetenskapsprogrammet

Kärnämnen	750	Karaktärsämnen	100	Inriktning ekonomi	350	Valbara kurser 150-300	Indivi- duellt val 300
		Gemensamma kurser	800			<i>Exempel på kurser som kan erbjudas:</i>	
						Samtliga kurser från SP:s	
						inriktningar	
Svenska/Svenska som andraspråk A + B	200	Engelska B	100	Företagsekonomi A	50	Datorkunskap	50
Engelska A	100	Filosofi A	50	Företagsekonomi B	150	Engelska C	100
Matematik A	100	Geografi A	100	Information och layout	50	Filosofi B	50
Estetisk verksamhet	50	Historia A	100	Internationell ekonomi	50	Företagsek. kurser	50-250
Idrott och hälsa A	100	Matematik B	50	Rättskunskap	50	Geografi B	50
Naturkunskap A	50	Moderna språk	200			Geografiska inf.	50
Religionskunskap A	50	Muntlig och skriftlig kommunikation	50	Inriktning kultur	400	Grekiska A,B	100-200
Samhällskunskap A	100	Naturkunskap B	100	Historia B	100	Historia C	100
		Psykologi A	50	Kultur- och idéhistoria	100	Int. Relationer	50
				Litteratur och litt. vetenskap	50	Latin m. allm. spr. A/B/C	100-300
				Religionskunskap B	50	Moderna språk	100-300
				Staden och framtiden	100	Psykologi B	50
						Samhällskunskap C	100
				Inriktning samhällsvetenskap	250	Teckenspråk f. hörande	100-300
				Historia B	100	Biologi A (NV)	100
				Religionskunskap B	50	Biologi B (NV)	50
				Samhällskunskap B	100	Fysik A (NV)	100
						Idrott och hälsa B	50
						Kemi A (NV)	100
						Matematik C (NV)	100
						Matematik D (NV)	100
						Mediekunskap (MP)	100
						Miljökunskap (NV)	100
						Miljöpolitik (NV)	50
						Multimedia A (MP)	100
						Män.-soc o kult.(OP)	100
						Nutida konst(ES)	50
						Pedag. ledarskap(BF)	100
						Textkommunik. A(MP)	100
						Turismkurser(HP)	50-300
						<i>Kurs som skall erbjudas:</i>	
						Matematik C	100
				Inriktning språk	400		
				Språk	400		

Föreskrifter om kurser i detta program publiceras i SKOLFS 2000:1

Programstrukturen för samhällsvetenskapsprogrammet visar programmets olika delar. Bestämmelsen återfinns i SKOLFS 2000:1 bil. 17 (se sid. 20). Översikten ger en bild av programmets uppbyggnad, men visar inte i vilken ordning kurserna skall läsas. Här framgår vilka kurser som är obligatoriska för alla elever. Utöver kärnämnen, som är desamma på alla program, är de gemensamma kurserna obligatoriska. De gemensamma kurserna visar på programmets bredd.

Samhällsvetenskapsprogrammet har fyra nationella inriktningar: *ekonomi, kultur, samhällsvetenskap* och *språk*.

Inriktningen *ekonomi* behandlar företagandets roll och villkor i samhället. Här ingår kurser om metoder och tekniker som används för att lösa olika företagsekonomiska problem. Informationsteknik är ett viktigt inslag. Inriktningen skall grundlägga ett intresse för entreprenörskap. Delar av vissa kurser är lämpliga att arbetsplatsförläggas.

Inriktningen *kultur* behandlar människan som kulturskapare. I centrum står konstverk och idéer som människor skapat under tidens gång. Det historiska perspektivet är centralt för att utveckla förståelse för mångfalden i människans skapande och för att ge insikt om seder, bruk och levnadsformer.

Inriktningen *samhällsvetenskap* analyserar samhället utifrån ett historiskt, ekonomiskt och socialt perspektiv. Särskild vikt läggs vid att jämföra olika idémässiga och politiska tolkningar av samhällsförändringar. Inriktningen intresserar sig för människan som individ, gruppmedlem och samhällsmedborgare.

Inriktningen *språk* tillgodoser de krav som internationaliseringen ställer på goda kunskaper i språk. Inriktningen behandlar även hur språk utvecklas och förändras samt hur språk används i olika sammanhang, på olika sätt och för olika syften. Inom inriktningen finns möjlighet att förutom engelska och moderna språk också studera latin med allmän språkkunskap, klassisk grekiska, modersmål och teckenspråk för hörande.

Inriktningens karaktär skall sätta sin prägel på kursernas uppläggning. Samhällskunskap B och C, till exempel, som valbara kurser på inriktning ekonomi, "färgas in" av denna inriktning så att de får ett annorlunda utseende än samma kurser på exempelvis inriktningen samhällsvetenskap.

## Valbara kurser

Hur utrymmet valbara kurser skall användas förklaras i Skolverkets Allmänna råd om valbara kurser som återfinns i SKOLFS 2000:1 bil. 17. (Se sidan 20.)

*I 5 kap. 17 § gymnasieförordningen 1992:394 (ändring SFS 1999:844) anges att eleverna skall erbjudas ett allsidigt urval av valbara kurser och att styrelsen för utbildningen beslutar om vilka valbara kurser som skall erbjudas inom respektive nationellt program. Av 1 kap. 2 § samma förordning följer att en valbar kurs skall vara förenlig med programmålen. Här meddelar Skolverket allmänna råd om hur det valbara utrymmet kan utnyttjas.*

*Det valbara utrymmet kan utnyttjas på flera olika sätt för att tillgodose kravet på breddning och fördjupning. En möjlighet är att skapa kurspaket eller profileringar som man låter eleverna välja mellan. En annan möjlighet är*

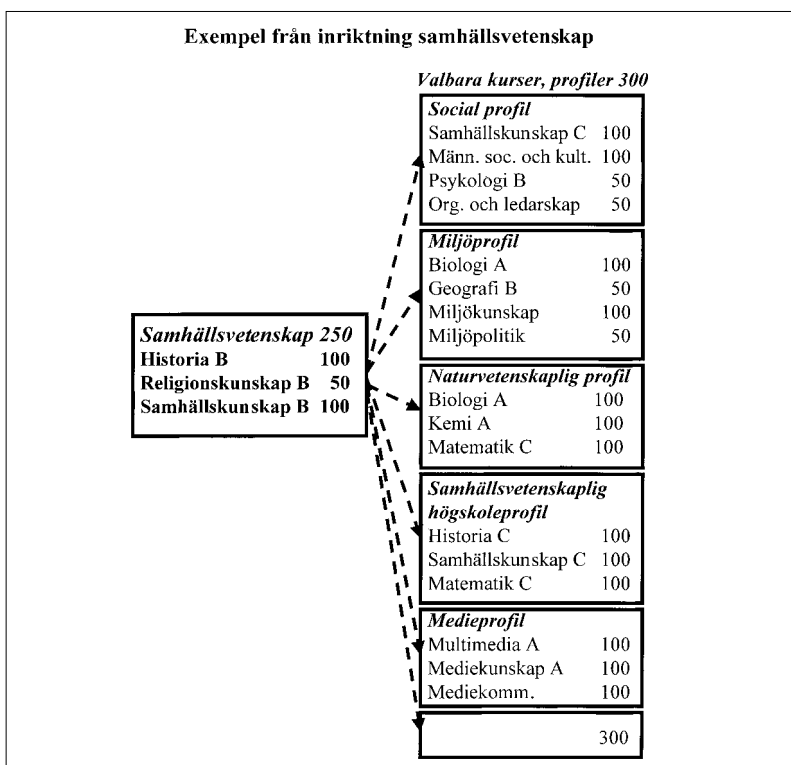
att låta elever fritt välja från ett urval av kurser. Kombinationer av kurspaket och fritt valda kurser kan också tänkas.

Nedanstående uppräknning av valbara kurser\* är endast exempel på kurser som passar som valbara. Det finns både andra nationella kurser och lokala kurser som också kan vara lämpliga. Generellt gäller att de kurser som förekommer i inriktningarna på ett visst program bör vara valbara för elever som går på andra inriktningar inom samma program.

\* Se sidan 22.

## Möjlighet till profilering

En möjlighet att använda de valbara kurserna är att göra profileringar. Med hjälp av de valbara kurserna kan man lokalt komponera kurspaket som breddar eller fördjupar inriktningen. För elever på samhällsvetenskaplig inriktning är det valbara utrymmet på 300 poäng. Inom det utrymmet kan man tänka sig att skolan erbjuder en medieprofil, en miljöprofil, en naturvetenskaplig profil eller en social profil. Ytterligare en möjlighet är en högskoleprofil där bland annat Matematik C ingår. Denna kurs behövs för behörighet till vissa av högskolans utbildningar. På liknande sätt kan profileringar förekomma inom övriga inriktningar.



## Projektarbete

Varje program innehåller ett projektarbete. Det innebär att eleven utför ett större självständigt arbete inom ett kunskapsområde som ligger inom programmålets ram. Projektarbetet skall pröva elevens förmåga att ta ansvar för hela processen från idé och planering till färdig produkt. Bedömningen skall baseras på elevens insats och kunskapsutveckling under hela projektarbetet, inte enbart på slutprodukten.

## Individuellt val

Utöver de valbara kurserna gör eleven ett individuellt val. Här är det tillåtet att utan hänsyn till programålet välja bland de kurser som finns i kommunen.



# Gymnasiepoäng

*Gymnasiepoängen* visar omfattningen av en kurs. Det finns en överensstämmelse mellan kursens poängtal och de krav som ställs för att uppnå kursens krav. Poängtalet utgår ifrån att en veckas heltidsstudier motsvarar i genomsnitt 25 gymnasiepoäng. Det antal gymnasiepoäng som anges för en kurs är en uppskattning av elevernas genomsnittliga arbetsinsats. Poängen är alltså inte en beräkning av undervisningstiden. En och samma kurs kan t.ex. ha helt olika undervisningstid på olika program.

För att eleverna skall säkras en *minimivä* av lärarledd undervisning finns det en garanterad undervisningstid. Den garanterade undervisningstiden är 2 150 undervisningstimmar om 60 minuter för elever på det estetiska programmet, naturvetenskapsprogrammet samt samhällsvetenskapsprogrammet och 2 370 undervisningstimmar för övriga program. Hur undervisningstiden fördelas på ämnen och kurser svarar skolhuvudmannen för.

Olika elever behöver olika lång tid på sig för att nå kursernas utbildningsmål. Studierna behöver därför organiseras på olika sätt för olika elever. Det är skolhuvudmannens ansvar att ge sådana förutsättningar att alla elever når upp till målen i kurserna.

Skolhuvudmannen skall också kunna redovisa hur varje elev har erbjudits sin garanterade undervisningstid. Av den *individuella studieplanen* skall framgå hur elevens garanterade undervisningstid fördelas.

I gymnasieförordningen finns en definition av *undervisningstid*. Där sägs att undervisningstid är tid för arbete som planerats av lärare och elever tillsammans och som eleverna genomför under en lärares ledning.

# Hur hänger allt ihop?

Programmålet signalerar att det finns en särskild tanke med programmet och att denna grundläggande tanke skall märkas i programmets samtliga kurser. Eleverna skall uppfatta sin utbildning som en helhet.

Men programmet väcker frågor: Vad innebär det konkret? Hur gör man för att uppnå det?

Färdiga svar ges inte. Lärare och elever måste göra en egen tolkning av programmet, för att komma fram till hur de på bästa sätt skall leva upp till dess intentioner. Inom ramen för programmet har den enskilda skolan full frihet att bestämma hur de nationella kursplanemålen skall uppnås. Det lokala friutrymmet lämnar plats för diskussion kring frågor som programmet väcker.

För att utbildningen i landet skall bli likvärdig anger riksdag, regering och Skolverket mål för arbetet i skolan. Det gäller sedan för varje skola att genom analys, reflektion och diskussion komma fram till vilket stoff och arbetssätt som passar bäst. Denna process överlämnas till rektor, lärare och elever.

Det är varje skolas skyldighet att inom läroplanens ram se till att eleverna får så god utbildning som möjligt. Verksamheten kan se olika ut från skola till skola, men den skall alltid återspegla läroplanens intentioner. De grundläggande värden och kvaliteter som läroplanen uttrycker skall prägla hela kedjan av styrdokument, det vill säga programmal, kursplaner och betygsriterier.

Betygsriterierna kräver ett lokalt översättningsarbete. Kriterierna anger kunskapskvaliteter på olika nivåer. Det högre betygssteget omfattar också de krav som anges för det lägre. Därför är kriterierna ofta färre på högre nivåer.

Kursplanen anger vilka kurser som ingår i ett ämne, mot vilka mål undervisningen skall sträva och vilka mål en elev minst skall ha uppnått för att bli godkänd. Några förkunskapskrav anges inte längre i kursplanerna. I stället framhålls vilka kunskaper de olika kurserna bygger på. Det avgörande är att eleverna har dessa kunskaper, inte på vilket sätt kunskaperna har inhämtats.

Ämnestexterna ger en beskrivning av ämnets karaktär och för resonemang om hur ämnet kan kopplas till läroplan och programmal. I de nya ämnestexterna har fler kurser än tidigare försetts med "Mål att

sträva mot”. Ämnestexterna fungerar som redskap med vilkas hjälp lärare och elever planerar och bygger upp undervisningen. Det förutsätts att varje skola gör sin egen tolkning. Mål att sträva mot visar vilka kunskaper som skall utvecklas hos eleven – dock utan att ange något tak för utvecklingen.

## Att tänka programinriktat

För att programmet ska fungera som en helhet behöver lärarna samarbeta över ämnesgränserna. Kärnämnen och karaktärsämnen skall sträva åt samma håll. Det gäller att tänka programinriktat snarare än ämnesinriktat, för att få undervisningen att kännas mer meningsfull för eleven. Det är viktigt att kärnämnesläraren varierar sina kurser med målet för varje enskilt program för ögonen. Både i programmålen och i kärnämnenas kursplaner finns det mål som säger att elevens studieinriktning skall påverka utformningen av kärnämneskurserna. Karaktärsämnesläraren, å sin sida, måste försöka ta vara på de möjligheter till samverkan som erbjuds. På samhällsvetenskapsprogrammet bör samverkan mellan kärnämnes- och karaktärsämneskurser vara tämligen lätt att åstadkomma, eftersom vissa ämnen, till exempel samhällskunskap, religionskunskap och svenska, både har kurser som är kärnämnen och kurser som är karaktärsämnen. Viktigt är att skolan ger de organisatoriska förutsättningarna för olika slag av samverkan.

# Skolverkets föreskrifter och allmänna råd om kurser i gymnasieskolans nationella program

## Samhällsvetenskapsprogrammet (SP) SKOLFS 2000:1 bilaga 1 och 17

### Kärnämneskurser 750 gymnasiepoäng

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Svenska/	Svenska A	SV1201	100
	Svenska B	SV1202	100
Svenska som andraspråk	Svenska som andraspråk A	SVA1201	100
	Svenska som andraspråk B	SVA1202	100
Engelska	Engelska A	EN1201	100
Matematik	Matematik A	MA1201	100
Idrott och hälsa	Idrott och hälsa A	IDH1201	100
Samhällskunskap	Samhällskunskap A	SH1201	100
Religionskunskap	Religionskunskap A	RE1201	50
Naturkunskap	Naturkunskap A	NK1201	50
Estetisk verksamhet	Estetisk verksamhet	ESV1201	50

### Gemensamma karaktärsämneskurser 800 gymnasiepoäng

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Engelska	Engelska B	EN1202	100
Filosofi	Filosofi A	FS1201	50
Geografi	Geografi A	GE1201	100
Historia	Historia A	HH1201	100
Matematik	Matematik B	MA1202	50
Moderna språk	Moderna språk, steg 1–7	MSPR1201–7200	
Naturkunskap	Naturkunskap B	NK1202	100
Psykologi	Psykologi A	PS1201	50
Svenska	Svenska C –		
	Muntlig och skriftlig kommunikation	SV1205	50

### Gemensamma kurser i inriktningarna

#### Ekonomi 350 gymnasiepoäng (SPEK)

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Administration	Information och layout	ADM1205	50
	Företagsekonomi A	FE1202	50
	Företagsekonomi B	FE1203	150
	Internationell ekonomi	FE1210	50
Rättskunskap	Rättskunskap	RK1203	50

## Kultur 400 gymnasiepoäng (SPKU)

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Historia	Historia B	HI1202	100
Kulturhistoria	Kultur- och idéhistoria	KUH1202	100
	Staden och framtiden	KUH1206	100
Svenska	Litteratur och litteraturvetenskap	SV1203	50
Religionskunskap	Religionskunskap B	RE1202	50

## Samhällsvetenskap 250 gymnasiepoäng (SPSA)

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Historia	Historia B	HI1202	100
Religionskunskap	Religionskunskap B	RE1202	50
Samhällskunskap	Samhällskunskap B	SH1202	100

## Språk 400 gymnasiepoäng (SPSK)

Kombinationer av följande språkkurser

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Engelska	Engelska C	EN1203	100
Klassisk grekiska	Grekiska A	GRK1201	100
	Grekiska B	GRK1202	100
Latin m. allmän språkkunskap	Latin A	LAS1201	100
	Latin B	LAS1202	100
	Latin C	LAS1203	100
Moderna språk	Moderna språk steg 1–7	MSPR1201–7	100–
			400
Modersmål	Modersmål A	ML1202	100
	Modersmål B	ML1203	100
Teckenspråk för hörande	Teckenspråk för hörande steg 1–5	TNH1201–5	100–
			400

## Kurser som skall erbjudas inom utrymmet för valbara kurser

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Matematik	Matematik C	MA1203	100

## Allmänna råd om valbara kurser 150–300 gymnasiepoäng

I 5 kap. 17 § gymnasieförordningen (1992:394) anges att eleverna skall erbjudas ett allsidigt urval av valbara kurser och att styrelsen för utbildningen beslutar om vilka valbara kurser som skall erbjudas inom respektive nationellt program. Av 1 kap. 2 § samma förordning följer att en valbar kurs skall vara förenlig med programmålen. Här meddelar Skolverket allmänna råd om hur det valbara utrymmet kan utnyttjas.

Det valbara utrymmet kan utnyttjas på flera olika sätt för att tillgodose kravet på breddning och fördjupning. En möjlighet är att skapa kurspaket eller profileringar som man låter eleverna välja mellan. En annan möjlighet är att låta elever fritt välja från ett urval av kurser.

Kombinationer av kurspaket och fritt valda kurser kan också tänkas.

Nedanstående uppräknig av kurser är endast exempel på kurser som passar som valbara. Det finns både andra nationella kurser och lokala kurser som också kan vara lämpliga. Generellt gäller att de kurser som förekommer i inriktningarna på ett visst program bör vara valbara för elever som går på andra inriktningar inom samma program.

#### Exempel på kurser som kan erbjudas inom utrymmet för valbara kurser

Ämne	Kurs	Kurskod	Poäng
Biologi	Biologi A	Bl1201	100
	Biologi B	Bl1202	50
Datoranvändning	Datorkunskap	DAA1201	50
Filosofi	Filosofi B	FS1202	50
Fysik	Fysik A	FY1201	100
Geografi	Geografi B	GE1202	50
	Geografiska informationssystem	GE1203	50
Historia	Historia C	HH1203	100
Idrott och hälsa	Idrott och hälsa B	IDH1202	50
Kemi	Kemi A	KE1201	100
Kulturhistoria	Nutida konst	KUH1205	50
Lärande och pedagogiskt ledarskap	Pedagogiskt ledarskap	LPL1208	100
Matematik	Matematik C	MA1203	100
	Matematik D	MA1204	100
Mediekommunikation	Mediekunskap	MDK1204	100
Miljökunskap	Miljökunskap	MKU1202	100
	Miljöpolitik	MKU1204	50
Multimedia	Multimedia A	MUM1201	100
Psykologi	Psykologi B	PS1202	50
Samhällskunskap	Samhällskunskap C	SH1203	100
	Internationella relationer	SH1204	50
Social omsorg	Människan socialt och kulturellt	SOMS1202	100
Textkommunikation	Textkommunikation A	TEXK1201	100

Dessutom kurser i ämnena:

Företagsekonomi

Turism

# Skolverkets föreskrifter om kursplaner och betygskriterier för kurser i samhällsvetenskapsprogrammet

## KURSPLANER OCH BETYGSKRITERIER

### **Administration 25**

Information och layout A 28

### **Engelska 30**

Engelska A 33

Engelska B 36

Engelska C 39

### **Estetisk verksamhet 42**

Estetisk verksamhet 43

### **Filosofi 45**

Filosofi A 47

### **Företagsekonomi 49**

Företagsekonomi A 53

Företagsekonomi B 55

Internationell ekonomi 58

### **Geografi 60**

Geografi A 64

### **Historia 66**

Historia A 69

Historia B 71

### **Idrott och hälsa 73**

Idrott och hälsa A 75

### **Klassisk grekiska 77**

Grekiska A 79

Grekiska B 81

### **Kulturhistoria 83**

Kultur- och idéhistoria 85

Staden och framtiden 87

### **Latin med allmän språkkunskap 89**

Latin A 92

Latin B 94

Latin C 96

### **Matematik 98**

Matematik A 102

Matematik B 105

Matematik C 108

### **Moderna språk 111**

Moderna språk, steg 1–7 115

### **Modersmål 135**

Modersmål A 138

Modersmål B 140

### **Naturkunskap 142**

Naturkunskap A 144

Naturkunskap B 146

**Psykologi 148**

Psykologi A 150

**Religionskunskap 152**

Religionskunskap A 155

Religionskunskap B 157

**Rättskunskap 160**

Rättskunskap 162

**Samhällskunskap 164**

Samhällskunskap A 167

Samhällskunskap B 169

**Svenska 171**

Litteratur och

litteraturvetenskap 176

Svenska A 178

Svenska B 181

Svenska C – Muntlig och skriftlig  
kommunikation 184

**Svenska som  
andraspråk 186**

Svenska som andraspråk A 190

Svenska som andraspråk B 192

**Teckenspråk för  
hörande 195**

Teckenspråk för hörande,  
steg 1–5 197

**Valbara kurser finns på  
bifogade cd-rom**



# Ämnen

## ■ Ämne: Administration

---

### Ämnets syfte

Utbildning i ämnet administration syftar till att ge kunskaper om ett företags administrativa arbetsuppgifter samt om dess interna och externa information. Ämnet syftar också till att utveckla förmågan att hantera olika slags programvaror, datorer och övrig utrustning. Ämnet syftar även till att hos eleven utveckla en god språklig kompetens och förmåga att agera serviceinriktat.

### Ämnets karaktär och uppbyggnad

Administration i någon omfattning har funnits alltsedan människor började knyta affärskontakter med varandra. Administration är det vi ofta tidigare betraktade som sekreterar- eller kontoristarbete, som att hålla ordning på tider, papper osv. Sekreteraren och kontoristen var ofta företagets ansikte utåt, dvs. den första kontakt som kunden fick via telefon eller besök. För inte så länge sedan fanns det sekreterare eller kontorister på i stort sett varje avdelning inom medelstora och stora företag.

Idag är det inte så. Förändrad arbetsorganisation och teknisk utveckling av datorer och övrig kontorsutrustning har gjort att efterfrågan på yrkesgruppen sekreterare och kontorister har minskat på den svenska och internationella arbetsmarknaden.

Det betyder inte att de klassiska kontorsarbetsuppgifterna som att skriva affärsdokument, vara företagets ansikte utåt, framställa informationsmaterial för internt och externt bruk, sortera och hantera papper har försvunnit. Skillnaden mellan idag och för några decennier sedan är att nästan samtliga arbetstagare inom företag och förvaltning förväntas kunna hantera en hel del av dessa arbetsuppgifter själva på ett korrekt och effektivt sätt. Många av arbetsuppgifterna finns kvar i förändrade former och utrustningen som används utvecklas ständigt. Det är sannolikt att denna utveckling fortsätter och att ett visst mått av administrativa arbetsuppgifter därför kommer att skötas av varje anställd. En del av arbetsuppgifterna försvinner i samband med att datorerna kommunicerar och utbyter information utan mellanhänder.

Bemanningsföretag svarar för en växande del inom den tjänstesäljande sektorn. Företag som hyr ut arbetskraft ser en ökad efterfrågan av administrativa tjänster från små och medelstora företag. Det som efterfrågas är hjälp med administrativa arbetsuppgifter såsom löne-

hantering, kundreskontra, upprättande av affärsdokument, utformande av informationsmaterial. Språklig kompetens, inte minst med tanke på ökad globalisering, är viktig. Egenskaper som social kompetens, god samarbetsförmåga och god initiativförmåga är också exempel på kvalifikationer som efterfrågas.

Ämnet administration består av tio kurser.

*Administration A* behandlar de rutiner, arbetsformer och dokument som förekommer i ett företag. Kursen tar också upp vanliga hjälpmedel inom det administrativa arbetet samt miljöfrågor inom området. Kursen är gemensam på handels- och administrationsprogrammet.

*Administration B* innehåller modern datoranvändning i företagets löpande arbete med t. ex. order, lager och fakturering samt affärskommunikation. Kursen behandlar också hur planering och arbete kan ske på ett serviceinriktat och ansvarsfullt sätt med hänsyn till kvalitet, arbetsmiljö och globala miljöaspekter. Kursen behandlar även arbetsorganisation och företagande inom området. Kursen bygger på *Administration A* och är valbar.

*Information och layout A* behandlar intern och extern information, såväl skriftlig som muntlig. I kursen ingår hur text- och layoutprogram används och hur arbetet kan läggas upp effektivt och ergonomiskt riktigt. Kursen är gemensam på handels- och administrationsprogrammet.

*Information och layout B* behandlar affärskommunikation, text- och bildhantering, layout, språkbehandling samt elektronisk publicering. Kursen bygger på *Information och layout A* och är valbar.

*IT-stöd* tar upp enklare inställningar och installationer i persondatorer och nätverkssystem, administration av intranet och internet samt frågor om sårbarhet, etik och säkerhet i samband med datorer. Kursen bygger på *Datorkunskap* och är valbar.

*Personaladministration* behandlar personalplanering, personalvård och löneadministration liksom frågor kring lagar och avtal inom det personaladministrativa området. Kursen är valbar.

*Konferens och reception* behandlar hur sammanträden, konferenser och liknande arrangemang genomförs. I kursen ingår också receptionsarbete med utgångspunkt i verklighetsanknutna situationer. Även hantering av programvaror och utrustning inom arbetsområdet behandlas. Kursen bygger på *Administration A* samt *Information och layout A* och är valbar.

*Affärskommunikation engelska* behandlar muntlig och skriftlig affärskommunikation. I kursen ingår att utforma affärsdokument på ett språkligt korrekt sätt samt att utveckla förmågan att använda språket och informationstekniken vid yrkesmässiga kontakter. Kursen bygger på kunskaper motsvarande *Engelska A* och är valbar.

*Affärskommunikation moderna språk* behandlar muntlig och skriftlig

affärskommunikation. I kursen ingår att utforma affärsdokument på ett språkligt korrekt sätt samt att utveckla förmåga att använda språket och informationsteknik vid yrkesmässiga kontakter. Kursen bygger på kunskaper motsvarande Moderna språk steg 2 och är valbar.

*Anteckningsstenografi* behandlar Melins stenografisystem samt olika användningsområden för stenografi. I kursen ingår att utforma dokument utifrån stenografimanus. Kursen är valbar.

■	<b>Ämne: Administration</b>
	<b>Kurs: Information och layout A</b>
	<b>Kurskod: ADM1205</b>
	<b>Poäng: 50</b>

## Mål

### Mål för kursen

Kursen skall ge grundläggande kunskap i muntlig och skriftlig affärskommunikation och utveckla förmågan att utforma intern och extern information på ett språkligt korrekt sätt, såväl muntligt som skriftligt. Kursen skall utveckla förmågan att utforma dokument och framställa informationsmaterial med hjälp av modern teknik samt ge erfarenhet av att arbeta effektivt och ergonomiskt riktigt.

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna tillämpa regler och principer för intern och extern dokumentutformning enligt gällande standard

kunna använda ett enkelt och korrekt affärsspråk

kunna använda och arbeta vid datorer på ett ergonomiskt och effektivt sätt

kunna använda och arbeta med text- och layoutprogram på ett effektivt sätt för att utforma dokument och informationsmaterial

kunna samla in, välja ut, sammanställa och presentera information muntligt och skriftligt med hjälp av olika metoder och tekniker.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven framställer med viss handledning intern och extern information på ett layoutmässigt och språkligt korrekt sätt.

Eleven samlar in, bedömer och presenterar information med hjälp av modern teknik.

Eleven arbetar effektivt och ergonomiskt riktigt.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven använder text- och layoutprogram på ett adekvat sätt och tillämpar regler och principer för dokumentutformning.

Eleven planerar, genomför och dokumenterar sina arbetsuppgifter på ett för uppgiften lämpligt sätt.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven utformar intern och extern information och använder modern teknik på ett ansvarsfullt och effektivt sätt.

Eleven diskuterar form, innehåll och målgrupp och motiverar sina ställningstaganden.

---

## Ämnets syfte

Engelska är modersmål eller officiellt språk i ett stort antal länder, förmedlar många vitt skilda kulturer och är dominerande kommunikationsspråk i världen. Förmåga att använda engelska är nödvändig vid studier, vid resor i andra länder och för sociala eller yrkesmässiga internationella kontakter av olika slag. Ämnet engelska har därför en central roll i den svenska skolan. Utbildningen i engelska syftar till att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga och sådana språkkunskaper som är nödvändiga för internationella kontakter, för en alltmer internationaliserad arbetsmarknad och för att kunna ta del av den snabba utveckling som sker genom informations- och kommunikationsteknik samt för framtida studier. Utbildningen i engelska har dessutom som syfte att vidga perspektiven på en växande engelsktalande omvärld med dess mångskiftande kulturer.

Utbildningen i engelska skall dessutom leda till att språket blir ett redskap för lärande inom olika kunskapsområden. Alla elever behöver även förmåga att på egen hand bygga vidare på sina kunskaper efter avslutad skolgång. Ämnet syftar därför också till att eleven skall vidmakthålla och utveckla sin lust och förmåga att lära sig engelska.

## Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i engelska sträva efter att eleven

utvecklar sin förmåga att kommunicera och interagera på engelska i skiftande sammanhang kring varierande frågor och i olika situationer,

fördjupar sin förståelse av engelska som talas i olika delar av den engelskspråkiga världen och förbättrar sin förmåga att tillgodogöra sig sådant innehåll som förmedlas i olika medier,

utvecklar sin förmåga att delta i samtal, diskussioner och förhandlingar och på ett nyanserat sätt uttrycker egna åsikter och bemöter andras,

utvecklar sin förmåga att tala välstrukturerat och med anpassning till ämne och situation,

fördjupar sin förmåga att läsa, förstå och kritiskt reflektera över texter på sakprosa och facktexter inom egna intresse- och kompetensområden eller inom studieinriktningen,

förbättrar sin förmåga att med god behållning läsa skönlitteratur på engelska och reflektera över texterna ur olika perspektiv,  
förfinar sin förmåga att uttrycka sig i skrift i olika sammanhang samt utvecklar sin språkliga medvetenhet och kreativitet,  
utvecklar sin förmåga att analysera och bearbeta språket mot allt större tydlighet, variation och formell säkerhet,  
reflekterar över levnadssätt, kulturtraditioner och samhällsförhållanden i engelskspråkiga länder samt utvecklar fördjupad förståelse och tolerans för andra människor och kulturer,  
tar allt större ansvar för att utveckla sin språkliga förmåga.

### Ämnets karaktär och uppbyggnad

Det engelska språket och olika kulturyttringar från engelskspråkiga länder finns lätt tillgängliga i det svenska samhället. Eleverna stöter idag på många varianter av engelska utanför skolan. De möter engelska i skiftande sammanhang: i teve, i filmer, i musikens värld, via internet och datorspel, i läsning av texter och vid kontakter med engelsktalande. Ämnet engelska ger en bakgrund till och ett vidare perspektiv på de samhälls- och kulturyttringar som eleverna omges av i dagens internationella samhälle. I ämnet ingår både att granska det innehåll som språket förmedlar och att språkligt dra nytta av det rika och varierade utbud av engelska som ungdomar och vuxna möter utanför skolan.

Engelska bör inte delas upp i separata moment som lärs in i en given turordning. Både yngre och äldre elever berättar och beskriver, diskuterar och argumenterar, även om det sker på olika sätt, på olika språkliga nivåer och inom olika ämnesområden.

De olika kompetenser som ingår i en allsidig och kommunikativ förmåga har sin motsvarighet i ämnets struktur. Till dessa hör förmågan att behärska språkets form, dvs. vokabulär, fraseologi, uttal, stavning och grammatik. I ämnet utvecklas även kompetensen att bilda språkligt sammanhängande helheter vilka efter hand i fråga om innehåll och form allt bättre anpassas till situation och mottagare. När de egna språkkunskaperna inte räcker till behöver eleven kompensera detta genom att använda strategier som omformuleringar, synonymer, frågor och kroppsspråk. Förmågan att reflektera över likheter och skillnader mellan egna kulturella erfarenheter och kulturer i engelsktalande länder utvecklas hela tiden och leder på sikt till förståelse för olika kulturer och interkulturell kompetens. En ytterligare kompetens är medvetenhet om hur språkinläring går till.

Ämnet engelska är uppdelat i tre kurser.

*Engelska A* är en bred kurs som bygger på grundskolans utbildning

eller motsvarande kunskaper. Kursen motsvarar steg 5. Eleven fortsätter att bygga upp förmågan att kommunicera på engelska i olika situationer. Kursen skall öka elevens tilltro till den egna språkliga förmågan i engelska. Kursen ger tillfälle till läsning för glädje, kunskaper och kulturkännedom. Engelska A är en kärnämneskurs.

*Engelska B* bygger på Engelska A och motsvarar steg 6. Kursen har en mer analytisk inriktning. Perspektiven vidgas ytterligare mot språkanvändning i varierande och komplicerade situationer. Kännedomen om engelskspråkig kultur fördjupas. Engelska B är gemensam kurs på de estetiska, naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och tekniska programmen.

*Engelska C* bygger på Engelska B och motsvarar steg 7. Kursen förbereder för yrkesarbete eller högskolestudier med engelska som arbetsredskap. I kursen finns möjlighet att använda engelska i projektarbete och arbeta med att formulera mål, välja och motivera arbetsmetod, formulera och genomföra en arbetsplan samt att utvärdera och på olika sätt presentera resultatet av ett arbete. Engelska C är en valbar kurs.



■ **Ämne:** Engelska

**Kurs:** Engelska A

**Kurskod:** EN1201

**Poäng:** 100

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

förstå tydligt tal, från olika regioner, om ämnen som inte är helt obekanta

vilja, våga och kunna utan förberedelse delta i samtal om bekanta ämnen och utbyta information, personliga åsikter och erfarenheter

kunna efter förberedelse muntligt informera om eller beskriva ett ämnes- eller intresseområde och visa prov på anpassning av språket efter situationens krav

kunna läsa och tillgodogöra sig texter med varierat sakinnehåll, särskilt sådana texter som anknyter till studieinriktningen eller egna intresseområden

kunna läsa och förstå lättillgänglig skönlitteratur och genom litteraturen förvärva kunskaper om kulturtraditioner i engelskspråkiga länder

kunna formulera sig i skrift för att informera, instruera, argumentera och uttrycka känslor och värderingar samt ha förmåga att bearbeta och förbättra den egna skriftliga produktionen

ha kunskap om samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt i engelskspråkiga områden och kunna använda dessa kunskaper för att jämföra kulturer

kunna medvetet använda och utvärdera inlärningssätt som befrämjar inlärningen

kunna självständigt hämta information från olika källor samt bearbeta och strukturera den information som tagits fram.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven tillgodogör sig innehållet också i regionalt färgad engelska när språket talas i lugnt tempo i vardagliga situationer.

Eleven utbyter i samtal information och åsikter och eleven lyckas med olika strategier lösa språkliga problem.

Eleven uttrycker sig muntligt med tydligt och klart uttal och anpassar i någon mån sitt talade språk både till informella och något mera formella sammanhang.

Eleven tillägnar sig huvudinnehållet i tydliga texter på sakprosa, facktexter och skönlitteratur samt tillgodogör sig detaljer vid en noggrannare läsning.

Eleven skriver med klart och tydligt språk, såväl personligt hållna meddelanden, berättelser och reflexioner som sammanfattningar som har att göra med egna intressen och egen studieinriktning.

Eleven beskriver det engelska språkets ställning i världen samt gör, på grundval av kunskaper om samhällsförhållanden, seder och bruk i områden där engelska talas, jämförelser med egna kulturella erfarenheter.

Eleven tar ansvar för att planera, genomföra och utvärdera sitt arbete samt använder lämpliga hjälpmedel.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven tillgodogör sig huvuddrag och de flesta detaljer även i regionalt färgad tal när framställningen är tydlig.

Eleven inleder och upprätthåller samtal, inhämtar och ger information samt uttrycker egna åsikter på ett tydligt och lättfattligt sätt.

Eleven berättar, beskriver och förklarar med sammanhang inom egna intresse- och kompetensområden samt återberättar och sammanfattar muntligt ett välbekant stoff.

Eleven tillgodogör sig såväl huvuddrag som de flesta detaljer i tydliga texter på sakprosa och skönlitteratur samt vid noggrannare läsning även något svårare texter.

Eleven skriver brev, kommentarer och sammanfattningar till inhämtat stoff på ett tydligt och informativt sätt och med anpassning till några olika syften och mottagare.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven förstår och kommenterar både helhet och detaljer i tydligt, talat språk som varierar i tempo samt uppfattar olika nyanser i språket.

Eleven samtalar ledigt och med gott språkligt flyt i olika situationer samt uttrycker sig varierat i tal och anpassar sitt språk till ämne, situation och lyssnare.

Eleven drar vid läsning slutsatser om texters syfte, uppfattar åsikter och värderingar och tillgodogör sig såväl detaljer som huvudinnehåll.

Eleven skriver med sammanhang och variation, använder språkets ord och strukturer med säkerhet samt kommunicerar skriftligt med anpassning till olika mottagare.

---

■ **Ämne:** Engelska

---

**Kurs:** Engelska B

---

**Kurskod:** EN1202

---

**Poäng:** 100

---

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

förstå vad som sägs i längre sekvenser av sammanhängande tydligt tal som förmedlas direkt eller via medier och där innehållet kan vara obekant för eleven och av relativt teoretisk karaktär

kunna med språklig anpassning samtala om olika ämnen och ha förmåga att hålla ett samtal vid liv

kunna aktivt delta i diskussioner och kunna framföra och nyanserat bemöta argument

kunna muntligt, efter förberedelse, sammanhängande beskriva och tydligt förklara sådana företeelser som är av allmänt intresse, hör till intresseområdet eller till studieinriktningen

kunna muntligt och skriftligt sammanfatta och kommentera olika slags texter särskilt sådana som anknyter till intresseområden eller till studieinriktning

kunna läsa, sammanfatta och kommentera innehållet i längre skönlitterära texter

ha förmåga att skriftligt presentera ett innehåll på ett klart och väl strukturerat sätt samt kunna uttrycka sig varierat, personligt och med anpassning till mottagare och situation

ha grundläggande orientering om engelskspråkig litteratur från olika epoker

ha kunskaper om samtidsförhållanden, historia och kulturer i länder där engelska talas

kunna presentera aspekter av den egna kulturen och det egna landet med tanke på personer med en annan kulturell bakgrund

kunna utvärdera sitt arbete som ett led i att förändra och förbättra sitt lärande

kunna kritiskt granska och analysera information från olika källor.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven förstår innehållet i tydligt tal, även med dialektal färgning.

Eleven inleder och upprätthåller samtal, inhämtar och ger information, argumenterar samt uttrycker egna åsikter och bemöter på ett nyanserat sätt andras argument.

Eleven anpassar sin talade engelska till situation och mottagare samt uttrycker sig varierat och lättfattligt och använder på ett effektivt sätt olika strategier för att få kommunikationen att fungera väl.

Eleven uttrycker sig muntligt med gott uttal och tydlig intonation.

Eleven presenterar och kommenterar ett innehåll hämtat från olika intresse- och kompetensområden.

Eleven tillgodogör sig innehållet i texter på sakprosa samt med hjälpmedel även i svårare texter inom kända ämnesområden.

Eleven tillgodogör sig några samtidsromaner samt utdrag ur äldre skönlitterära verk.

Eleven uttrycker sig och interagerar skriftligt med sammanhang, struktur och allt större variation kring innehåll hämtat från ett flertal områden.

Eleven redovisar och kommenterar stoff från egna intressen och egen studieinriktning.

Eleven beskriver olika samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt i områden där engelska talas, och använder denna bakgrund för att kommentera och diskutera skönlitteratur, film och musik samt facktexter av olika slag.

Eleven planerar, genomför och utvärderar sitt arbete på ett effektivt sätt.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven förstår såväl huvuddrag som detaljer även i regionala och sociala varianter av talad engelska när framställningen är tydlig.

Eleven anpassar sitt språk i informella och något mera formella samtal.

Eleven anpassar muntliga presentationer till olika situationer, uttrycker sig med variation och gott språkligt flyt.

Eleven tillgodogör sig även något svårare texter på sakprosa.

Eleven tillgodogör sig, kommenterar och jämför några samtidsromaner på engelska samt läser utdrag ur skönlitterära verk från olika epoker och sätter in dessa i ett sammanhang.

Eleven skriver nyanserat och variationsrikt.

#### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven förstår och analyserar innehållet i tydligt tal i snabbt tempo även när det är regionalt färgat.

Eleven samtalar med god anpassning till olika situationer.

Elevens muntliga framställning kännetecknas av klarhet, precision och variation.

Eleven analyserar hur texter på olika sätt anpassas till syfte och mottagare.

Elevens skriftliga framställning kännetecknas av klarhet, precision och variation.

---

■ **Ämne:** Engelska

---

**Kurs:** Engelska C

---

**Kurskod:** EN1203

---

**Poäng:** 100

---

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

förstå olika slags tydligt autentiskt tal i skiftande sammanhang

kunna i olika sammanhang inleda och aktivt delta i muntlig kommunikation av skiftande slag och kunna använda engelska flexibelt och på ett ändamålsenligt sätt i såväl informella som formella sammanhang

kunna informera muntligt på ett strukturerat sätt

kunna använda det fackspråk som krävs inom studieinriktningen eller intresseområdet

kunna med adekvata hjälpmedel läsa och förstå texter på sakprosa och facktexter inom egna intresse- och kompetensområden, särskilt sådana som hör samman med studieinriktningen

kunna läsa skönlitteratur från några olika epoker och inom olika genrer samt kunna i anknytning till läsningen reflektera över texternas innehåll och form utifrån olika perspektiv

kunna sammanställa och skriftligt redovisa ett arbete och visa ett kritiskt förhållningssätt vid granskning och utnyttjande av olika källor

känna till utvecklingen inom något eller några områden som politik, samhällsliv, religion, litteratur, film, konst eller musik i något engelskspråkigt land

kunna inventera, beskriva och analysera sitt behov av kunskaper i engelska ur ett långsiktigt studie- och yrkesperspektiv.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven tillgodogör sig och kommenterar innehållet i avancerad men tydligt talad engelska, t.ex. i media.

Eleven anpassar i samtal sitt språk till olika situationer, både informella och mera formella.

Eleven uttrycker sig muntligt med klarhet och flexibilitet i både informella och mera formella situationer, samt talar strukturerat och med sammanhang.

Eleven läser med god förståelse olika typer av texter.

Eleven skriver med säkerhet, variation och klarhet samt anpassar framställningen till ämne, syfte och mottagare i både informella och några mera formella sammanhang.

Eleven gör, på grundval av iakttagelser och kunskaper, jämförelser mellan olika kulturer och kulturyttringar.

Eleven arbetar metodiskt och medvetet för att på kort och lång sikt utveckla språket.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven förstår huvudinnehållet och de flesta detaljer i snabbt tal, även dialekter och socialt betingade varianter, under förutsättning att eleven fått bekanta sig med detta sätt att tala.

Eleven reflekterar över språk och innehåll i tal i olika sammanhang, både informella och formella.

Eleven deltar i olika typer av samtal i både informella och formella situationer samt talar inför olika lyssnare med god anpassning till situation och ämne.

Eleven analyserar vid läsning textens syfte samt sätter in den i sitt sammanhang, socialt, politiskt eller litterärt.

Eleven skriver med tydlig struktur.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven förstår olika slags tal och kommenterar språk, innehåll, situation och syfte.

Eleven samtalar varierat och med stor bredd i olika situationer i samhälls- och yrkesliv.

Eleven presenterar muntligt och med struktur och åskådlighet



undersökningar, beskrivningar och argumentationer på ett sätt som anpassas till sammanhang och mottagare.

Eleven analyserar innehåll, syfte och språk i en läst text.

Eleven skriver kommentarer av olika slag och gör analyser i olika formella och informella sammanhang.

Eleven använder effektivt engelska som arbetsspråk.

---

## ■ Ämne: Estetisk verksamhet

### Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet estetisk verksamhet syftar till att utveckla och stimulera elevens kreativitet och lust att använda estetiska uttrycksmedel för att uttrycka tankar, känslor och handlingar. Ämnet syftar även till att väcka intresse och förståelse av kultur och skapande verksamhet i ett vidare perspektiv.

### Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i estetisk verksamhet sträva efter att eleven

genom estetisk verksamhet utvecklar sin fantasi och lust att uttrycka sig,

blir medveten om de estetiska uttryckens roll och användning samt stimuleras till eget skapande,

utvecklar sin känsla för estetiska värden och deras betydelse för individ och samhälle,

blir förtrogen med kulturverksamhet inom det estetiska området samt utvecklar sin förmåga att tolka och bedöma vardagliga estetiska företeelser,

tillägnar sig kunskaper om och erfarenheter av estetisk verksamhet samt får möjlighet till kulturhistorisk allmänbildning.

### Ämnets karaktär och uppbyggnad

Under årtusenden har högtstående kulturer kännetecknats av att de estetiska värdena beaktats och uppskattats. Byggnader, väggmålningar, konstföremål, klädedräkt, teater, musikinstrument och litteratur vittnar om gångna generationers intresse för det sköna och funktionella i livet. Även i dagens samhälle omges människan av konstnärliga och estetiska uttryck. Ämnet estetisk verksamhet ger en introduktion till olika estetiska verksamheter.

Estetisk verksamhet kan inriktas mot olika estetiska områden såsom bild, dans, musik, formgivning eller teater. I ämnet ingår skapande eller konstnärlig verksamhet, som även kan vara av gränsöverskridande karaktär, där olika estetiska uttrycksformer både kan blandas och utövas sida vid sida. Såväl traditionella konstnärliga metoder som nyare digitala för framställning av konstnärliga produkter kan ingå i ämnet. Också upplevelser och reflexion är en del av ämnet.

Ämnet omfattar kursen *Estetisk verksamhet* som är en kärnämneskurs.

■	<b>Ämne:</b>	<b>Estetisk verksamhet</b>
	<b>Kurs:</b>	<b>Estetisk verksamhet</b>
	<b>Kurskod:</b>	<b>ESV1201</b>
	<b>Poäng:</b>	<b>50</b>

## Mål

**Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs**

Eleven skall

- kunna uttrycka tankar eller idéer med något estetiskt uttrycksmedel
- kunna reflektera över och diskutera sitt eget skapande
- ha kunskap om olika konstnärliga uttryck och företeelser
- kunna se anknytningen mellan estetisk verksamhet och den egna studieinriktningen.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven ger exempel på olika konstnärliga uttryck och företeelser.

Eleven använder något estetiskt uttrycksmedel för att gestalta en idé eller en tanke.

Eleven beskriver och kommenterar sitt eget skapande.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven diskuterar och tolkar olika konstnärliga uttryck och företeelser.

Eleven använder sina kunskaper inom något estetiskt uttrycksmedel på ett kreativt sätt i nya sammanhang.

Eleven värderar sitt eget skapande.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven använder något estetiskt uttrycksmedel på ett personligt och kreativt sätt.

Eleven diskuterar, granskar kritiskt och bedömer resultatet av sitt eget arbete.

Eleven motiverar val av uttryckssätt och dess betydelse för slutresultatet.

---

## **Ämnets syfte**

Utbildningen i ämnet filosofi syftar till att skapa förutsättningar för en skolning i kritiskt tänkande och att ge möjligheter till personliga ställningstaganden grundade på förnuftiga argument. Ämnet bidrar till att utveckla en ständigt pågående diskussion om vad vi kan veta säkert, verklighetens beskaffenhet, etiska överväganden och liknande problem som vi möter både i vardagslivet och inom olika vetenskaper. Därmed är ämnet också ett redskap för att analysera och värdera det ökande informationsflödet.

Utbildningen syftar också till att ge eleverna tillfälle att stifta bekantskap med filosofers tänkande från olika traditioner och tider. Ett sådant studium bidrar till att ge ett vidare perspektiv på tillvaron och impulser att tänka i nya banor. Det kan också ge en större förståelse av de filosofiska aspekterna på politik, vetenskap och konst samt bättre förutsättningar att diskutera existentiella frågor.

## **Mål att sträva mot**

Skolan skall i sin undervisning i filosofi sträva efter att eleven

förbättrar sin förmåga att kritiskt granska och bearbeta information,

upppövar både fantasi och en prövande, reflekterande attityd i det filosofiska samtalet,

utvecklar sin argumentation kring de viktigaste existentiella och moralfilosofiska teorierna,

utvecklar förmågan att diskutera och analysera centrala metafysiska och kunskapsteoretiska ståndpunkter,

reflekterar över olika filosofiska traditioner och några av de frågor och riktningar som är aktuella idag,

blir förtrogen med elementär logik och vad som utmärker olika vetenskapliga arbetssätt,

utvecklar sin förmåga att läsa och diskutera filosofiska texter.

## **Ämnets karaktär och uppbyggnad**

Filosofi som aktivitet innebär att kunna tänka och resonera analytiskt, systematiskt och kreativt. Typiskt för det filosofiska samtalet är

också att vara öppen för diskussion och argument, något som skärper beredskapen mot övertalning och propaganda. Ofta kan det innebära att ifrågasätta auktoriteter och vedertagna uppfattningar.

Moraliska synpunkter på beslut och handlingar behandlas av den filosofiska etiken, som visar på olika sätt att argumentera om rätt och orätt, ont och gott. Det finns allmänna principer eller normer som kan tjäna som riktlinjer för vårt handlande, men det ankommer på var och en att motivera sina egna beslut och reflektera över konsekvenserna.

Filosofin som tankeredskap hjälper till att utnyttja det informationsflöde som har blivit alltmer dominerande i vår tid. Denna tillämpade kunskapsteori innebär att tolka, analysera och värdera mer kvalificerad information, vilket ger eleverna nyttiga färdigheter för både studier och arbetsliv. Genom sin övergripande karaktär ger filosofin dessutom en inblick i de olika vetenskapernas och därmed skolämnenas arbetssätt.

Filosofiska teorier har haft stort inflytande på vetenskapernas framväxt och metoder, på nutida politiska åskådningar och på kulturlivet. Ämnet innebär därför också ett studium av gångna tiders tänkare i frågor om verklighetens natur, möjligheten att nå säker kunskap, livets mening och andra existentiella problem som varje generation måste ta ställning till. De filosofiska riktningar som är aktuella idag kan bidra med nya infallsvinklar.

Ämnet består av två kurser. *Filosofi A* betonar samtal om grundläggande existentiella frågor, men även olika sätt att argumentera sakligt för att undvika missförstånd och feltolkningar. Därigenom ökar möjligheten dels att föra alltmer utvecklade etiska resonemang, dels att undersöka principerna för hur information kan bli kunskap och vad vetenskap innebär. Kursinnehållet anpassas efter elevens studieinriktning. *Filosofi A* är gemensam kurs på samhällsvetenskapsprogrammet.

*Filosofi B* bygger på *Filosofi A* och innebär en breddning och fördjupning, där A-kursens kunskaper tillämpas vid studier i klassiska och nutida filosofiska ämnen. Tillämpad etik innebär både analys och eget ställningstagande. Vetenskapsteori och logik har betydelse för kommande studier och studier i andra ämnen. Olika filosofiska traditioner lyfts fram för att visa på skillnader både när det gäller frågeställningar och metoder. *Filosofi B* är en valbar kurs.

■	<b>Ämne:</b>	<b>Filosofi</b>
	<b>Kurs:</b>	<b>Filosofi A</b>
	<b>Kurskod:</b>	<b>FS1201</b>
	<b>Poäng:</b>	<b>50</b>

## Mål

**Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs**

Eleven skall

kunna diskutera några olika filosofiska förhållningssätt till existentiella frågor

känna till centrala etiska frågeställningar och kunna argumentera kring några vanliga ståndpunkter inom den normativa etiken

analysera och värdera information och ge argument för vad som bör ingå i begreppen kunskap och vetenskap

arbeta med tolkning, precisering och definition av begrepp och utsagor

ha fördjupat sig i något valt filosofiskt problem.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven argumenterar i tal och skrift och motiverar egna filosofiska ställningstaganden.

Eleven diskuterar grundläggande etiska och existentiella problemställningar.

Eleven visar en prövande och undersökande inställning till vad som är kunskap och vetenskap.

Eleven läser och reflekterar över filosofiska texter.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven beskriver filosofins huvudområden och analyserar några centrala filosofiska teorier.

Eleven bearbetar och diskuterar etiska och andra problemställningar samt gör egna bedömningar.

Eleven använder olika filosofiska teorier och analysmodeller på vardagliga eller vetenskapliga frågor.

Eleven formulerar och presenterar något valfritt filosofiskt problem.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven visar självständighet och kritisk förmåga när det gäller att jämföra, tillämpa och värdera olika centrala filosofiska teorier.

Eleven upptäcker filosofiska problem under sina studier eller i diskussioner och ställer relevanta frågor.

Eleven tolkar och preciserar filosofiska frågeställningar samt ger argument både för och emot en ståndpunkt.

Eleven analyserar valda filosofiska texter och sätter in dem i ett idémässigt sammanhang.

---



### Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet företagsekonomi syftar till att utveckla förmågan att analysera och kritiskt bedöma företagsekonomiska problem samt att med hjälp av lämpliga metoder lösa dessa. I ett arbetsliv med ett decentraliserat ekonomiskt ansvar behövs företagsekonomiska kunskaper hos fler. Oavsett yrke utför många idag arbetsuppgifter som är av företagsekonomisk karaktär.

Ämnet företagsekonomi syftar även till att öka förståelsen av företags och organisationers roll och villkor i samhället. Utbildningen utvecklar förmågan att i förvärvslivet liksom i samhällslivet i övrigt kunna påverka beslut som är viktiga för företagen, samhället och för individen själv.

Entreprenörskap och företagsutveckling har stor betydelse för samhällets utveckling och för sysselsättningen. Utbildningen syftar till att stimulera intresset för entreprenörskap och att utveckla förmågan att ta initiativ och ansvar. I ett snabbt föränderligt arbetsliv krävs kvalitetstänkande, helhetssyn och flexibilitet. Ämnet företagsekonomi syftar till att utveckla en beredskap för att möta dessa krav.

### Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i företagsekonomi sträva efter att eleven

utvecklar kunskap om hur företagandet styrs av lagar, regler och andra villkor i samhället,

kommer till insikt om att en medveten och rationell resurshantering hos individen, företaget och samhället leder till en god ekonomi,

utvecklar ett historiskt och internationellt perspektiv på företagande och dess villkor,

reflekterar över vilka konsekvenser internationellt ekonomiskt samarbete har för individ, företag och samhälle,

utvecklar sin förmåga att formulera företagsekonomiska problem samt att välja och tillämpa metoder och tekniker för att lösa problemen,

utvecklar sin förmåga att tillämpa och värdera olika företagsekonomiska teorier,

reflekterar över etiska och miljömässiga frågor som en del av eko-

nomiskt beslutsfattande,

utvecklar en beredskap inför förändringar beträffande såväl verksamhet, organisation som arbetssätt,

utvecklar sin förmåga att i företagsekonomiska sammanhang ta initiativ och ansvar och att leda och samarbeta,

uppövar sin förmåga att använda informationsteknik i företagsekonomiska sammanhang och som användare formulera krav och önskemål.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

Ett företag är en sammanhållen verksamhet, där individer samverkar för att utföra vissa uppgifter med en vilja att uppnå förutbestämda mål. För att kunna utföra dessa uppgifter utvecklas relationer till andra grupper i samhället. Med denna definition faller många olika slag av mänsklig verksamhet under begreppet företag. Hit räknas inte bara företag inom det privata näringslivet utan även verksamhet inom den offentliga sektorn, organisationer och föreningar.

I ämnet företagsekonomi studeras sådana metoder och tekniker, som används i praktisk verksamhet. Dessa metoder och tekniker har i stor utsträckning kommit till som resultat av arbete med uppkomna företagsekonomiska problem. Problemen har skiftat i karaktär beroende på samhällsutvecklingen i övrigt, vilket betyder att ämnets innehåll kommit att successivt förändras genom decennierna. Detta till trots har de traditionella områdena inom ämnet levt kvar.

Allt företagande har en grund i olika mänskliga behov. Därför behövs ett kontinuerligt informationsflöde mellan företag och konsumenter. Marknadsföring handlar om att finna och förutse behov och önskemål av varor och tjänster för att kunna skapa ett konkurrenskraftigt och lönsamt utbud.

När marknadens behov är identifierat gäller det att organisera verksamheten så att behovet kan tillfredsställas på ett effektivt sätt. Inom området organisation studeras teorier och metoder för organisation och ledarskap. Metoderna har varierat över tiden. Förändringarna är intimt förknippade med en förändrad syn på människan och hennes behov i arbetslivet. Utvecklingen har gått från den klassiska teorin, där människor endast är intresserade av ett ekonomiskt utbyte av arbetet, till dagens människosyn som beaktar människans behov av motivation, tillfredsställelse och självförverkligande.

Redovisning hade under många decennier en dominerande plats inom ämnet företagsekonomi. Ämnet handlade då framför allt om ekonomisk planering och utvärdering, medan marknadsföring och organisatoriska aspekter var föga utvecklade. Fortfarande är redovis-

ning ett centralt område om än inte lika dominerande. Området består av en lagstadgad extern del och en intern del. Den externa redovisningen upprättas för att ge olika intressenter möjligheter att bedöma företagets verksamhet. Den interna redovisningen ger företaget ett instrument för kontroll och styrning av verksamheten.

Även kostnads- och intäktsanalys är sedan decennier ett viktigt område inom företagsekonomin. Med hjälp av analytiska metoder och olika typer av kalkyler skapas underlag för rationella val mellan olika alternativ och därmed möjligheter att effektivt utnyttja tillgängliga resurser.

Även om dessa områden fortfarande kommer att utgöra grunden för indelningen av ämnet företagsekonomi, krävs ändå en anpassning av utbildningen till dagens situation. Under de senaste åren har förutsättningarna att driva företag drastiskt förändrats. Den kanske viktigaste faktorn är utvecklingen av informationstekniken (IT). Genom IT har företagen fått en enklare och effektivare kommunikation. Det gäller inte bara kommunikationen mellan människor utan också den ökade tillgången till register, databanker och medier – källor som bidrar till att ge en effektivare informationssökning. Analyser och redovisningar har likaså kunnat effektiviseras. Utvecklingen inom IT påverkar undervisningen inom vart och ett av de traditionella områdena.

Internationaliseringen är ytterligare en faktor, som under de senaste åren starkt förändrat företagandets villkor. Det gäller till exempel frågor som upphandling och konkurrens, där det internationella samhället både innebär problem och möjligheter för företagen.

Sammanfattningsvis kan den traditionella indelningen av ämnet företagsekonomi bibehållas, även om innehållet påverkas av de förändringar som för närvarande sker i företagandets villkor. Ämnets kursstruktur följer i princip de olika ämnesområdena och består av tio kurser.

*Företagsekonomi A* är en grundkurs i ämnet med inslag av privatekonomi. Kursen behandlar företagets roll och villkor i vårt samhälle samt övar grundläggande företagsekonomiska begrepp och metoder anpassade till vald studieinriktning. Företagsekonomi A är gemensam kurs inom den ekonomiska inriktningen på samhällsvetenskapsprogrammet.

*Företagsekonomi B*, som bygger på Företagsekonomi A eller Småföretagande A, är en kurs där hela det företagsekonomiska ämnesområdet behandlas för att ge en helhetsbild av företagets verksamhet. Företagsekonomiska begrepp används för att definiera problem inom alla ämnesområden. Olika metoder och tekniker används inom marknadsföring, organisation, redovisning och kalkylering. Företagsekonomi B är gemensam kurs inom den ekonomiska inriktningen på samhällsvetenskapsprogrammet.

*Redovisning och beskattning*, som bygger på Företagsekonomi B, ger

fördjupade kunskaper i redovisningsarbetets alla delar, dvs. registrering, rapportering och analys av resultat och ekonomisk ställning. Samhällets styrning genom utvecklade normer, regler och lagar diskuteras och analyseras och där ingår skattesystemets konstruktion och grundregler. Revisionens roll, syfte och metoder i ett demokratiskt samhälle hör även till innehållet. Redovisning och beskattning är en valbar kurs.

*Marknadsföring*, som bygger på Företagsekonomi B, är en fördjupningskurs med sikte på att utveckla förmågan att definiera problem och att söka, sammanställa och analysera information för att kunna föreslå lösningar på marknadsföringsproblem. Eftersom informationstekniken (IT) har påverkat marknadsföringens utformning och möjligheter och nya metoder och medier har skapats är detta viktiga inslag i kursen. Marknadsföring är en valbar kurs.

I kursen *Finansiering och kalkylering*, som bygger på Företagsekonomi B, utvecklas förmågan att skapa ett ekonomiskt beslutsunderlag i form av kalkyler och lönsamhetsbedömningar. Resultaten bedöms och användbarheten värderas i givna beslutssituationer. Finansiell planering, dvs. att kunna beräkna kapitalbehov och värdera olika finansieringsformer, utgör kursens andra del. Finansiering och kalkylering är en valbar kurs.

Kursen *Organisation och ledarskap* breddar och fördjupar kunskaperna om att skapa förutsättningar för företag att nå uppställda mål. Olika modeller, teorier och synsätt om organisation och ledarskap analyseras, diskuteras och värderas. Organisation och ledarskap är en valbar kurs.

*Småföretagande A* behandlar de mindre företagens roll och funktion. Kursen utvecklar förmågan att använda sådana enklare metoder och tekniker, som de mindre företagen inom verksamhetsområdet använder inom marknadsföring, redovisning och kalkylering. Småföretagande A är en valbar kurs.

*Småföretagande B*, som bygger på Småföretagande A eller Företagsekonomi B, ger en helhetsbild av företagande från affärsidé till etablerad verksamhet i mindre företag men behandlar även entreprenörens roll i samhällets utveckling. Småföretagande B är en valbar kurs.

Kursen *Internationell ekonomi* tar upp internationella ekonomiska relationer och behandlar orsaker till och konsekvenser av den ökade globaliseringen. Internationell ekonomi är gemensam kurs inom den ekonomiska inriktningen på samhällsvetenskapsprogrammet.

Kursen *Export och import*, som bygger på Företagsekonomi A eller Småföretagande A, behandlar utrikeshandelns betydelse för svenskt näringsliv och samhälle samt de regler som gäller för handeln inom EU och övrig internationell handel. I kursen ingår också att hantera olika dokument i samband med export och import inom och utom EU. Export och import är en valbar kurs.

■	<b>Ämne:</b> Företagsekonomi
	<b>Kurs:</b> Företagsekonomi A
	<b>Kurskod:</b> FE1202
	<b>Poäng:</b> 50

## Mål

**Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs**

Eleven skall

förstå affärsidéns betydelse för verksamheten

kunna beskriva ett företag med avseende på dess verksamhet, företagsform, intressenter, uppbyggnad och utveckling

känna till grundläggande villkor för och begrepp inom inköp och försäljning

kunna utföra grundläggande företagsekonomiska kalkyler och lönsamhetsbedömningar

ha kunskap om ekonomisk planering och uppföljning för privatpersoner och företag

kunna förstå det lokala näringslivets framväxt, struktur och förutsättningar för den framtida utvecklingen.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver ett företags verksamhet, uppbyggnad, företagsform och intressenter samt resonerar om hur en affärsidé ligger till grund för verksamheten.

Eleven redogör för vanliga begrepp och villkor inom inköps- och försäljningsarbete samt utför enkla företagsekonomiska beräkningar.

Eleven förklarar betydelsen av och sambandet mellan planering och uppföljning av en verksamhet.

Eleven beskriver översiktligt ett lokalt näringslivs sammansättning och utveckling.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven jämför olika företag med avseende på deras verksamheter, uppbyggnad, företagsform och intressenter.

Eleven beskriver ett inköpsärendande, hur försäljningsåtgärder anpassas till ett företag samt väljer relevant information som underlag för enkla företagsekonomiska beräkningar.

Eleven analyserar och jämför faktorer som påverkar ett lokalt näringslivs sammansättning och utveckling.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven använder företagsekonomiska kalkyler som beslutsunderlag.

Eleven beskriver i företagsekonomiska termer problem som kan uppkomma inom ett företag.

Eleven analyserar aktuella utvecklingstendenser och bedömer hur dessa kan komma att påverka det lokala näringslivet.

---

■	<b>Ämne:</b> Företagsekonomi
	<b>Kurs:</b> Företagsekonomi B
	<b>Kurskod:</b> FE1203
	<b>Poäng:</b> 150

## Mål

**Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs**

Eleven skall

förstå affärsidéns betydelse för företagande

ha kunskap om företagandets villkor och hur de förändras över tiden

ha förmåga att analysera, kritiskt bedöma och lösa problem för att kunna ta ställning i frågor som är viktiga för samhället, företaget eller individen

kunna ta ställning till etiska frågor och konsekvenser för miljön av företagsekonomiska beslut

ha kunskap om olika principer för organisation, ledarskap och samarbete

ha kunskap om olika företags verksamhet, uppbyggnad, företagsform och utveckling

kunna tillämpa principer och metoder för budgetering, finansiering och kalkylering

kunna tillämpa principer och metoder för marknadsföring och redovisning

kunna utföra ekonomiska arbetsuppgifter med hjälp av aktuell informationsteknik och i lämpliga arbetsformer.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven resonerar kring affärsidéns betydelse för företagande.

Eleven beskriver grunddragen i det svenska näringslivets utveckling.

Eleven löser enkla företagsekonomiska problem, väger in etiska och miljömässiga aspekter samt sammanställer och presenterar resultaten.

Eleven redogör för vanliga företagsformer, några olika företags verksamhet och några vanliga principer för organisation och arbetsledning i företag.

Eleven upprättar enkla budgetar och kalkyler samt redogör för olika former av finansiering.

Eleven upprättar enkla affärsdokument, bokför vanliga affärs händelser samt upprättar och tolkar enkla bokslut.

Eleven upprättar en enkel marknadsplan samt beräknar kostnaden för planens genomförande.

Eleven använder med viss handledning informationsteknik vid enkla företagsekonomiska tillämpningar.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven redogör för faktorer som påverkat det svenska näringslivets utveckling samt beskriver och analyserar troliga utvecklingstendenser.

Eleven jämför alternativa lösningar på enkla företagsekonomiska problem, med beaktande av etiska och miljömässiga aspekter.

Eleven motiverar i förhållande till konkreta situationer val av företagsform och organisationsprincip.

Eleven använder resultat av upprättade kalkyler som beslutsunderlag, analyserar budgetavvikelser samt bedömer olika former av finansiering.

Eleven påvisar sambanden mellan resultaträkning och balansräkning samt analyserar enkla bokslut.

Eleven upprättar en marknadsplan utifrån en vardaglig situation samt gör en lönsamhetsbedömning.



Eleven använder informationsteknik vid företagsekonomiska tillämpningar.

**Kriterier för betyget Mycket väl godkänd**

Eleven analyserar autentiska företagsekonomiska ställningstaganden och föreslår adekvata lösningar till komplexa ekonomiska problem.

Eleven tolkar och värderar ekonomisk information samt bedömer hur förändringar i samhället påverkar företagandet och dess villkor.

---

■ **Ämne: Företagsekonomi**

**Kurs: Internationell ekonomi**

**Kurskod: FE1210**

**Poäng: 50**

## Mål

**Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs**

Eleven skall

ha kunskap om den globala resursfördelningen

kunna förklara den internationella handelns utveckling med hjälp av ekonomiska teorier

ha kunskap om faktorer som påverkar den internationella handelns omfattning och struktur

ha kännedom om olika former av organiserat ekonomiskt samarbete mellan länder

ha kunskap om hur länders kultur avspeglas i handelskontakter mellan företag i olika länder

ha kunskap om strukturella förändringar i svenskt näringsliv

kunna se samband mellan produktionskostnader i olika delar av världen och företagens lokalisering och internationella handel

ha kännedom om hur de finansiella marknaderna fungerar i den internationella ekonomin.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven redogör för fördelningen av världens resurser samt för faktorer som påverkar den internationella handelns omfattning och struktur.

Eleven beskriver med hjälp av ekonomisk teori den internationella handelns framväxt och struktur.

Eleven redovisar regler och andra förutsättningar som underlättar eller försvårar internationell handel.

Eleven beskriver några former av ekonomiskt samarbete mellan länder.

Eleven beskriver hur länders kulturer avspeglas i affärslivets rättuppfattning och syn på etik och miljöfrågor.

Eleven beskriver några förändringar i det svenska näringslivets sammansättning och organisation samt redogör för sambanden mellan produktionskostnader i olika länder och företagens lokalisering och handel.

Eleven beskriver olika aktörers funktion på de finansiella marknaderna.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven bedömer hur olika former av internationellt handels-samarbete påverkar företagets verksamhet.

Eleven analyserar hur aktuella utvecklingstendenser kan komma att påverka svenskt näringsliv.

Eleven värderar valutamarknadens betydelse för handel och ekonomi i olika sammanhang.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven jämför och bedömer olika länders förutsättningar för internationell handel.

Eleven analyserar aktuella internationella händelser med hjälp av ekonomiska teorier.

## Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet geografi syftar till att utveckla kunskap, förståelse och handlingsberedskap i frågor som rör människan och hennes omgivning, natur- och kulturlandskapets framväxt och förändring samt samband mellan olika geografiska områden. Syftet med ämnet är att utveckla förmågan att se samband, sammanhang och helheter vad gäller överlevnad, resursanvändning och miljöpåverkan och att öva förmågan att uppfatta möjligheter och bedöma konsekvenser av olika handlingsalternativ.

Numera är inte några områden på jorden självförsörjande. Människors ömsesidiga beroende i fråga om produktion och konsumtion, transporter och kontakter ökar successivt. Förändringar i levnadsvillkor och näringsliv i en del av världen får konsekvenser på många andra håll och i allt större omfattning. Ämnet geografi syftar till att vidga insikterna om sådana komplexa samband. Ämnet syftar vidare till att ge kunskaper om regionen, insikt om dess möjligheter och förståelse av dess särart, varigenom en regional identitet byggs upp. Kunskaper om andra regioner i världen och insikter om det ömsesidiga beroendet mellan folk och länder ger som resultat en bättre balans mellan regional identitet och global förståelse och solidaritet. Geografiämnet bidrar därigenom till ökad förståelse och respekt för andras kulturer, värderingar och sätt att leva.

Frågor rörande fördelning och användning av resurser liksom andra frågor som rör människan och miljön rymmer en mängd etiska överväganden och ställningstaganden. Utbildningen i geografi skall ge verktyg för analyser av samspelet mellan människa och natur och av samband mellan olika regioner. Ämnet syftar till insikt om det nödvändiga i att ta ansvar för vår gemensamma miljö och för en resursanvändning som möjliggör en långsiktigt hållbar utveckling.

## Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i geografi sträva efter att eleven

utvecklar kunskaper om de processer som formar och förändrar naturlandskapet, ser människans påverkan på dessa processer samt förklarar och värderar konsekvenserna därav,

utvecklar kunskaper om hur landskapet långsiktigt har förändrats under olika politiska och ekonomiska betingelser och fördjupar sina insikter om hur landskapet fungerar som resurs och förändras i olika delar av världen,

utvecklar förmågan att reflektera kring och ta medveten ställning till olika alternativ för resursanvändning och ökar förtroendet vad avser ekologiskt tänkande och möjligheterna till långsiktigt hållbar utveckling,

vidgar sina kunskaper om människors olika ekonomiska, tekniska, politiska, sociala och kulturella aktiviteter och hur de länkar samman platser och regioner och utvecklar förmågan att analysera komplicerade rumsliga samband och identifiera konsekvenserna av sådana samband,

utvecklar förmågan att formulera och analysera problem som avser lokala och globala överlevnads- och miljöfrågor och att identifiera och argumentera för etiska ställningstaganden,

utvecklar förmågan att arbeta med kartor och annan geografisk information, samla in, bedöma och bearbeta material, dra slutsatser och generalisera, att muntligt och skriftligt redovisa och förklara samt argumentera för sitt tänkande och sina slutsatser.

## **Ämnets karaktär och uppbyggnad**

Ämnet geografi har hemort inom både naturvetenskap och samhällsvetenskap och ämnet ger goda möjligheter att ta upp övergripande, komplexa frågor och behandla alternativ för åtgärder. Naturförhållanden ger såväl möjligheter som begränsningar för våra verksamheter och vi människor spelar en alltmer framträdande roll som aktiva brukare och förändrare av jordytan. Flera av dagens stora frågor gäller jordens framtid, så som klimatförändringar, markförstöring och överlevnad i ett allt mer resursförbrukande samhälle. Människors ömsesidiga beroende i fråga om produktion och konsumtion, transporter och kontakter ökar successivt. Geografiämnet ger insikter och kunskaper för den handlingsberedskap som medborgaren behöver för att aktivt delta i beslut om markanvändning, miljö och samhällsförändringar.

Under senare år har teori- och metodutvecklingen inom geografin i allt högre grad riktats mot att studera rumsliga processer och samband samt deras förutsättningar och resultat. I sådana process- och konsekvensinriktade geografistudier framträder ämnets teorier och begrepp som är användbara i olika skalor, lokalt, regionalt och globalt. Geografisk teori berör främst frågor om närhet, avstånd och utrymme, och viktiga begrepp är plats, lokalisering, utbredning, flöden, region, rumslig interaktion och rumsliga förändringar. Grundläggande för geografiämnet är att arbeta med en helhetssyn på omvärlden där centrala begrepp och fakta vävs in i ett större sammanhang. För geografisk analys och redovisning är kartan ett nödvändigt hjälpmedel.

I skolan omfattar ämnet geografi tre aspekter på förhållandet mellan människan och hennes omgivning.

Ämnets beskrivande aspekt innebär att eleven successivt lär känna sin värld och blir förtrogen med likheter, skillnader och samband vad avser levnadsvillkor och miljö i olika områden.

Den analyserande aspekten innebär kunskaper om och färdigheter i att använda hjälpmedel för att förklara och förstå förhållanden och förändringar. Successivt utvidgas elevens förmåga att utifrån ämnets teorier, modeller och begrepp analysera förhållanden och förändringar i omvärlden. Därigenom skapas insikter som inte bara är knutna till en unik plats och en speciell tid utan är generella och användbara för kommande tider, i nya situationer och i nya områden.

Den konsekvensinriktade aspekten innebär att eleven med de två nämnda aspekterna som grund allt bättre kan förstå och bedöma möjliga konsekvenser av människors påverkan i naturen och konsekvenser av samband mellan olika områden. Hit hör också övning i att bedöma följderna för människor och miljö av olika handlingsalternativ.

Geografiämnet omfattar möjligheter att tillägna sig kunskaper och erfarenheter genom att undersöka, utforska, pröva och skapa, såväl i klassrummet som genom studier ute i fält. Undervisningen i geografi ger också tillfällen till övning i att argumentera för egna ståndpunkter i tal och skrift. I dialoger med andra utmanas etablerade tanke-mönster, föreställningar och fördomar. Ämnet är indelat i tre kurser.

Kursen *Geografi A* bygger på grundskolans utbildning eller motsvarande kunskaper och skall öka elevernas insikter om den roll som människan spelar som aktiv brukare och förändrare av jordytan och om vårt ömsesidiga beroende på lokal, regional och global nivå. Kursen har inriktning mot naturresurser, resursanvändning och konsekvenserna därav och ger kunskaper och förståelse i frågor som gäller överlevnad, miljöpåverkan, resursknapphet och ekonomiskt handlande i anslutning därtill. Den skall vidare ge fördjupade insikter i vad samspel mellan regioner betyder för att forma människors levnadsvillkor, liksom fördjupad förståelse av människans roll i landskapsförändringar. Kursen skall ge fördjupad förmåga att inhämta och kritiskt granska geografisk information och förmåga att arbeta med geografiska teorier och modeller. Geografi A är gemensam kurs på samhällsvetenskapsprogrammet.

Kursen *Geografi B* innebär en fördjupning av geografistudierna och har inriktning mot samspelet mellan natur-, kultur- och samhälls-betingade processer och konsekvenserna därav för aktuella och framtida levnadsvillkor och för miljön. Kursen utvecklar ytterligare förmågan att arbeta med geografiska teorier, modeller och begrepp och att självständigt arbeta med geografisk informationshantering. Geografi B är en valbar kurs.

Kursen *Geografiska informationssystem* är inriktad mot geografiska informationssystem (GIS), fjärranalys och kartografi och ger kunskaper om hur geografisk information kan samlas in, bearbetas, analyseras och presenteras. Den ger praktiska, grundläggande kunskaper i användningen av GIS och grundläggande kunskaper i kartografi, fjärranalys och flygbildstolkning, med särskild hänsyn till fysisk planering och studier av miljö och naturresurser. Geografiska informationssystem är en valbar kurs.

■ **Ämne: Geografi**

---

**Kurs: Geografi A**

---

**Kurskod: GE1201**

---

**Poäng: 100**

---

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna analysera och förstå rumsliga strukturer och processer med hjälp av geografiska teorier och modeller

ha kunskap om geo-biosfärens olika delar, såsom berggrund och jordar, vatten och luft, vegetation och topografi, som förutsättningar för människans verksamhet

kunna redovisa och förstå endogena och exogena processer och hur dessa processer ger upphov till skilda typer av naturlandskap

kunna redovisa, analysera och förstå lokala, regionala och globala klimatförhållanden, klimatvariationer och klimatförändringar samt beskriva orsaker till och konsekvenser av naturkatastrofer

förstå innebörden av ändliga respektive förnybara naturresurser och kretslopp

kunna jämföra och värdera olika alternativ för resursanvändning och resurshushållning samt förstå konsekvenserna av olika ställningstaganden och sätt att agera

kunna redovisa och analysera faktorer som kan leda till miljöförstöring av mark, luft och vatten

ha kännedom om faktorer som påverkar produktionens och konsumtionens lokalisering och hur detta leder till handel, kommunikationer och kontakter mellan områden

förstå hur tekniska och ekonomiska drivkrafter inom näringslivet påverkat och påverkar lokal, regional och global arbetsfördelning och därmed sysselsättning och levnadsvillkor i olika områden

kunna analysera och diskutera samband mellan befolkningsfördelningar, ökad resursförbrukning och omvandlingen av landskapet och se konsekvenserna därav för miljö och levnadsvillkor i olika områden

kunna samla in, bedöma, bearbeta och presentera geografisk information från kartor, databaser, flyg- och satellitbilder, genom



mätningar och iakttagelser i fält, i laboratorier och på exkursioner samt ha kunskaper om geografiska informationssystem (GIS).

## **Betygskriterier**

### **Kriterier för betyget Godkänd**

Eleven redogör för rumsliga strukturer och samband med hjälp av modeller och centrala begrepp.

Eleven förklarar bakgrunden till skilda klimat och till olika typer av natur- och kulturlandskap.

Eleven visar med exempel på samband mellan ökad resursförbrukning, omvandling av landskapet och miljöpåverkan och reflekterar över långsiktiga konsekvenser därav.

Eleven redogör för hur några viktiga faktorer och drivkrafter påverkar näringslivets rumsliga struktur.

### **Kriterier för betyget Väl godkänd**

Eleven arbetar med modeller och visar på samband i natur och samhälle.

Eleven redogör för hur människors verksamheter på olika sätt påverkar naturgivna förhållanden och processer lokalt och globalt.

Eleven analyserar lokala eller regionala lokaliserings- och sysselsättningsfrågor med hjälp av geografiska informationssystem.

Eleven analyserar och diskuterar samband mellan förhållanden och förändringar lokalt, regionalt och globalt vad gäller resurs- och miljöfrågor.

### **Kriterier för betyget Mycket väl godkänd**

Eleven använder teorier och modeller i eget arbete, bedömer tillförlitligheten i olika källor och material och formulerar sig på ett vetenskapligt strukturerat sätt.

Eleven analyserar samspelet mellan flera faktorer såsom naturgivna förutsättningar, befolkningsförändringar, ekonomiska aktiviteter och resursförbrukning och använder vanliga geografiska begrepp.

Eleven redogör för och diskuterar olika tolkningar av bakgrunden till storskaliga miljöproblem.

Eleven analyserar olika alternativ för resursanvändning och konsekvenserna därav i olika områden och för olika invånarkategorier.

## **Ämnets syfte**

Utbildningen i ämnet historia syftar till att både i det korta och i det långa perspektivet skapa sammanhang och bakgrund för individer och samhällen. Syftet är även att fördjupa förståelsen av skeenden och företeelser över tiden och i rummet, vare sig det gäller vardagsliv eller storpolitik. De historiska studierna skall också visa och klarlägga olika krafter som påverkar samhällen och människor.

Ämnet syftar till att stimulera elevernas nyfikenhet och lust att vidga sin omvärld i en tidsdimension. Det ger perspektiv på den egna personen. Därmed stärks även den egna identiteten och insikten om det egna kulturarvet liksom om andras, inte minst nationella minoriteters, ursprung och kulturarv.

Ämnet syftar även till att skapa historisk medvetenhet och bildning. Härigenom tillägnar sig eleven en förståelse som befrämjar samarbete över både sociala, etniska och geografiska gränser, vilket gynnar handlingsberedskap inför framtiden. Historia ger möjlighet till att stärka grundläggande värden som hänsyn, solidaritet och tolerans, vilket i sin tur bidrar till att stärka medborgarrollen och grunden för demokratin. Historiska insikter om andra folk, länder och kulturer skapar förutsättningar för internationellt samarbete samt ökad förståelse i en multietnisk, konfliktfylld värld.

Syftet är också att utveckla ett kritiskt tänkande och ett analytiskt betraktelsesätt som redskap för att förstå och förklara samhället och människors levnadsmönster. Detta gynnar förmågan att stå kritisk såväl inför historiska källor som inför texter och andra medier i vår tid.

## **Mål att sträva mot**

Skolan skall i sin undervisning i historia sträva efter att eleven

utvecklar kunskaper om historiska strukturer, utvecklingslinjer och förändringsprocesser som ger sammanhang och bakgrund för individ och samhälle,

tillägnar sig insikter om kulturarvet och dess skiftande innehåll för olika människor och olika nationella minoriteter,

på basis av det historiska arvet utvecklar en trygg och demokratisk identitet,

fördjupar sitt historiemedvetande och utvecklar sin förmåga att anlägga historiska perspektiv i studierna inom andra ämnen,

fördjupar sina historiska kunskaper för att underlätta förståelsen av nutiden, underbygga ställningstaganden och skapa handlingsberedskap inför framtiden,

utvecklar förståelse av historiska företeelsers och skeendens bakgrund och samband, vare sig det gäller storpolitik eller vardagsliv,

utvecklar en förmåga att bedöma tillförlitlighet och värde hos olika texter, bilder, medier och andra källor,

utvecklar förmågan att självständigt resonera och föra ett samtal utifrån ett historiskt perspektiv.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

Historia rymmer olika slags historia såsom politisk historia, idéhistoria, kulturhistoria, miljöhistoria, mentalitetshistoria, socialhistoria och ekonomisk historia. Det betyder att historia kan studeras utifrån olika perspektiv. Historiesynen bestämmer också det historiska perspektivet och ger t.ex. idealistiska, historiematerialistiska framställningar eller genushistoria eller de långa linjernas historia. Historia kan också skrivas, eller på andra sätt förmedlas till vår tid, utifrån överhetens eller folkets perspektiv.

Ämnet möjliggör inlevelse i gångna tider varigenom ett historiskt sinne kan utvecklas, dvs. förmågan att bedöma gångna tiders människor utifrån deras förutsättningar och villkor. Detta ger samtidigt perspektiv på dagens samhälle. Historia kan vara en brygga mellan olika studieinriktningar och ämnen och kan därigenom skapa synteser och djupare insikter. Temastudier och fördjupningar kan ge samma resultat.

Historia är ett ämne med stor bredd både till sitt innehåll och sin karaktär. Källkritiken är ämnets grund och ger särskilda möjligheter att befrämja en problematiserande och kritisk hållning inför texter, bilder och andra medier också i vår egen tid. Ämnet historia lämpar sig särskilt för var och en att med olika slags presentationsteknik levandegöra och fördjupa förståelsen för människor och samhällen i vår tid och i gångna tider.

Varje skeende och ögonblick nu eller i förgången tid kan ses mot en historisk bakgrund. Varje person levande eller död kan ses som en historisk person och placeras i ett historiskt sammanhang. Detta ger ett oändligt stort stoff. Stoffets omfång kräver alltid och är alltid föremål för ett urval. Kopplingen mellan det förgångna, nuet och framtiden gynnar analys och problematisering. Detta bidrar till handlingsberedskap vare sig det är tal om emancipation, migration eller interkulturell förståelse. Samma gäller kulturarvets bevarande i ett dynamiskt och multietniskt samhälle präglad av förändringar och

kontinuitet i internationaliseringens tecken. Historiska studier ökar förmågan att formulera synteser, göra sammanfattningar och skapa överblick.

Centrala begrepp inom olika slags historia ger ämnet struktur och insikt i ämnets kärna. Krafter som styr den historiska utvecklingen kan friläggas och beskrivas i dagens samhälle.

*Historia A* bygger på grundskolans kurs och ger sammanhang och bakgrund för hela historien från forntiden till vår tid samtidigt som den ger tillfälle till särskilda nedslag och fördjupningar utifrån elevernas behov och intressen. Centrala och för bildningen oundgängliga skeenden, företeelser och personer skall ingå. Kursen skall anpassas till den studieinriktning som eleven valt. *Historia A* är gemensam kurs på samhällsvetenskapsprogrammet och estetiska programmet.

*Historia B* bygger på *Historia A* och skall anpassas till elevens studieinriktning. Den skall öka elevens självständiga och kritiska förmåga genom fördjupningar och temaarbeten. De historiska studierna breddas genom komparativa studier över tiden och rummet. *Historia B* är gemensam kurs inom kultur- och samhällsvetenskapsinriktningen på samhällsvetenskapsprogrammet.

*Historia C* fördjupar kunskaperna vad gäller källkritik och historiesyn. Kursen bygger på *Historia A*. *Historia C* är en valbar kurs.

■ **Ämne:** Historia

---

**Kurs:** Historia A

---

**Kurskod:** HI1201

---

**Poäng:** 100

---

## Mål

**Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs**

Eleven skall

känna till grundläggande drag i den historiska utvecklingen

förstå innebörden av vanliga epokbegrepp och andra centrala historiska begrepp

kunna analysera historiska problem och tolka orsakssammanhang bakom historiska förändringsprocesser

kunna beskriva det historiska skeendet utifrån olika perspektiv med insikt i den historiska kunskapens tidsbundenhet

kunna diskutera några av dagens händelser utifrån ett historiskt perspektiv

kunna formulera sina tankar i historiska frågor.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver grundläggande drag i den historiska utvecklingen och visar på olika krafter som styrt och styr den historiska processen.

Eleven ger bakgrund och sammanhang till några skeenden och företeelser i vår tid.

Eleven använder frekventa epokbegrepp och andra centrala historiska begrepp.

Eleven formulerar med handledning historiska problem och frågeställningar.

Eleven sätter in sig själv i ett historiskt sammanhang.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven sätter samman enskilda fenomen och fakta i det förflutna till helhetsbilder och motiverar sina ställningstaganden.

Eleven visar med hjälp av centrala begrepp på förändringar i den historiska processen inom såväl svensk och nordisk som allmän historia.

Eleven visar prov på kritisk hållning i ett resonemang om historiska problem och källor, bearbetar materialet samt motiverar sitt ställningstagande.

Eleven gör jämförelser mellan olika kulturer samt visar hur företeelser och händelseförlopp både i nutid och i gången tid har en historisk bakgrund och påverkar framtiden.

Eleven diskuterar betydelsen av olika människors och samhällens kulturarv.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven diskuterar utifrån ett historiskt perspektiv dagens problem och redogör för det egna samhällets framväxt och historiska identitet samt visar därvid medvetenhet om vilka konsekvenser skilda förhållningssätt kan få i framtiden.

Eleven utgår från centrala historiska begrepp för att klarlägga förutsättningar och drivkrafter för människor och samhällen i olika tider och i olika kulturer.

Eleven anlägger skilda historiska perspektiv på vad som förr skett liksom på sin egen omvärld och sig själv.

Eleven reflekterar, resonerar och drar slutsatser utifrån bedömningar av olika källors och kvarlevors värde.

■ **Ämne:** Historia

---

**Kurs:** Historia B

---

**Kurskod:** H1202

---

**Poäng:** 100

---

## Mål

**Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs**

Eleven skall

kunna formulera historiska problem utifrån korta eller långa perspektiv och med en medveten och kritisk hållning bearbeta dem

kunna visa hur olika slags historiesyn ger olika historiska bilder

kunna visa på de källkritiska komplikationerna i en beskrivning av såväl dagsaktuella som historiska skeenden och situationer

kunna skildra och jämföra händelser och företeelser i dagens värld lokalt, regionalt, nationellt och globalt utifrån ett historiskt perspektiv

kunna göra historiska jämförelser över tid och rum.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven utgår från en enskild händelse eller ett skeende och visar vilka olika slags krafter eller faktorer som ytterst kan ha varit styrande.

Eleven visar utifrån olika centrala historiska begrepp hur ett och samma historiska fenomen eller skeende kan beskrivas på olika sätt.

Eleven visar på källkritiska komplikationer i en beskrivning av såväl dagsaktuella som historiska skeenden och situationer.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven visar på bakgrund och sammanhang efter de långa linjernas historiska principer.

Eleven ger sammanhang och historisk bakgrund för studier i andra ämnen.

Eleven diskuterar och förklarar historiska händelser, skeenden och personer ur olika perspektiv och aspekter.

Eleven beskriver och förklarar olika slags historiesyn i nutid och i förgången tid.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven klarlägger utifrån olika perspektiv långa linjer i den historiska utvecklingen och visar sinne för komplexiteten i den samma.

Eleven väljer och formulerar egna frågor och problem samt söker på egen hand och med tydlig källkritisk hållning relevant information i skilda historiska frågor.

Eleven knyter samman det lokala och regionala med det globala utifrån ett historiskt perspektiv.

Eleven klarlägger hur skiftande historiesyn och olika förklaringsmodeller kan anläggas på olika texter och företeelser eller händelseförlopp.

Eleven gör historiska jämförelser över tiden mellan olika länder och kulturer samt klarlägger hur skillnader i dag har sin historiska förklaring samt anger vilka konsekvenserna kan bli för framtiden.



### **Ämnets syfte**

Gymnasieskolans utbildning i idrott och hälsa syftar till att utveckla elevernas fysiska, psykiska och sociala förmåga samt att ge kunskaper om den egna livsstilens betydelse för hälsan. Ämnet syftar även till att eleverna tillägnar sig sådana kunskaper och erfarenheter att de kan välja och delta i lämpliga fysiska aktiviteter för fritiden.

Ämnet syftar också till att eleverna skall bli hälso- och miljömedvetna och få förutsättningar att ta aktiv del i arbetet med hälsofrågor i arbetsliv och i samhälle. Ämnet syftar dessutom till fördjupad kunskap om hur den egna kroppen fungerar och hur olika faktorer kan påverka det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet.

### **Mål att sträva mot**

Skolan skall i sin undervisning i idrott och hälsa sträva efter att eleven

utvecklar sin fysiska, psykiska och sociala förmåga samt en positiv självbild,

utvecklar ett bestående intresse för regelbunden fysisk aktivitet, förstår värdet av detta samt ser dess samband med hälsa och livsstil,

utvecklar sin rörelseförmåga och fördjupar sina kunskaper om hur den egna kroppen fungerar,

fördjupar sina kunskaper om vad som främjar hälsa och utvecklar en god kroppsuppfattning,

utvecklar kunskaper som gör det möjligt att se, välja, värdera och delta i olika former av fysisk aktivitet,

fördjupar sina kunskaper om och i idrott och friluftsliv samt lär sig att ta ansvar för och utnyttja naturen för rekreation och friluftsliv,

utvecklar och fördjupar förmågan att planera, genomföra och utvärdera fysisk aktivitet på egen hand och tillsammans med andra,

utvecklar kunskapen om samspelet mellan människa, teknik och miljö och hur arbetsplatser, miljöer och produkter kan anpassas och utformas efter människans förutsättningar.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

Grundläggande för ämnet är ett hälsoperspektiv som innefattar såväl fysiskt, psykiskt som socialt välbefinnande. Ämnets kärna utgörs av fysisk aktivitet, utformad så att alla, oavsett förutsättningar, skall kunna delta och utvecklas på egna villkor. Ämnet stimulerar till medvetenhet om den egna livsstilens betydelse för hälsan.

En utgångspunkt för ämnet är att det föreligger ett samband mellan livsstil, livsmiljö, hälsa och livskvalitet. Ämnet betonar därför kunskaper om faktorer som påverkar hälsan och som bidrar till hur god hälsa och god livs- och arbetsmiljö kan främjas. I ämnet ingår också kunskaper om hur kroppen fungerar i arbete och vila samt kunskaper om kost, motion och ergonomi. En väsentlig aspekt är även drogers och dopingpreparats skadliga inverkan.

Ämnet ger möjlighet att fördjupa sin förmåga och att ta initiativ och ansvar, att delta i, organisera och leda aktiviteter. För att främja såväl den improvisatoriska, estetiska som den motoriska förmågan integreras musik och rörelse, rytm och dans i ämnet. I ämnet innefattas också utbildning för nödsituationer såsom livräddning och första hjälpen vid olycksfall.

Ämnet tar upp idrott som kulturfenomen och speglar såväl egna traditioner och sätt att tänka som synsätt och rörelseuttryck i andra kulturer. Väsentligt för ämnet är också att anknyta till de starka kulturella traditioner som finns i Sverige när det gäller att vistas i naturen. Ämnet bidrar på så sätt till att väcka engagemang för frågor som handlar om människans relation till naturen.

I ämnet behandlas även frågor om förståelse av människors olika förutsättningar för fysisk aktivitet samt hur idrott kan bedrivas tillsammans och på lika villkor för att öka förutsättningarna för jämställdhet. Ämnet erbjuder upplevelser av samarbete, hänsyn och förståelse för och med andra människor samt rörelseglädje. Ämnet behandlar dessutom frågor som rör etik och moral i samband med idrottsutövning, exempelvis fair play.

I ämnet ingår tre kurser.

*Idrott och hälsa A* är en kärnämneskurs som bygger på och fördjupar de kunskaper som eleverna tidigare erhållit.

Kursen *Idrott och hälsa B* bygger på *Idrott och hälsa A* och fördjupar och vidgar kunskaper i ämnet. Kursen är valbar.

Kursen *Ergonomi* behandlar samspelet mellan människa, teknik och miljö. Kursen är valbar.

■ <b>Ämne:</b>	<b>Idrott och hälsa</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Idrott och hälsa A</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>IDH1201</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

ha kunskap om och erfarenhet av hur olika faktorer påverkar människors hälsa samt kunna diskutera sambanden mellan hälsa, livsstil och miljö ur såväl ett individ- som ett samhällsperspektiv

ha förmåga att värdera olika fysiska aktiviteters betydelse för hälsa och välbefinnande

kunna planera, genomföra och utvärdera ett personligt anpassat program för träning eller andra hälsofrämjande åtgärder

ha kunskap om hur den egna kroppen fungerar i arbete och vila

ha kunskaper i vanliga rörelseaktiviteter och ha fördjupat sig i några självvalda aktiviteter

ha kunskap om samt ha genomfört och upplevt olika former av friluftsliv

kunna tillämpa några olika metoder för spänningsreglering och stresshantering

ha utvecklat sin förmåga att kombinera rörelser till musik och vara förtrogen med några danser

kunna tillämpa ergonomiska kunskaper i olika arbetsmiljösammanhang

ha kunskap om och kunna tillämpa livräddande första hjälp.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven genomför med viss handledning olika fysiska aktiviteter samt redogör för deras betydelse för hälsa och välbefinnande.

Eleven ger exempel på kostens betydelse för hälsan.

Eleven deltar i någon form av friluftsliv och använder sina kunskaper om friluftslivets olika former.

Eleven ger exempel på konkreta situationer för spänningsreglering, samt utför några olika rytmiska rörelser.

Eleven ger exempel på olika arbetsmiljöer och sätter dessa i samband med hälsa.

Eleven utför med visst stöd livräddande första hjälp.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven genomför olika fysiska aktiviteter, bedömer deras betydelse för hälsa och välbefinnande och resonerar i förhållande till detta om sambanden mellan hälsa, livsstil och miljö.

Eleven tillämpar och utvecklar med viss handledning eget hälsoarbete i några självvalda fysiska aktiviteter.

Eleven tillämpar spänningsreglering, rörelse och rytm till musik, i några självvalda fysiska aktiviteter.

Eleven bedömer ergonomisk anpassning av olika arbetsmiljöer.

Eleven genomför på egen hand livräddande första hjälp i en fingerad situation.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven utvecklar färdigheter och metoder i ett flertal aktivitetsformer och bedömer deras hälsoeffekter.

Eleven diskuterar samband mellan livsstil, livsmiljö och hälsa, samt drar slutsatser om begreppet livskvalitet med utgångspunkt från dessa samband.

Eleven planerar och genomför friluftsliv i nya miljöer och finner lösningar på oförutsedda situationer.

Eleven instruerar i livräddande första hjälp.

### **Ämnets syfte**

Utbildningen i ämnet klassisk grekiska syftar till att göra det möjligt för eleverna att förstå texter på klassisk grekiska och till att utveckla deras lust att fördjupa sina kunskaper om den antika grekiska kulturen. Kunskaper om denna är en viktig förutsättning för förståelse av sambanden mellan antikens Grekland och dagens Europa. Sådana kunskaper ger därmed perspektiv på nutiden och omvärlden.

### **Mål att sträva mot**

Skolan skall i sin undervisning i klassisk grekiska sträva efter att eleven

förvärvar förmåga att tillgodogöra sig och översätta grekiska texter av olika slag och vid textstudiet utvecklar sin förmåga att använda vedertagna grammatiska termer och begrepp för språkbeskrivning,

utvecklar kunskaper om det grekiska ordförrådet och kommer till insikt om dess kulturhistoriska betydelse,

utvecklar kunskaper om det antika Greklands kultur och föreställningsvärld och djupare förståelse av grekiskans historiska roll under mer än två årtusenden,

utvecklar kunskaper om grekiskans roll som skapare och bärare av internationell terminologi inom olika vetenskaper,

utvecklar förmågan att knyta an grekiskans språkliga och kulturella innehåll till andra kunskapsområden,

tar allt större ansvar för att utveckla sina kunskaper i det grekiska språket och om grekiskans och den klassiska grekiska kulturens roll.

### **Ämnets karaktär och uppbyggnad**

Den antika grekiska kulturen och grekernas föreställningar om världen, samhället och människan sätter fortfarande sin prägel på Europas kultur. Klassisk grekiska ligger till grund för internationell terminologi inom olika vetenskaper. Ämnet klassisk grekiska rymmer studier av grekiska texter och av det antika Greklands kultur. Kännedom om det grekiska kulturarvet vidgar elevernas begreppsvärld och referensramar.

Studiet av originaltexter på grekiska utgör en central del av ämnet

klassisk grekiska. Förmågan att översätta och analysera texterna byggs upp genom kunskaper om väsentliga delar av det grekiska språkets ordförråd, formlära och syntax. Representativa texter förmedlar kunskap om den grekiska kulturens betydelse för Europas utveckling.

En viktig del av ämnets språkliga sida är ordstudier, inriktade på sådana morfem som lever kvar i de moderna språken. I ordstudiet möts både språk och kulturhistoria. Ordstudier ger också möjligheter att förstå innebörden av vetenskapliga och fackmässiga termer som är gemensamma för de europeiska språken. Omfånget av detta ordförråd ökar i våra dagar i takt med att vetenskapernas gränser vidgas.

I ämnet ingår två kurser.

*Grekiska A* lägger grunden för en allmän förståelse av det grekiska språkets struktur. Förutom ett basordförråd omfattar kursen elementära kunskaper i grekisk formlära. Ordstudierna tar upp sådana morfem som fortlever i de moderna språken. Till kursen hör även studium av några centrala skeenden i det antika Greklands historia samt några typiska sidor av den grekiska kulturen. Grekiska A är en valbar kurs eller en gemensam kurs inom samhällsvetenskapsprogrammets språkinriktning.

*Grekiska B* bygger på kurs A. I kursen studeras främst kortare grekiska originaltexter. Ett mera ingående studium av grekisk formlära och väsentliga delar av syntaxen liksom ett fördjupat studium av grekisk kulturhistoria ingår också och är en förutsättning för en ökad förståelse av de grekiska originaltexterna. Fördjupade kunskaper om grekiska morfem ger vidgad kännedom om grekiska lånord. Kursen innehåller också ytterligare tillämpning, breddning och specialisering av språkkunskaperna och ett fördjupat studium av några sidor av den grekiska kulturen. Grekiska B är en valbar kurs eller en gemensam kurs inom samhällsvetenskapsprogrammets språkinriktning.

■	<b>Ämne:</b> Klassisk grekiska
	<b>Kurs:</b> Grekiska A
	<b>Kurskod:</b> GRK1201
	<b>Poäng:</b> 100

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

- kunna läsa, översätta och förstå mycket enkla grekiska texter
- ha kunskaper om ett begränsat antal grekiska ord med tonvikt på sådana som fortlever i moderna språk
- ha elementära kunskaper om grekisk formlära
- kunna använda det grekiska alfabetet i skrift
- ha någon kunskap om grekiskans användning inom fackterminologi
- kunna identifiera vanliga grekiska morfem i internationella lånord
- vara orienterad om det antika Greklands geografi samt känna till viktiga händelser i Greklands historia under antiken
- känna till några viktiga inslag i grekisk kultur
- ha kunskap om de viktigaste myterna och mytologiska gestalterna.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven läser och översätter mycket enkla grekiska texter med hjälp av ordlistor, grammatik och handledning.

Eleven använder ett begränsat grekiskt basordförråd med tonvikt på sådana ord som fortlever i moderna språk.

Eleven använder några viktiga delar av grekisk formlära och identifierar vanliga böjningsformer.

Eleven använder det grekiska alfabetet i skrift.

Eleven ger exempel på grekiskans användning inom fackterminologi.

Eleven identifierar vanliga grekiska morfem i internationella lånord och förstår deras betydelse.

Eleven identifierar viktiga platser i antikens Grekland och beskriver viktiga händelser i landets historia under antiken.

Eleven redogör för några viktiga inslag i grekisk kultur.

Eleven beskriver översiktligt de viktigaste grekiska myterna och sagokretsarna.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven läser och översätter mycket enkla grekiska texter med hjälp av ordlistor, grammatik och begränsad handledning.

Eleven använder på ett säkert sätt ett begränsat grekiskt basordförråd med tonvikt på sådana ord som fortlever i moderna språk.

Eleven använder några viktiga delar av grekisk formlära och identifierar böjningsformer.

Eleven identifierar med säkerhet vanliga grekiska morfem i internationella lånord och analyserar lånordens morfemstruktur.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven översätter självständigt mycket enkla grekiska texter med hjälp av ordlistor och grammatik.

Eleven använder med stor säkerhet ett begränsat grekiskt basordförråd.

Eleven använder på ett säkert sätt några viktiga delar av grekisk formlära och identifierar med säkerhet grekiska böjningsformer.



■	<b>Ämne:</b> Klassisk grekiska
	<b>Kurs:</b> Grekiska B
	<b>Kurskod:</b> GRK1202
	<b>Poäng:</b> 100

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna läsa, översätta och förstå enklare grekiska originaltexter, såväl prosa som poesi

känna till några vanliga grekiska versmått

kunna förstå de mest frekventa grekiska orden

ha kunskap om huvuddragen i grekiskans formlära och några syntaktiska strukturer

kunna identifiera frekventa grekiska morfem i internationella lånord samt förstå deras funktion och betydelseutveckling

känna till huvuddragen i det antika Greklands historia samt viktiga strömningar inom grekisk konst och litteratur

ha fördjupade kunskaper om mytologi samt kännedom om grekernas religion och om huvudtankarna hos några framträdande grekiska filosofer under antiken.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven översätter enklare grekiska originaltexter med hjälp av ordlistor, grammatik och handledning.

Eleven tillämpar huvudprinciperna för läsning av grekisk vers och läser, efter förberedelse, dikter på vedertaget sätt.

Eleven använder ett grekiskt basordförråd med tonvikt på sådana ord som fortlever i moderna språk.

Eleven tillämpar viktiga delar av grekisk formlära och några viktiga syntaktiska strukturer.

Eleven identifierar ett stort antal grekiska morfem i internationella lånord.

Eleven redogör för huvuddragen i Greklands historia under antiken.

Eleven beskriver översiktligt viktiga strömningar inom grekisk konst och litteratur samt några centrala idéer och begrepp med ursprung i antakens Grekland.

Eleven beskriver huvudtankarna hos några viktiga grekiska filosofer.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven översätter enklare grekiska originaltexter med hjälp av ordlistor, grammatik och begränsad handledning samt analyserar texternas litterära och idémässiga innehåll.

Eleven använder på ett säkert sätt ett grekiskt basordförråd med tonvikt på sådana ord som fortlever i moderna språk.

Eleven tillämpar på ett säkert sätt viktiga delar av grekisk formlära och några viktiga syntaktiska strukturer.

Eleven identifierar ett stort antal grekiska morfem i internationella lånord och beskriver lånordens kulturhistoriska bakgrund.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven översätter självständigt enklare grekiska originaltexter med hjälp av ordlistor och grammatik samt analyserar självständigt texternas litterära och idémässiga innehåll.

Eleven använder på ett säkert sätt ett relativt stort grekiskt ordförråd.

Eleven tillämpar grekisk formlära samt några viktiga syntaktiska strukturer.

Eleven beskriver och kommenterar något väsentligt område av Greklands historia, konst, religion, filosofi och litteratur.

### **Ämnets syfte**

Utbildningen i ämnet kulturhistoria syftar till att ge grundläggande kunskaper om konstarternas och estetikens historiska utveckling. Syftet är också att utveckla kreativitet, analysförmåga och kritiskt tänkande kring konstarterna.

### **Ämnets karaktär och uppbyggnad**

Människan har genom tiderna haft förmåga att lära av sina erfarenheter och genom språket dokumentera och föra vidare mänskliga vanor, idéer och uttryckssätt till kommande generationer. Denna förmåga att utveckla och bevara olika sätt att leva och tänka är en viktig aspekt av begreppet kultur. Det är den mänskliga traditionen som står i centrum för kulturhistorien.

I kulturhistoria innefattas ofta all mänsklig odling – hur människan ordnar sitt boende, sin klädsel och sin försörjning, hur människan genom tekniken utnyttjar och formar omvärlden men också hur hon uttrycker sig i symboler och ritualer, det vill säga alla de vanor som människan skaffat sig genom århundradena. Det kulturhistoriska perspektivet skulle med en bred definition kunna innefatta många olika sätt att beskriva det förflutna – från politisk och ekonomisk historia till exempelvis konst- och musikhistoria. Ämnet kulturhistoria i gymnasieskolan är dock fokuserat på ett historiskt perspektiv på de olika konstarternas utveckling och lyfter fram de estetiska idéernas, konstarternas och konstupövarnas villkor och roll i samhället, såväl i Sverige som i andra länder.

När ämnet historia koncentrerar sig på olika epokers sociala, ekonomiska och politiska utveckling vill kulturhistorieämnet belysa historiska och kulturella förhållanden och deras betydelse för estetik och konstarterna som spegel av sin tid och som inspirerande kraft. Ämnet betonar förutom konstarternas utveckling genom historien även sambanden mellan idéer och konst ur ett historiskt perspektiv. I och med benämningen kulturhistoria understryks att olika historiska perspektiv är ett stöd för att förstå olika estetiska företeelser och uttryck samtidigt som en plattform läggs för olika slags studier inom det estetiska området. I ämnet ingår även samtida nationella och internationella strömningar och konstuptryck.

Mot den bakgrunden blir förmågan att kunna tala om konst och kultur en väsentlig del av ämnet. Genom att utveckla språket på dessa områden kan ämnet bli ett redskap för att bygga upp ett konst- och kulturhistoriskt medvetande om kulturhistoriens roll för musik,

dans, teater, litteratur, arkitektur, måleri och skulptur som delar av ett större sammanhang. Kulturhistorien kan också medverka till att utveckla ett öppet sinne inte bara för de traditionella konstarterna utan även för olika slag av gränsöverskridanden.

Teoretiska kunskaper varvas i ämnet med praktiska övningar, där betoningen läggs på analysen och upplevelsen. Ämnet orienterar om konst som lämnat spår i historien och strömningar på såväl det nationella som det internationella planet. Genom ett problemorienterat perspektiv kan man i ämnet skapa medvetenhet om och ge möjlighet att möta nya kulturinflenser samt delta i ett gränsöverskridande arbete.

Ämnet kulturhistoria består av sex kurser.

*Kultur- och idéhistoria* tar upp sambanden mellan idéhistoria och estetik under olika epoker. Kursen behandlar även konstarterna som en del av en bredare historisk utveckling och har ett självklart samband med ämnena svenska och historia. Kursen är en gemensam kurs för estetiska programmet samt en inriktningskurs inom samhällsvetenskapsprogrammet.

*Nutida konst* fokuserar på vår tid. Den kompletterar därmed tidsexposén i kursen Kultur- och idéhistoria. Kursen är en gemensam kurs för estetiska programmet.

*Filmkunskap* belyser filmmediet som den konst som på grund av sin genomslagskraft når ut till flest människor. I kursen ges redskap att tolka och analysera olika filmiska uttryck. Samtidigt ges ett historiskt perspektiv på filmens utveckling. Kursen är valbar.

*Kulturhistorisk fördjupning* bygger på kursen Kultur- och idéhistoria och ger möjlighet till vidgade teoretiska och praktiska studier inom en viss konst. Kursen är valbar.

Kursen *Kultur- och konstanalys* bygger på de kunskaper som kurserna Kultur- och idéhistoria och Nutida konst ger. Genom reflektion kring och analys av olika kulturföreteelser skapar kursen förutsättningar för eleven att se kulturhistorien som en helhet. Kursen kan riktas mot vald studieinriktning inom estetiska programmet. Kursen är valbar.

*Staden och framtiden* är den kurs som genom sin inriktning tydligast knyter konstarterna och estetiken till samhällsutvecklingen. Genom praktiska studier prövar eleven hur arkitektur, stadsplanering och estetik utgör en naturlig del av vardagsverkligheten. Kursen är valbar.

■ <b>Ämne:</b>	<b>Kulturhistoria</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Kultur- och idéhistoria</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>KUHI1202</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål för kursen

Kursen skall ur ett historiskt perspektiv ge förståelse av sambanden mellan idéer och konstarter. Kursen skall också ge kunskap om väsentliga drag i konstarternas historia och konstupövers betydelse under olika epoker. Kursen skall även belysa de konstnärliga uttrycken som en spegling av samhällsutvecklingen i stort.

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

ha kunskap om väsentliga aspekter på estetik och konstskapande genom tiderna

känna till idéhistoriens betydelse för konstarterna samt olika kulturhistoriska uttryck och deras relation till epoker och genrer

känna till några väsentliga samband mellan samhällsutveckling, arkitektoniska och konstnärliga uttryck

ha kännedom om några väsentliga drag i konstarternas utveckling och deras betydelse ur ett samhällsperspektiv.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver några epoker inom olika konstarter och ger exempel på samband mellan olika konstarter och idéer.

Eleven beskriver huvuddragen i den idé- och kulturhistoriska utvecklingen och gör jämförelser med samhällsutvecklingen.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven beskriver och diskuterar olika tidsskeden inom de olika konstarterna och relaterar dem till den kulturhistoriska utvecklingen.

Eleven tillämpar sina idé- och kulturhistoriska kunskaper på ett varierat sätt.

Eleven redogör för och diskuterar samband mellan samhällsutvecklingen och olika estetiska uttryck.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven använder relevanta idé- och kulturhistoriska begrepp för analys och diskussion av olika epoker och genrer samt för att relatera den idé- och kulturhistoriska utvecklingen till motsvarande samhällelig och konstnärlig utveckling.

---

■ <b>Ämne:</b>	<b>Kulturhistoria</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Staden och framtiden</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>KUH1206</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål för kursen

Kursen skall ge möjligheter att utveckla ett undersökande och analyserande förhållningssätt, där den byggda miljön, kulturlandskapet och samhällsbyggandet analyseras. Kursen skall ge kunskaper om hur planerings- och beslutsprocessen går till. Ett mål för kursen är även att ge kunskap om de bakomliggande ideologierna, estetiken och andra faktorer som påverkar utformningen av miljön. Genom att fördjupa kunskaperna om arkitektur och samhällsplanering, ur historiskt och nutida nationellt och internationellt perspektiv skall kursen dessutom ge möjligheter till reflektion över kulturhistoriskt värdefulla miljöer.

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna reflektera över, tolka, analysera och värdera den omgivande miljön

ha erfarenhet av att med olika tekniker och uttryckssätt beskriva den byggda miljön och ge förslag till förändringar

ha grundläggande kunskaper om lagar, gång för handläggning och planinstrument gällande den gestaltande miljön samt även känna till de möjligheter medborgarna har till påverkan av samhällsbyggandet

kunna se sambanden mellan planeringen av det omgivande samhället och möjligheterna till en hållbar utveckling.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver med olika tekniker och uttrycksätt den urbana miljön och ger förslag på förändringar.

Eleven ger exempel på lagar, planinstrument och handläggningsrutiner gällande den gestaltande miljön.

Eleven redogör för sambanden mellan planering av det omgivande samhället och möjligheterna till en ekologiskt hållbar utveckling.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven redogör för ideologier, estetiska riktningar och andra faktorer som påverkar miljön.

Eleven reflekterar över och tolkar den omgivande miljön ur ett estetiskt perspektiv.

Eleven definierar och resonerar kring olika miljöer som är av kulturhistoriskt värde.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven analyserar och värderar arkitektur och samhällsplanering i ett nationellt och internationellt perspektiv.

Eleven ger förslag på och diskuterar förändringar i arkitektur och samhälle utifrån möjligheterna till en ekologiskt hållbar utveckling.

---



## ■ Ämne: Latin med allmän språkkunskap

### Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet latin med allmän språkkunskap syftar till förmåga att förstå texter på latin och till kunskaper om den grekisk-romerska kulturen och dess föreställningsvärld. Ämnet syftar också till förståelse för det kulturarv som är en sammanbindande länk mellan Europas länder. Studier i latin med allmän språkkunskap syftar dessutom till kunskaper om det latinska språkets betydelse som förmedlare av en mängd ord och begrepp som fortlever i de moderna språken.

Studiet av det latinska ordförrådet, den latinska ordbildningen samt de internationella lånorden syftar till fördjupade språkkunskaper som ger en fast grund för övriga språkstudier.

Utbildningen i ämnet latin med allmän språkkunskap syftar också till att utveckla elevens förmåga att lära sig latin och andra språk och fördjupa sina kunskaper om den grekisk-romerska kulturen.

### Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i latin med allmän språkkunskap sträva efter att eleven

förvärvar förmåga att översätta och tillgodogöra sig latinska texter av olika slag och vid textstudiet utvecklar sin förmåga att använda vedertagna grammatiska termer och begrepp för språkbeskrivning,

vidgar och fördjupar sina kunskaper om det internationella ordförrådet och därvid kommer till insikt om dess systematiska uppbyggnad och kulturhistoriska innehåll,

fördjupar sina kunskaper om latinets utveckling till romanska språk och om dess genomgripande inflytande på särskilt de svenska och engelska språken,

fördjupar sina kunskaper om den grekisk-romerska kulturen och dess föreställningsvärld och om latinets historiska roll under närmare två årtusenden,

utvecklar sin förståelse av latinets roll som skapare och bärare av internationell terminologi inom olika vetenskaper,

utvecklar förmågan att knyta an ämnets språkliga och kulturella innehåll till andra kunskapsområden,

tar allt större ansvar för att utveckla sin språkliga förmåga och sina kunskaper om latinets och den grekisk-romerska kulturens roll.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

I det romerska imperiet var latin modersmål för miljoner människor. Latinet har under långa perioder fungerat som internationellt kultur- och vetenskapsspråk i de flesta europeiska länder. De kulturer som har förmedlats via latin sätter fortfarande sin prägel på Europa. Latin är moderspråk till de romanska språken och källa till ett stort antal lånord som är gemensamma för de flesta europeiska språk.

Ämnet latin med allmän språkkunskap rymmer studier av latinska texter både från klassisk tid och från senare epoker. Studier av texter på latin innebär en litterär och kulturhistorisk vandring i tiden, vilken ger kunskaper om och fördjupad förståelse av vår egen tid och vårt eget samhälle. Genom studiet klarläggs de språkliga och kulturella bidrag latinets givit Europas länder.

Det centrala i ämnet latin med allmän språkkunskap är studiet av de latinska originaltexterna. Dessa texter är nyckeln till kunskaper om den grekisk-romerska kulturen och om de idéer som spelat en viktig roll för Europas utveckling. För att kunna översätta och analysera texterna krävs kunskaper i latinskt ordförråd, latinsk formlära och syntax. För en full förståelse av dessa texter är det också viktigt med kunskaper om Roms historia och den grekisk-romerska kulturen.

I ämnet ingår allmän språkkunskap, som ger kunskaper om de klassiska språkens betydelse för det internationella ordförrådets struktur. Den språkliga analysen och olika utblickar mot andra främmande språk breddar och fördjupar den allmänspråkliga kompetensen.

Textstudiet ger möjlighet till att reflektera över människans ständigt återkommande tankar om livets villkor. Eleven kan därvid göra ett personligt ställningstagande i existentiella och moraliska frågor.

Ämnet latin med allmän språkkunskap består av tre kurser som bygger på varandra.

*Latin med allmän språkkunskap A* lägger grunden för en allmän förståelse av latinets struktur. Förutom ett basordförråd omfattar kursen elementära kunskaper i latinsk formlära. Ordstudierna tar upp sådana morfem som fortlever i de moderna språken. Till kursen hör studium av några centrala skeenden i Roms historia samt några typiska sidor av det romerska samhället. Latin med allmän språkkunskap A är en valbar kurs eller en gemensam kurs inom samhällsvetenskapsprogrammets språkinriktning.

*Latin med allmän språkkunskap B* bygger på kurs A och i kursen studeras främst kortare latinska originaltexter. Ett mera ingående studium av latinsk formlära och syntax liksom ett fördjupat studium av romersk kulturhistoria ingår också och är en förutsättning för en ökad

förståelse av de latinska texterna. Morfemanalys av internationella lånord i främmande språk förutsätter goda kunskaper om klassisk-språkiga morfem och om hur dessa omformats i de moderna språken. Latin med allmän språkkunskap B är en valbar kurs eller en gemensam kurs inom samhällsvetenskapsprogrammets språkinriktning.

*Latin med allmän språkkunskap C* bygger på kurs B och är inriktad mot självständiga arbetsformer, självvalda texter och enskilda uppgifter efter intresse och vald studieinriktning. Detta ger möjligheter till fördjupade språkliga och kulturhistoriska insikter. Latin med allmän språkkunskap C är en valbar kurs eller en gemensam kurs inom samhällsvetenskapsprogrammets språkinriktning.

■ **Ämne:** Latin med allmän språkkunskap

**Kurs:** Latin A

**Kurskod:** LAS1201

**Poäng:** 100

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

kunna översätta och förstå mycket enkla latinska texter

ha kunskaper om ett begränsat antal latinska ord med stark tonvikt på sådana som fortlever i moderna språk

ha elementära kunskaper om latinsk formlära

ha kunskaper om latinets uttal under olika epoker

kunna översätta och förstå innebörden av ett begränsat antal latinska citat och sentenser

ha någon kunskap om latinets användning inom fackterminologi

kunna identifiera vanliga latinska morfem i internationella lånord

känna till viktiga händelser i det romerska rikets historia och några utmärkande drag i romerskt samhällsliv.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven översätter mycket enkla latinska texter med hjälp av ordlistor, grammatik och handledning.

Eleven använder grunderna i latinsk formlära och ett begränsat latinskt basordförråd med tonvikt på sådana ord som fortlever i de moderna språken.

Eleven läser latinsk text med godtagbart uttal.

Eleven översätter och förstår innebörden av ett begränsat antal latinska citat och sentenser.

Eleven ger exempel på latinets användning inom fackterminologi.

Eleven identifierar vanliga latinska morfem i internationella lånord och förstår deras betydelse.

Eleven beskriver några viktiga delar av romerskt samhällsliv och några viktiga händelser i det romerska rikets historia samt Romarrikets geografiska utbredning.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven översätter mycket enkla latinska texter med hjälp av ordlistor, grammatik och begränsad handledning.

Eleven använder på ett säkert sätt grunderna i latinsk formlära och ett begränsat latinskt basordförråd med tonvikt på sådana ord som fortlever i de moderna språken.

Eleven översätter och kommenterar innebörden av ett begränsat antal latinska citat och sentenser.

Eleven redogör för latinets användning inom fackterminologi.

Eleven identifierar vanliga latinska morfem i internationella lånord och analyserar lånordens morfemstruktur.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven översätter självständigt med hjälp av ordlistor och grammatik mycket enkla latinska texter och tolkar deras innehåll.

Eleven använder med stor säkerhet grunderna i latinsk formlära och ett begränsat latinskt basordförråd.

■ **Ämne:** Latin med allmän språkkunskap

**Kurs:** Latin B

**Kurskod:** LAS1202

**Poäng:** 100

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna översätta och förstå enklare klassiska och efterklassiska latinska texter, såväl prosa som poesi

kunna förstå de mest frekventa latinska orden

ha insikter i latinets kasusanvändning och verbsystem samt några syntaktiska strukturer

känna till huvudprinciperna för läsning av klassisk vers

känna till och förstå innebörden av ett ökat antal citat och sentsenser

ha kännedom om latinets användning inom ett eller ett par vetenskapsområden

vara medveten om latinets betydelse som moderspråk till romanska språk samt som källa till en stor del av det svenska och det engelska ordförrådet

kunna identifiera frekventa klassiskspråkiga morfem i internationella lånord samt förstå deras funktion och betydelseutveckling

känna till vissa väsentliga drag i den grekisk-romerska kulturen och dess betydelse för vår tid.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven översätter enklare latinska texter med hjälp av ordlistor, grammatik och handledning.

Eleven använder ett latinskt basordförråd liksom det väsentliga i latinsk formlära och några syntaktiska strukturer.

Eleven tillämpar huvudprinciperna för läsning av latinsk poesi och läser, efter förberedelse, dikter på vedertaget sätt.

Eleven översätter och kommenterar innebörden av ett ökat antal latinska citat och sentenser.

Eleven exemplifierar latinets användning inom ett eller ett par vetenskapsområden.

Eleven beskriver latinets betydelse för tillkomsten av romanska språk.

Eleven identifierar latinska och några viktiga grekiska morfem i internationella lånord.

Eleven beskriver på ett översiktligt sätt den grekisk-romerska kulturens betydelse för senare tider.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven översätter enklare latinska texter med hjälp av ordlistor, grammatik och begränsad handledning.

Eleven använder på ett säkert sätt ett latinskt basordförråd liksom det väsentliga i latinsk formlära och några syntaktiska strukturer.

Eleven visar goda kunskaper om huvudprinciperna för läsning av latinsk poesi och läser, efter förberedelse, dikter på vedertaget sätt.

Eleven identifierar latinska och några viktiga grekiska morfem i internationella lånord och beskriver deras betydelseutveckling.

Eleven redogör för den grekisk-romerska kulturens betydelse för senare tider.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven översätter självständigt latinska texter med hjälp av ordlistor och grammatik.

Eleven använder ett stort ordförråd och tillämpar latinsk formlära och några syntaktiska strukturer.

■ **Ämne:** Latin med allmän språkkunskap

**Kurs:** Latin C

**Kurskod:** LAS1203

**Poäng:** 100

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna översätta och förstå klassiska och efterklassiska latinska originaltexter, såväl prosa som poesi

genom det ökade textstudiet skaffa sig ytterligare kunskap om det centrala latinska ordförrådet

ha kunskap om det väsentliga i latinets formlära och syntax

ha kännedom om några vanliga klassiska versmått

kunna lägga stilistiska och litterära synpunkter på några originaltexter

känna till några centrala teman hos de lästa romerska författarna och kunna följa dessa i senare tiders litteratur

känna till ett antal vanliga lingvistiska termer och begrepp

kunna det grekiska alfabetet och identifiera ett antal frekventa grekiska morfem i moderna språk

känna till huvuddragen i det romerska rikets historia och samhällsliv, romersk litteratur samt vara väl orienterad om Roms topografi under antiken.



## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven översätter latinska originaltexter med hjälp av lexikon, grammatik och handledning.

Eleven använder ett omfattande latinskt ordförråd liksom det väsentliga i latinets formlära, syntax och ordbildning.

Eleven beskriver versmått i latinsk poesi och tillämpar efter förberedelse denna kunskap vid sin läsning av dikter.

Eleven läser ord skrivna med grekiskt alfabet samt analyserar latinska och grekiska lånord i moderna språk.

Eleven redogör för huvuddragen i det romerska rikets historia och samhällsliv samt beskriver översiktligt romersk litteratur och Roms topografi.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven översätter självständigt latinska originaltexter med hjälp av lexikon och grammatik.

Eleven använder på ett säkert sätt ett omfattande latinskt ordförråd liksom det väsentliga i latinets formlära, syntax och ordbildning.

Eleven lägger stilistiska och litterära synpunkter på texter.

Eleven läser ord skrivna med grekiskt alfabet samt analyserar lånordens morfemstruktur och ger exempel på deras kulturhistoriska bakgrund.

Eleven beskriver och kommenterar romersk litteratur och Roms topografi.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven översätter och analyserar språkligt och litterärt latinska originaltexter med hjälp av lexikon och grammatik.

Eleven beskriver med exempel från senare tidens litteratur några centrala teman hos lästa latinska författare.

Eleven använder ett antal lingvistiska termer och begrepp.

Eleven analyserar med stor säkerhet lånordens morfemstruktur och sätter in deras betydelseförändringar i ett historiskt sammanhang.

## Ämnets syfte

Gymnasieskolans utbildning i matematik bygger vidare på kunskaper motsvarande de eleverna uppnår i grundskolan och innebär breddning och fördjupning av ämnet. Utbildningen syftar till att ge kunskaper i matematik för studier inom vald studieinriktning och för fortsatta studier. Utbildningen skall leda till förmåga att kommunicera med matematikens språk och symboler, som är likartade över hela världen.

Utbildningen i matematik i gymnasieskolan syftar också till att eleverna skall kunna analysera, kritiskt bedöma och lösa problem för att självständigt kunna ta ställning i frågor, som är viktiga både för dem själva och samhället, som t.ex. etiska frågor och miljöfrågor.

Utbildningen syftar även till att eleverna skall uppleva glädjen i att utveckla sin matematiska kreativitet och förmåga att lösa problem samt få erfara något av matematikens skönhet och logik.

## Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i matematik sträva efter att eleverna

utvecklar sin tilltro till den egna förmågan att lära sig mera matematik, att tänka matematiskt och att använda matematik i olika situationer,

utvecklar sin förmåga att tolka, förklara och använda matematikens språk, symboler, metoder, begrepp och uttrycksformer,

utvecklar sin förmåga att tolka en problemsituation och att formulera den med matematiska begrepp och symboler samt välja metod och hjälpmedel för att lösa problemet,

utvecklar sin förmåga att följa och föra matematiska resonemang samt redovisa sina tankegångar muntligt och skriftligt,

utvecklar sin förmåga att med hjälp av matematik lösa problem på egen hand och i grupp bl.a. av betydelse för vald studieinriktning samt att tolka och värdera lösningarna i förhållande till det ursprungliga problemet,

utvecklar sin förmåga att reflektera över sina erfarenheter av begrepp och metoder i matematiken och sina egna matematiska aktiviteter,

utvecklar sin förmåga att i projekt och gruppdiskussioner arbeta

med sin begreppsbildning samt formulera och motivera olika metoder för problemlösning,

utvecklar sin förmåga att utforma, förfina och använda matematiska modeller samt att kritiskt bedöma modellernas förutsättningar, möjligheter och begränsningar,

fördjupar sin insikt om hur matematiken har skapats av människor i många olika kulturer och om hur matematiken utvecklats och fortfarande utvecklas,

utvecklar sina kunskaper om hur matematiken används inom informationsteknik, samt hur informationsteknik kan användas vid problemlösning för att åskådliggöra matematiska samband och för att undersöka matematiska modeller.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

Matematiken har genom en mångtusenårig utveckling bidragit till det kulturella arvet. Matematiken är en förutsättning för stora delar av samhällets utveckling och den genomsyrar hela samhället, ofta på ett sätt som är osynligt för den ovane betraktaren.

Matematiken har utvecklats ur såväl praktiska behov som ur människans nyfikenhet och lust att utforska och utvidga matematiken som sådan. Matematikens begrepp, metoder och teorier har vuxit fram inom olika kulturer. Matematik är en livaktig internationell vetenskap, vars metoder, begrepp och kunskapsområden ständigt utvecklas.

I matematik arbetar man med väldefinierade begrepp och bygger upp teorier genom att logiskt och strikt bevisa att formulerade hypoteser är giltiga. Resultaten av bevisen formuleras som satser eller samband, som visar hur begreppen kan användas. Nya begrepp införs som följd av frågeställningar i tillämpningsämnen eller av idéer inom matematiken som sådan.

Matematik är en mänsklig tankekonstruktion och matematisk problemlösning är en skapande aktivitet. Samtidigt kräver matematiken uthållighet i tankeverksamheten och förståelse för att problemlösning är en process som kräver tid. Denna process skall kunna utvecklas i en grupp men även genom att individer reflekterar över sin egen kunskap och inlärnin. Detta gäller även matematikämnet i skolan.

Problemlösning, kommunikation, användning av matematiska modeller och matematikens idéhistoria är fyra viktiga aspekter av ämnet matematik som genomsyrar undervisningen.

Tillgången till tekniska hjälpmedel har delvis förändrat matematikämnet. Såväl numeriska, grafiska som algebraiska metoder utnyttjas och nya typer av problem av mer sammansatt karaktär kan stude-

ras i ämnet. De tekniska hjälpmedlen har dock begränsat värde utan kunskaper om begrepp och metoder. Förståelse, analys av hela lösningsprocedurer och kritisk granskning av resultat samt förmåga att dra slutsatser är grundläggande i gymnasieskolans matematikämne.

En viktig del av problemlösningen är att utforma och använda matematiska modeller och på olika sätt kommunicera om de matematiska idéerna och tankegångarna. Både i vardagsliv och yrkesliv behövs allt fler kunna förstå innebörden av och kommunicera om frågor med matematiskt innehåll.

Matematikens idéhistoria kan bidra till en bild av hur olika begrepp och samband utvecklats. Detta kan motverka uppfattningen om matematiken som ett opersonligt färdigt ämne som är uppbyggt av fasta regler som endast skall läras utantill.

Matematikens kraft som verktyg för förståelse och modellering av verkligheten blir tydlig om ämnet tillämpas på områden som är välbekanta för eleverna. Gymnasieämnet matematik skall därför knytas till vald studieinriktning på sådant sätt att det berikar både matematikämnet och karaktärsämnena. Kunskaper i matematik är ofta en förutsättning för att målen för många av karaktärsämnena skall uppnås.

Matematikämnet i gymnasieskolan är uppbyggt av flera områden: aritmetik, algebra, geometri, sannolikhetslära, statistik, funktionslära, trigonometri samt differential- och integralkalkyl med differentialekvationer. Vissa av dessa områden behandlas i olika omfattning i grundskolans matematikkurs och fördjupas och utvecklas i gymnasieskolan. Nya områden införs, fördjupas och breddas successivt i gymnasieskolan.

I ämnet matematik ingår sju kurser, Matematik A–E, som bygger på varandra samt Matematik – diskret och Matematik – breddning.

*Matematik A* är en kärnämneskurs och ingår i alla program. Kursen bygger vidare på matematikutbildningen i grundskolan och erbjuder breddade och fördjupade kunskaper inom områdena aritmetik, algebra, geometri, statistik och funktionslära. Kursen läses av elever med vitt skilda studieinriktningar. Uppläggningsen anpassas och problem väljs med hänsyn till elevernas studieinriktning. Kursen ger både allmän medborgarkompetens och utgör en integrerad del av den valda studieinriktningen.

*Matematik B* bygger vidare på kunskaper motsvarande grundskolans sannolikhetslära och på Matematik A inom områdena geometri, statistik, algebra och funktionslära. Kursen ger sådana insikter i matematiska begrepp och metoder som möjliggör för eleven att med hjälp av matematiska modeller kunna lösa problem inom olika områden särskilt med anknytning till utbildningens karaktärsämnen. Dessutom behandlar kursen hur en statistisk undersökning genomförs och värderas. Matematik B är gemensam kurs på naturveten-

skapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet och på teknikprogrammet.

*Matematik C* bygger vidare på Matematik B inom aritmetik, algebra och funktionslära. Den innehåller även differentialkalkyl. I kursen behandlas problem som gäller optimering, förändringar och extremvärden. Problemens innehåll skall så långt som möjligt ha anknytning till viktiga frågor inom elevens studieinriktning. Kursen är gemensam kurs på naturvetenskapsprogrammet.

*Matematik D* bygger vidare på Matematik C och innehåller trigonometri och differential- och integralkalkyl. Kursen utgör lämplig grund för fortsatta studier inom såväl beteendevetenskap, ekonomi och samhällsvetenskap som inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. Eleven utvecklar under eget ansvar sin förmåga att i en större uppgift självständigt arbeta med en problemställning i matematik. Kursen är gemensam på naturvetenskapsprogrammet.

*Matematik E* bygger vidare på Matematik D och ger eleven tillfälle att i en syntes använda tidigare kunskaper om talbegreppet samt kunskaper från algebra, funktionslära, trigonometri, geometri och differential- och integralkalkyl. Kursen behandlar komplexa tal samt fördjupad differential- och integralkalkyl. Kursen skall ge de fördjupade kunskaper som krävs för fortsatta studier inom matematikintensiva utbildningar. Kursen är valbar.

*Matematik – diskret* bygger på kunskaper från Matematik C. Kursen skall erbjuda eleven kunskaper om mängder, de hela talens egenskaper, talföljder, kombinatorik samt satslogik. Kursen lämpar sig särskilt för inriktning mot matematik i kombination med datoranvändning. Kursen är valbar.

*Matematik – breddning* bygger på kunskaper från Matematik C. Kursen erbjuder eleven möjlighet att bredda sina kunskaper i matematik inom något eller några kunskapsområden som är nya för eleven eller fördjupar kunskaperna inom något känt område. Förmågan att använda matematiska modeller och att formulera och arbeta med problem utgående från en öppen frågeställning utvecklas. Kursen är valbar.

■ **Ämne: Matematik**

---

**Kurs: Matematik A**

---

**Kurskod: MA1201**

---

**Poäng: 100**

---

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna formulera, analysera och lösa matematiska problem av betydelse för vardagsliv och vald studieinriktning

ha fördjupat och vidgat sin taluppfattning till att omfatta reella tal skrivna på olika sätt

med och utan tekniska hjälpmedel med omdöme kunna tillämpa sina kunskaper i olika former av numerisk räkning med anknytning till vardagsliv och studieinriktning

ha fördjupat kunskaperna om geometriska begrepp och kunna tillämpa dem i vardagssituationer och i studieinriktningens övriga ämnen

vara så förtrogen med grundläggande geometriska satser och resonemang att hon eller han förstår och kan använda begreppen och tankegångarna vid problemlösning

kunna tolka, kritiskt granska och med omdöme åskådliggöra statistiska data samt kunna tolka och använda vanligt förekommande lägesmått

kunna tolka och hantera algebraiska uttryck, formler och funktioner som krävs för problemlösning i vardagslivet och i studieinriktningens övriga ämnen

kunna ställa upp och tolka linjära ekvationer och enkla potensekvationer samt lösa dem med för problemsituationen lämplig metod och med lämpliga hjälpmedel

kunna ställa upp, tolka, använda och åskådliggöra linjära funktioner och enkla exponentialfunktioner som modeller för verkliga förlopp inom privatekonomi och i samhälle

ha vana att vid problemlösning använda dator och grafitande räknare för att utföra beräkningar och åskådliggöra grafer och diagram

känna till hur matematiken påverkar vår kultur när det gäller till exempel arkitektur, formgivning, musik eller konst samt hur matematikens modeller kan beskriva förlopp och former i naturen.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven använder lämpliga matematiska begrepp, metoder och tillvägagångssätt för att formulera och lösa problem i ett steg.

Eleven genomför matematiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven använder matematiska termer, symboler och konventioner samt utför beräkningar på ett sådant sätt att det är möjligt att följa, förstå och pröva de tankar som kommer till uttryck.

Eleven skiljer gissningar och antaganden från givna fakta och härledningar eller bevis.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven använder lämpliga matematiska begrepp, metoder, modeller och tillvägagångssätt för att formulera och lösa olika typer av problem.

Eleven deltar i och genomför matematiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven gör matematiska tolkningar av situationer eller händelser samt genomför och redovisar sitt arbete med logiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven använder matematiska termer, symboler och konventioner på sådant sätt att det är lätt att följa, förstå och pröva de tankar som kommer till uttryck såväl muntligt som skriftligt.

Eleven visar säkerhet beträffande beräkningar och lösning av olika typer av problem och använder sina kunskaper från olika delområden av matematiken.

Eleven ger exempel på hur matematiken utvecklats och använts genom historien och vilken betydelse den har i vår tid inom några olika områden.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven formulerar och utvecklar problem, väljer generella metoder och modeller vid problemlösning samt redovisar en klar tankegång med korrekt matematiskt språk.

Eleven analyserar och tolkar resultat från olika typer av matematisk problemlösning och matematiska resonemang.

Eleven deltar i matematiska samtal och genomför såväl muntligt som skriftligt matematiska bevis.

Eleven värderar och jämför olika metoder, drar slutsatser från olika typer av matematiska problem och lösningar samt bedömer slutsatsernas rimlighet och giltighet.

Eleven redogör för något av det inflytande matematiken har och har haft för utvecklingen av vårt arbets- och samhällsliv samt för vår kultur.

---



■ <b>Ämne:</b>	<b>Matematik</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Matematik B</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>MA1202</b>
<b>Poäng:</b>	<b>50</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna formulera, analysera och lösa matematiska problem av betydelse för tillämpningar och vald studieinriktning med fördjupad kunskap om sådana begrepp och metoder som ingår i tidigare kurser

kunna förklara, bevisa och vid problemlösning använda några viktiga satser från klassisk geometri

kunna beräkna sannolikheter vid enkla slumpförsök och slumpförsök i flera steg samt kunna uppskatta sannolikheter genom att studera relativa frekvenser

med omdöme använda olika lägesmått för statistiska material och kunna förklara skillnaden mellan dem samt känna till och tolka några spridningsmått

kunna planera, genomföra och rapportera en statistisk undersökning och i detta sammanhang kunna diskutera olika typer av fel samt värdera resultatet

kunna tolka, förenkla och omforma uttryck av andra graden samt lösa andragradsekvationer och tillämpa kunskaperna vid problemlösning

kunna arbeta med räta linjens ekvation i olika former samt lösa linjära olikheter och ekvationssystem med grafiska och algebraiska metoder

kunna förklara vad som kännetecknar en funktion samt kunna ställa upp, tolka och använda några icke-linjära funktioner som modeller för verkliga förlopp och i samband därmed kunna arbeta både med och utan dator och grafitränd hjälpmedel.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven använder lämpliga matematiska begrepp, metoder och tillvägagångssätt för att formulera och lösa problem i ett steg.

Eleven genomför matematiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven använder matematiska termer, symboler och konventioner samt utför beräkningar på ett sådant sätt att det är möjligt att följa, förstå och pröva de tankar som kommer till uttryck.

Eleven skiljer gissningar och antaganden från givna fakta och härledningar eller bevis.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven använder lämpliga matematiska begrepp, metoder, modeller och tillvägagångssätt för att formulera och lösa olika typer av problem.

Eleven deltar i och genomför matematiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven gör matematiska tolkningar av situationer eller händelser samt genomför och redovisar sitt arbete med logiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven använder matematiska termer, symboler och konventioner på sådant sätt att det är lätt att följa, förstå och pröva de tankar som kommer till uttryck såväl muntligt som skriftligt.

Eleven visar säkerhet beträffande beräkningar och lösning av olika typer av problem och använder sina kunskaper från olika delområden av matematiken.

Eleven ger exempel på hur matematiken utvecklats och använts genom historien och vilken betydelse den har i vår tid inom några olika områden.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven formulerar och utvecklar problem, väljer generella metoder och modeller vid problemlösning samt redovisar en klar tankegång med korrekt matematiskt språk.

Eleven analyserar och tolkar resultat från olika typer av matematisk problemlösning och matematiska resonemang.

Eleven deltar i matematiska samtal och genomför såväl muntligt som skriftligt matematiska bevis.

Eleven värderar och jämför olika metoder, drar slutsatser från olika typer av matematiska problem och lösningar samt bedömer slutsatsernas rimlighet och giltighet.

Eleven redogör för något av det inflytande matematiken har och har haft för utvecklingen av vårt arbets- och samhällsliv samt för vår kultur.

---

■ **Ämne: Matematik**

---

**Kurs: Matematik C**

---

**Kurskod: MA1203**

---

**Poäng: 100**

---

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna formulera, analysera och lösa matematiska problem av betydelse för tillämpningar och vald studieinriktning med fördjupad kunskap om sådana begrepp och metoder som ingår i tidigare kurser

kunna tolka och använda logaritmer och potenser med reella exponenter samt kunna tillämpa dessa vid problemlösning

kunna ställa upp, förenkla och använda uttryck med polynom samt beskriva och använda egenskaper hos några polynomfunktioner och potensfunktioner

kunna ställa upp, förenkla och använda rationella uttryck samt lösa polynomekvationer av högre grad genom faktorisering

kunna använda matematiska modeller av olika slag, däribland även sådana som bygger på summan av en geometrisk talföljd

känna till hur datorer och grafiska räknare kan utnyttjas som hjälpmedel vid studier av matematiska modeller i olika tillämpade sammanhang

kunna förklara, åskådliggöra och använda begreppen ändringskvot och derivata för en funktion samt använda dessa för att beskriva egenskaper hos funktionen och dess graf

kunna härleda deriveringsregler för några grundläggande potensfunktioner, summor av funktioner samt enkla exponentialfunktioner och i samband därmed beskriva varför och hur talet  $e$  införs

kunna dra slutsatser om en funktions derivata och uppskatta derivatans värde numeriskt då funktionen är given genom sin graf

kunna använda sambandet mellan en funktions graf och dess derivata i olika tillämpade sammanhang med och utan grafitande hjälpmedel.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven använder lämpliga matematiska begrepp, metoder och tillvägagångssätt för att formulera och lösa problem i ett steg.

Eleven genomför matematiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven använder matematiska termer, symboler och konventioner samt utför beräkningar på ett sådant sätt att det är möjligt att följa, förstå och pröva de tankar som kommer till uttryck.

Eleven skiljer gissningar och antaganden från givna fakta och härledningar eller bevis.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven använder lämpliga matematiska begrepp, metoder, modeller och tillvägagångssätt för att formulera och lösa olika typer av problem.

Eleven deltar i och genomför matematiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven gör matematiska tolkningar av situationer eller händelser samt genomför och redovisar sitt arbete med logiska resonemang såväl muntligt som skriftligt.

Eleven använder matematiska termer, symboler och konventioner på sådant sätt att det är lätt att följa, förstå och pröva de tankar som kommer till uttryck såväl muntligt som skriftligt.

Eleven visar säkerhet beträffande beräkningar och lösning av olika typer av problem och använder sina kunskaper från olika delområden av matematiken.

Eleven ger exempel på hur matematiken utvecklats och använts genom historien och vilken betydelse den har i vår tid inom några olika områden.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven formulerar och utvecklar problem, väljer generella metoder och modeller vid problemlösning samt redovisar en klar tankegång med korrekt matematiskt språk.

Eleven analyserar och tolkar resultat från olika typer av matematisk problemlösning och matematiska resonemang.

Eleven deltar i matematiska samtal och genomför såväl muntligt som skriftligt matematiska bevis.

Eleven värderar och jämför olika metoder, drar slutsatser från olika typer av matematiska problem och lösningar samt bedömer slutsatsernas rimlighet och giltighet.

Eleven redogör för något av det inflytande matematiken har och har haft för utvecklingen av vårt arbets- och samhällsliv samt för vår kultur.

---

## Ämnets syfte

Utbildningen i moderna språk syftar till att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Att kunna använda flera språk är betydelsefullt för internationella kontakter, för en alltmer internationaliserad arbetsmarknad och för att kunna ta del av den snabba utvecklingen som sker genom informations- och kommunikationsteknik samt för framtida studier. Språkkunskaper behövs vid studier, vid resor i andra länder och för sociala eller yrkesmässiga kontakter av olika slag.

Moderna språk är modersmål i olika vitt skilda kulturer och många av dem är officiellt språk i flera länder. Utbildningen i moderna språk har som syfte att vidga perspektivet på omvärlden och på olika kulturer.

Utbildningen i ämnet syftar också till att ge ett redskap för lärande inom olika kunskapsområden. Alla elever behöver förmåga att på egen hand bygga vidare på sina kunskaper efter avslutad skolgång. Ämnet moderna språk syftar därför också till att eleven skall vidmakthålla och utveckla sin lust och förmåga att lära sig språk.

## Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i moderna språk sträva efter att eleven

utvecklar sin förmåga att kommunicera och interagera på språket i skiftande sammanhang kring varierande frågor och i olika situationer,

fördjupar sin förståelse av språket som det talas i olika delar av språkområdet och förbättrar sin förmåga att tillgodogöra sig sådant innehåll som förmedlas i olika medier,

utvecklar sin förmåga att aktivt delta i samtal, diskussioner och förhandlingar och på ett nyanserat sätt uttrycka egna åsikter och bemöta andras,

utvecklar sin förmåga att tala välstrukturerat och med anpassning till ämne och situation,

fördjupar sin förmåga att läsa, förstå och kritiskt reflektera över texter på sakprosa och facktexter inom egna intresse- och kompetensområden eller inom studieinriktningen,

förbättrar sin förmåga att med god behållning läsa skönlitteratur på språket och reflektera över texterna ur olika perspektiv,

förfinar sin förmåga att uttrycka sig i skrift i olika sammanhang samt utvecklar sin språkliga medvetenhet och kreativitet,

utvecklar sin förmåga att analysera och bearbeta språket mot allt större tydlighet, variation och formell säkerhet,

reflekterar över levnadssätt, kulturtraditioner och samhällsförhållanden i länder där språket används samt utvecklar fördjupad förståelse och tolerans för andra människor och kulturer,

tar allt större ansvar för att utveckla sin språkliga förmåga.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

Ämnet moderna språk ger en bakgrund till och ett vidare perspektiv på olika samhälls- och kulturyttringar som eleverna omges av och är en del av. I ämnet ingår både att språkligt dra nytta av och att granska det innehåll som språk förmedlar och det utbud av språket som ungdomar och vuxna möter utanför skolan.

Ett modernt språk bör inte delas upp i separata moment som lärs in i en given turordning. Både yngre och äldre elever berättar och beskriver, diskuterar och argumenterar till exempel, även om det sker på olika sätt, på olika språkliga nivåer och inom olika ämnesområden.

De olika kompetenser som ingår i en allsidig och kommunikativ förmåga har sin motsvarighet i ämnets struktur. Till dessa hör förmåga att behärska språkets form, dvs. vokabulär, fraseologi, uttal, stavning och grammatik. I ämnet utvecklas även kompetensen att bilda språkligt sammanhängande helheter vilka efter hand i fråga om innehåll och form allt bättre anpassas till situation och mottagare. När de egna språkkunskaperna inte räcker till behöver eleven kompensera detta genom att använda strategier som omformuleringar, synonymer, frågor och kroppsspråk. Förmågan att reflektera över likheter och skillnader mellan egna kulturella erfarenheter och kulturer i länder där språket talas måste utvecklas hela tiden och leder på sikt till förståelse för olika kulturer och interkulturell kompetens. En ytterligare kompetens är medvetenhet om hur språkinläring går till.

Ämnet moderna språk innefattar många sinsemellan olika språk.

I vissa delar av världen är franska det enda gemensamma språket. Kontakterna mellan Frankrike och Sverige har genom århundradena varit intensiva på det vetenskapliga och kulturella området. Det franska språket har stor betydelse inom EU. Franska har också varit ett viktigt språk i kommunikation av olika slag inom postväsendet, internationella organisationer och diplomati. Detta avspeglar sig i hög grad i det svenska ordförrådet där mängden ord av franskt ursprung är betydande. Även i dag har Sverige livliga förbindelser med olika franskspråkiga länder. Det franska språket vidgar perspektiven på den



romanska kulturen och på andra franskspråkiga kulturer.

Spanska talas i många länder på flera kontinenter. Omkring 350 miljoner människor har spanska som modersmål och i Latinamerika är spanska det enda gemensamma språket. Till Sverige har sedan 1960-talet kommit ett stort antal invandrare med spanska som modersmål. Kunskaper i spanska ger möjligheter att ta del av en rik litteratur. I kontakter med den spanskspråkiga världen krävs såväl kunskaper i spanska som insikter i kulturella, sociala och politiska förhållanden.

Tyska är det största språket i Europa. Sedan medeltiden har de ekonomiska och kulturella kontakterna mellan Sverige och de tysktalande länderna haft stor betydelse. Bl.a. har nya kulturyttringar ofta nått Sverige via dessa länder och det tyska språket. De båda språken har en till stora delar gemensam historia och det svenska ordförrådet är till stor del av tyskt ursprung. Kunskaper i det tyska språket ger tillgång till centraleuropeisk litteratur och kultur. Eftersom förmågan att använda engelska inte är lika utbredd i tysktalande länder som i Sverige kommer även i framtiden förmågan att kommunicera på tyska att vara nödvändig för såväl sociala som yrkesmässiga kontakter.

Andra moderna språk som ingår i ämnet kan vara mycket olika. Varje språk har sin särart vilket påverkar den arbetsinsats som krävs för att eleven skall uppnå allsidig kommunikativ förmåga. Inom vissa språk t.ex. arabiska, är spännvidden och skillnaden stor mellan vardagligt talspråk och formellt, officiellt och högtidligt språk. Elever som studerar ett sådant språk måste lära sig båda varianterna av språket.

Olika skriftsystem skiljer sig åt. Språk som har ett alfabetiskt skriftsystem men med andra tecken än det latinska alfabetet är exempelvis lättare att lära än språk som har skriftsystem där varje tecken motsvaras av en stavelse eller ett ord. Att lära sig läsa och skriva ett språk som kinesiska, där varje tecken motsvaras av en stavelse eller ett ord, tar lång tid. Vissa språk saknar i stor utsträckning litteratur och skrivna källor. Det kan t.ex. vara språk där konventioner för skrift utarbetats under senare tid. Ett sådant språk är somaliska.

Sammanlagt finns sju olika kurser som bygger på varandra.

*Moderna språk, steg 1*, är nybörjarkurs. Eleven lär känna språket och de kulturer där språket talas, börjar lära sig förstå och börjar använda språket för kommunikation.

*Moderna språk, steg 2*, ger eleven möjlighet att utveckla sina kunskaper, sin kommunikationsförmåga och sin kännedom om kulturer i länder där språket talas. Elevens medvetenhet om sin egen inlärning ökar liksom förmågan att använda hjälpmedel som t.ex. lexikon.

I kursen *Moderna språk, steg 3*, använder eleven språket på ett alltmer varierat sätt. Eleven lyssnar och läser, samtalar och skriver för olika syften och i olika situationer.

Kursen *Moderna språk, steg 4*, breddar språkförmågan och innehåller olika varianter av språket. Eleven läser och tillgodogör sig enkel skönlitteratur och utvecklar sin förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt.

*Moderna språk, steg 5*, är en bred kurs som fortsätter att bygga upp elevens förmåga att kommunicera på språket i olika situationer. Tillfälle ges till att fördjupa sig inom något område efter egna intressen eller studieinriktning liksom till läsning för lust och glädje samt för information och kulturkännedom.

I kursen *Moderna språk, steg 6*, får eleven en större säkerhet och bredd i sina språkkunskaper. Kursen har en mer analytisk inriktning och perspektiven vidgas ytterligare mot språkanvändning i varierande och komplicerade situationer.

Kursen *Moderna språk, steg 7*, förbereder för yrkesarbete eller högskolestudier med språket som arbetsredskap i varierande roller i Sverige eller utomlands. Eleven utvecklar sin förmåga att använda språket i projektarbete och arbetar med att formulera bakgrund och mål samt välja och motivera sin arbetsmetod, formulera och genomföra sin arbetsplan, samt att utvärdera och på olika sätt presentera resultatet av ett arbete.

■	<b>Ämne:</b>	<b>Moderna språk</b>
	<b>Kurs:</b>	<b>Moderna språk, steg 1</b>
	<b>Kurskod:</b>	<b>MSPR1201</b>
	<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna förstå det mest väsentliga i tydligt tal i lugnt tempo i enkla instruktioner och beskrivningar inom för eleven välbekanta områden

kunna delta i enkla samtal om vardagliga och välbekanta ämnen

kunna i enkel form muntligt berätta något om sig själv och andra

kunna läsa och tillgodogöra sig det viktigaste innehållet i enkla instruktioner och beskrivningar

kunna göra sig förstådd i skrift i mycket enkel form för att meddela något

känna till något om vardagslivet i något land där språket används

kunna reflektera över hur den egna inläringen av t.ex. ord och fraser går till

kunna genomföra korta, enkla muntliga och skriftliga uppgifter i samarbete med andra eller på egen hand.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven tillgodogör sig det mest väsentliga i tydligt tal som upprepas om det behövs.

Eleven medverkar och gör sig förstådd i enkla samtal i vardagliga situationer och ber vid behov om upprepning, förklaring och hjälp att förstå.

Eleven beskriver muntligt på ett enkelt, begripligt och konkret sätt sig själv och andra vad gäller intressen och levnadsförhållanden, men kan ta tid på sig för att hitta ord och uttryck.

Eleven finner väsentlig information i enkla vardagliga texter.

Eleven tillgodogör sig vid noggrann läsning det viktigaste i korta, enkla texter om för eleven kända ämnen.

Eleven skriver korta, enkla, begripliga meddelanden av olika slag.

Eleven ger exempel på företeelser som hör till vardagslivet inom något område där språket talas.

Eleven berättar på ett enkelt sätt om någon del av sitt arbete med inlärning av t.ex. ord och fraser.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven tillgodogör sig huvudinnehållet i enkelt tal, även i något snabbare tempo, om för eleven kända förhållanden.

Eleven gör sig förstådd muntligt i konkreta vardagssituationer samt använder artighetsfraser och idiomatiska uttryck för att hälsa, ta avsked, be om upprepningar eller förklaringar och presentera något.

Eleven tillgodogör sig huvudinnehållet i enkla skriftliga meddelanden av olika slag.

Eleven skriver enkelt och begripligt om sig själv eller någon annan och utbyter skriftligt information om egna intressen.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven tillgodogör sig huvudinnehållet i enkla samtal, även i något snabbare tempo, om för eleven kända förhållanden.

Eleven använder några strategier för att uttrycka sig i olika vardagssituationer.

Eleven tillgodogör sig huvudinnehållet i enkla brev.

Eleven utbyter skriftligt information om egna och andras intressen och uttrycker sig därvid klart och tydligt.

■	<b>Ämne:</b>	<b>Moderna språk</b>
	<b>Kurs:</b>	<b>Moderna språk, steg 2</b>
	<b>Kurskod:</b>	<b>MSPR1202</b>
	<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna förstå det mest väsentliga i tydligt tal i enkla instruktioner, berättelser och beskrivningar, som rör för eleven välbekanta områden

kunna delta i enkla samtal om vardagliga ämnen

kunna muntligt berätta något om sig själv och andra

kunna läsa och tillgodogöra sig innehållet i enkla instruktioner, berättelser och beskrivningar

kunna göra sig förstådd i skrift i mycket enkel form för att meddela, berätta eller beskriva något

känna till något om vardagsliv, levnadssätt och traditioner i några länder där språket används

kunna reflektera över hur den egna inläringen går till, vad gäller t.ex. tal och läsning

kunna genomföra korta muntliga och skriftliga uppgifter i samarbete med andra eller på egen hand.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven tillgodosgör sig det mest väsentliga i tydligt tal i lugnt tempo.

Eleven medverkar och gör sig förstådd i enkla samtal i vardagliga situationer, men behöver stödjande samtalspartner.

Eleven berättar muntligt på ett enkelt och begripligt språk om sådant som är väl bekant, men kan ta tid på sig för att hitta formuleringar och omskrivningar.

Eleven tillgodosgör sig det viktigaste i tydliga och språkligt enkla texter som exempelvis enkla personliga brev eller berättelser med bekant innehåll samt hittar språkligt okomplicerad information i autentiska texter såsom enkla tidningsnotiser, annonser eller tidtabeller.

Eleven skriver kortfattade meddelanden, berättelser och beskrivningar på ett enkelt, begripligt språk samt kommunicerar skriftligt i enkla former.

Eleven gör mycket enkla iakttagelser av vardagsliv, levnadssätt och traditioner i några områden där språket talas.

Eleven beskriver sitt arbetssätt och reflekterar på ett enkelt sätt över sin inläring samt tar ansvar för delar av sitt arbete men har stort behov av stöd och handledning.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven uppfattar huvuddragen av innehållet när språket talas tydligt.

Eleven använder några strategier för att kommunikationen i vardagliga samtal skall fungera.

Eleven talar med sammanhang och ett tydligt och klart uttal.

Eleven tillgodosgör sig enkla texter och visar på olika sätt förståelse av innehållet.

Eleven kommunicerar skriftligt, bl.a. genom att ställa och besvara enkla frågor och skriver begripligt och tydligt.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven tillgodosgör sig innehållet i tydligt talat språk och gör enkla sammanfattningar av helheten.

Eleven medverkar och bidrar aktivt i vardagliga samtal.

Eleven talar med sammanhang och med ett gott uttal samt använder olika strategier för att lösa språkliga problem.

Eleven tillgodogör sig innehållet i enkla texter, såväl helhet som detaljer.

Eleven kommunicerar skriftligt t.ex. vid informationsutbyte och personliga kontakter och uttrycker sig därvid klart och tydligt.

---

■ <b>Ämne:</b>	<b>Moderna språk</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Moderna språk, steg 3</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>MSPR1203</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

förstå tydligt tal i enkla instruktioner, berättelser och beskrivningar då det som sägs rör egna intresseområden eller för eleven välbekanta områden

kunna delta i samtal om vardagliga ämnen samt bidra till att samtalet hålls igång

kunna muntligt berätta om något som eleven känner väl till

kunna läsa och med god förståelse tillgodogöra sig innehållet i enkla instruktioner, berättelser och beskrivningar samt kunna ta fram fakta ur språkligt och innehållsligt enkla texter på sakprosa

kunna uttrycka sig i enkel form i skrift för att berätta, beskriva eller informera om något

ha någon kännedom om vardagsliv, levnadssätt och traditioner i några länder där språket används och kunna göra iakttagelser av några tydliga likheter och skillnader i förhållande till egna kulturella erfarenheter

kunna reflektera över hur den egna språkinläringen går till

kunna använda olika enkla hjälpmedel för att förstå och uttrycka sig

kunna i enkel form planera, genomföra och utvärdera arbetsuppgifter individuellt eller i samarbete med andra.



## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven uppfattar huvuddragen i tydligt tal om situationen är bekant och om språket är enkelt.

Eleven gör sig förstådd i vardagliga samtal och medverkar i kommunikationen men är beroende av att situationen är lätt att identifiera och språket relativt okomplicerat.

Eleven talar enkelt, begripligt och med sammanhang.

Eleven anpassar i någon mån sin läsning till olika syften om texten har ett enkelt och tydligt språk och om typen av framställning är lätt att känna igen.

Eleven skriver enkelt och begripligt samt ställer och besvarar enkla frågor vid skriftlig interaktion av olika slag.

Eleven gör enkla iakttagelser av tydliga företeelser inom områden där språket talas och skaffar sig själv enkel och konkret information om dessa språkområden.

Eleven tar ansvar för delar av sitt arbete med språket och använder olika sätt att lära men behöver stöd och handledning.

Eleven utnyttjar hjälpmedel för att förstå, uttrycka sig och lära.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven uppfattar huvuddragen och tydliga detaljer i enkelt, talat språk och använder den information som ges.

Eleven använder olika strategier för att kommunikationen i vardagliga samtal skall fungera.

Eleven talar tydligt, med gott uttal och med sammanhang.

Eleven tillgodogör sig helheten i en text och använder den information som ges genom att t.ex. sammanfatta ett innehåll.

Eleven skriver tydligt och begripligt samt genomför skriftlig kommunikation bl.a. genom att ställa och besvara frågor.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven tillgodogör sig såväl huvuddrag som detaljer i tydligt, talat språk och kan på olika sätt använda den information som ges.

Eleven medverkar i olika typer av vardagliga samtal och löser språkliga problem på ett effektivt sätt.

Eleven uttrycker sig muntligt med tydligt sammanhang och språkligt flyt.

Eleven tillgodosör sig helhet och detaljer vid läsning och kommenterar på olika sätt textens innehåll.

Eleven skriver tydligt och med sammanhang samt kommunicerar skriftligt på olika sätt.

---

■ <b>Ämne:</b>	<b>Moderna språk</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Moderna språk, steg 4</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>MSPR1204</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

förstå tydligt, även något regionalt färgat, tal i instruktioner, berättelser och beskrivningar som rör kända förhållanden och egna intresseområden

kunna delta aktivt i samtal kring kända ämnen och med hjälp av olika strategier bidra till att kommunikationen fungerar

kunna muntligt berätta och beskriva något som hon eller han sett, hört, upplevt eller läst samt uttrycka och argumentera för en uppfattning i något för honom eller henne angeläget ämne

kunna läsa och tillgodogöra sig innehållet i enklare skönlitterära och andra berättande, beskrivande och argumenterande texter som behandlar kända ämnesområden

kunna begära och ge information i skrift samt berätta och beskriva något

ha kunskaper om vardagsliv, samhälle och kulturtraditioner i några länder där språket har en central ställning samt kunna göra några jämförelser med egna kulturella erfarenheter

kunna reflektera över och dra slutsatser om sitt sätt att lära sig språket

kunna välja och använda hjälpmedel vid textläsning, skrivning och andra språkliga aktiviteter

kunna, på egen hand och i samarbete med andra, planera och genomföra arbetsuppgifter samt därvid dra slutsatser om sitt arbete.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven förstår tydligt, vårdat vardagsspråk också med någon regional färgning, när språket talas i måttligt tempo.

Eleven deltar och gör sig förstådd i samtal kring välbekanta ämnen samt söker i samtal aktivt stöd hos samtalspartnern bl.a. genom att ställa frågor.

Eleven talar begripligt och med sammanhang.

Eleven läser och tillgodogör sig innehållet i skönlitterära texter och texter på sakprosa när språket är enkelt.

Eleven uttrycker sig begripligt i skrift och skriver t.ex. såväl personligt på ett enkelt språk om erfarenheter och tankar som korta referat av enkla berättelser och artiklar.

Eleven ger exempel på samhällsförhållanden, kulturella företeelser och levnadssätt i några områden där språket talas samt gör enkla jämförelser mellan olika kulturella företeelser.

Eleven reflekterar över hur det egna språket behöver utvecklas och tar med handledning ansvar för att planera, genomföra och utvärdera delar av sitt arbete.

Eleven använder olika hjälpmedel och förbättrar sin förmåga att utnyttja dem.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven tillgodogör sig, sammanfattar och kommenterar innehållet i tydligt talat språk från olika språkområden.

Eleven använder strategier som t.ex. omformuleringar och förklaringar för att överbrygga språkliga problem.

Eleven talar tydligt och med sammanhang samt anpassar sitt språk till några olika situationer.

Eleven läser, tillägnar sig och kommenterar lättlästa texter, både sådana på sakprosa och skönlitteratur.

Eleven skriver varierat och med sammanhang samt kommunicerar skriftligt vid informationsutbyte och sociala kontakter, ställer och besvarar frågor och anpassar sitt språk till några olika mottagare.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven tillgodogör sig, sammanfattar och kommenterar både helhet och detaljer i tydligt talat språk.

Eleven medverkar i olika samtalssituationer och löser språkliga problem på ett effektivt sätt.

Eleven talar tydligt med språkligt flyt, variation och sammanhang.

Eleven tillgodogör sig innehållet i texter av varierande längd, kommenterar dem och drar slutsatser.

Eleven uttrycker sig varierat i skrift och anpassar framställningen till några olika syften och mottagare.

---

■ <b>Ämne:</b>	<b>Moderna språk</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Moderna språk, steg 5</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>MSPR1205</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

förstå tydligt tal, från olika regioner, om ämnen som inte är helt obekanta

vilja, våga och kunna utan förberedelse delta i samtal om bekanta ämnen och utbyta information, personliga åsikter och erfarenheter

kunna efter förberedelse muntligt informera om eller beskriva ett ämnes- eller intresseområde och visa prov på anpassning av språket efter situationens krav

kunna läsa och tillgodogöra sig texter med varierat sakinnehåll, särskilt sådana texter som anknyter till studieinriktningen eller egna intresseområden

kunna läsa och förstå lättillgänglig skönlitteratur och genom litteraturen förvärva kunskaper om språkområdets kulturtraditioner

kunna formulera sig i skrift för att informera, instruera, argumentera och uttrycka känslor och värderingar samt ha förmåga att bearbeta och förbättra den egna skriftliga produktionen

ha kunskap om samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt i områden där språket talas och kunna använda dessa kunskaper för att jämföra kulturer

kunna medvetet använda och utvärdera inlärningsätt som befrämjar inläringen

kunna självständigt hämta information från olika källor samt bearbeta och strukturera den information som tagits fram.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven tillgodogör sig innehållet också i regionalt färgat språk när det talas i lugnt tempo i vardagliga situationer.

Eleven utbyter i samtal information och åsikter och eleven lyckas med olika strategier lösa språkliga problem.

Eleven uttrycker sig muntligt med tydligt och klart uttal och anpassar i någon mån sitt talade språk både till informella och något mera formella sammanhang.

Eleven tillägnar sig huvudinnehållet i tydliga texter på sakprosa, facktexter och skönlitteratur samt tillgodogör sig detaljer vid en noggrannare läsning.

Eleven skriver med klart och tydligt språk, såväl personligt hållna meddelanden, berättelser och reflektioner som sammanfattningar som har att göra med egna intressen och egen studieinriktning.

Eleven beskriver målspråkets ställning i världen samt gör, på grundval av kunskaper om samhällsförhållanden, seder och bruk i områden där språket talas, jämförelser med egna kulturella erfarenheter.

Eleven tar ansvar för att planera, genomföra och utvärdera sitt arbete samt använder lämpliga hjälpmedel.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven tillgodogör sig huvuddrag och de flesta detaljer även i regionalt färgat tal när framställningen är tydlig.

Eleven inleder och upprätthåller samtal, inhämtar och ger information samt uttrycker egna åsikter på ett tydligt och lättfattligt sätt.

Eleven berättar, beskriver och förklarar med sammanhang inom egna intresse- och kompetensområden samt återberättar och sammanfattar muntligt ett välbekant stoff.

Eleven tillgodogör sig såväl huvuddrag som de flesta detaljer i tydliga texter på sakprosa och skönlitteratur samt vid noggrannare läsning även något svårare texter.

Eleven skriver brev, kommentarer och sammanfattningar till inhämtat stoff på ett tydligt och informativt sätt och med anpassning till några olika syften och mottagare.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven förstår och kommenterar både helhet och detaljer i tydligt, talat språk som varierar i tempo samt uppfattar olika nyanser i språket.

Eleven samtalar ledigt och med gott språkligt flyt i olika situationer samt uttrycker sig varierat i tal och anpassar sitt språk till ämne, situation och lyssnare.

Eleven drar vid läsning slutsatser om texters syfte, uppfattar åsikter och värderingar och tillgodogör sig såväl detaljer som huvudinnehåll.

Eleven skriver med sammanhang och variation, använder språkets ord och strukturer med säkerhet samt kommunicerar skriftligt med anpassning till olika mottagare.

---



■ <b>Ämne:</b>	<b>Moderna språk</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Moderna språk, steg 6</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>MSPR1206</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

förstå vad som sägs i längre sekvenser av sammanhängande tydligt tal som förmedlas direkt eller via medier och där innehållet kan vara obekant för eleven och av relativt teoretisk karaktär

kunna med språklig anpassning samtala om olika ämnen och ha förmåga att hålla ett samtal vid liv

kunna aktivt delta i diskussioner och kunna framföra och nyanseerat bemöta argument

kunna muntligt, efter förberedelse, sammanhängande beskriva och tydligt förklara sådana företeelser som är av allmänt intresse, hör till intresseområdet eller till studieinriktningen

kunna muntligt och skriftligt sammanfatta och kommentera olika slags texter, särskilt sådana som anknyter till intresseområden eller till studieinriktning

kunna läsa, sammanfatta och kommentera innehållet i längre skönlitterära texter

ha förmåga att skriftligt presentera ett innehåll på ett klart och väl strukturerat sätt samt kunna uttrycka sig varierat, personligt och med anpassning till mottagare och situation

ha grundläggande orientering om språkets litteratur från olika epoker

ha kunskaper om samtidsförhållanden, historia och kulturer i länder där språket talas

kunna presentera aspekter av den egna kulturen och det egna landet med tanke på personer med en annan kulturell bakgrund

kunna utvärdera sitt arbete som ett led i att förändra och förbättra sitt lärande

kunna kritiskt granska och analysera information från olika källor.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven förstår innehållet i tydligt tal, även med dialektal färgning.

Eleven inleder och upprätthåller samtal, inhämtar och ger information, argumenterar samt uttrycker egna åsikter och bemöter på ett nyanserat sätt andras argument.

Eleven anpassar sitt talade språk till situation och mottagare samt uttrycker sig varierat och lättfattligt och använder på ett effektivt sätt olika strategier för att få kommunikationen att fungera väl.

Eleven uttrycker sig muntligt med gott uttal och tydlig intonation.

Eleven presenterar och kommenterar ett innehåll hämtat från olika intresse- och kompetensområden.

Eleven tillgodogör sig innehållet i texter på sakprosa samt med hjälpmedel även i svårare texter inom kända ämnesområden.

Eleven tillgodogör sig några samtidsromaner samt utdrag ur äldre skönlitterära verk.

Eleven uttrycker sig och interagerar skriftligt med sammanhang, struktur och allt större variation kring innehåll hämtat från ett flertal områden.

Eleven redovisar och kommenterar stoff från egna intressen och egen studieinriktning.

Eleven beskriver olika samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt i områden där språket talas, och använder denna bakgrund för att kommentera och diskutera skönlitteratur, film och musik samt facktexter av olika slag.

Eleven planerar, genomför och utvärderar sitt arbete på ett effektivt sätt.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven förstår såväl huvuddrag som detaljer även i regionala och sociala varianter av talat språk när framställningen är tydlig.

Eleven anpassar sitt språk i informella och något mera formella samtal.

Eleven anpassar muntliga presentationer till olika situationer, uttrycker sig med variation och gott språkligt flyt.

Eleven tillgodogör sig även något svårare texter på sakprosa.

Eleven tillgodogör sig, kommenterar och jämför några samtidsromaner på språket samt läser utdrag ur skönlitterära verk från olika epoker och sätter in dessa i ett sammanhang.

Eleven skriver nyanserat och variationsrikt.

#### **Kriterier för betyget Mycket väl godkänd**

Eleven förstår och analyserar innehållet i tydligt tal i snabbt tempo även när det är regionalt färgat.

Eleven samtalar med god anpassning till olika situationer.

Elevens muntliga framställning kännetecknas av klarhet, precision och variation.

Eleven analyserar hur texter på olika sätt anpassas till syfte och mottagare.

Elevens skriftliga framställning kännetecknas av klarhet, precision och variation.

---

■ <b>Ämne:</b>	<b>Moderna språk</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Moderna språk, steg 7</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>MSPR1207</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

förstå olika slags tydligt autentiskt tal i skiftande sammanhang

kunna i olika sammanhang inleda och aktivt delta i muntlig kommunikation av skiftande slag och kunna använda språket flexibelt och på ett ändamålsenligt sätt i såväl informella som formella sammanhang

kunna informera muntligt på ett strukturerat sätt

kunna använda fackspråk som krävs inom studieinriktningen eller intresseområdet

kunna med adekvata hjälpmedel läsa och förstå texter på sakprosa och facktexter inom egna intresse- och kompetensområden, särskilt sådana som hör samman med studieinriktningen

kunna läsa skönlitteratur från några olika epoker och inom olika genrer samt kunna i anknytning till läsningen reflektera över texternas innehåll och form utifrån olika perspektiv

kunna sammanställa och skriftligt redovisa ett arbete och visa ett kritiskt förhållningssätt vid granskning och utnyttjande av olika källor

känna till utvecklingen inom något eller några områden som politik, samhällsliv, religion, litteratur, film, konst eller musik i något land där språket talas

kunna inventera, beskriva och analysera sitt behov av kunskaper i språket ur ett långsiktigt studie- och yrkesperspektiv.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven tillgodogör sig och kommenterar innehållet i avancerat men tydligt talat språk, t.ex. i media.

Eleven anpassar i samtal sitt språk till olika situationer, både informella och mera formella.

Eleven uttrycker sig muntligt med klarhet och flexibilitet i både informella och mera formella situationer, samt talar strukturerat och med sammanhang.

Eleven läser med god förståelse olika typer av texter.

Eleven skriver med säkerhet, variation och klarhet samt anpassar framställningen till ämne, syfte och mottagare i både informella och några mera formella sammanhang.

Eleven gör, på grundval av iakttagelser och kunskaper, jämförelser mellan olika kulturer och kulturyttringar.

Eleven arbetar metodiskt och medvetet för att på kort och lång sikt utveckla språket.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven förstår huvudinnehållet och de flesta detaljer i snabbt tal, även dialekter och socialt betingade varianter, under förutsättning att eleven fått bekanta sig med detta sätt att tala.

Eleven reflekterar över språk och innehåll i tal i olika sammanhang, både informella och formella.

Eleven deltar i olika typer av samtal i både informella och formella situationer samt talar inför olika lyssnare med god anpassning till situation och ämne.

Vid läsning analyserar eleven textens syfte samt sätter in den i sitt sammanhang, socialt, politiskt eller litterärt.

Eleven skriver med tydlig struktur.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven förstår olika slags tal och kommenterar språk, innehåll, situation och syfte.

Eleven samtalar varierat och med stor bredd i olika situationer i samhälls- och yrkesliv.

Eleven presenterar muntligt och med struktur och åskådlighet undersökningar, beskrivningar och argumentationer på ett sätt som anpassas till sammanhang och mottagare.

Eleven analyserar innehåll, syfte och språk i en läst text.

Eleven skriver kommentarer av olika slag och gör analyser i olika formella och informella sammanhang.

Eleven använder effektivt språket som arbetsspråk.

---

## **Ämnets syfte**

Utbildningen i ämnet modersmål syftar under hela skoltiden till att eleverna skall uppnå aktiv tvåspråkighet. Utbildningen syftar till att göra eleverna medvetna om att kunskaper i modersmålet och den egna kulturen innebär en stor tillgång både inom Sverige och i internationella sammanhang.

Modersmålsämnets uppgift är att stärka den personliga och kulturella identiteten och förmågan att kommunicera med andra. Den kulturella identiteten uttrycks bl.a. i språket och litteraturen. Mötet med språk, litteratur och bildmedier kan bidra till mognad och personlig utveckling. Utbildningen i ämnet modersmål syftar till att ge eleverna möjligheter att ta del av sin ursprungskultur. Samtidigt syftar ämnet modersmål till att ge förutsättningar att aktivt delta i minoritetsgruppens sociala, kulturella och politiska liv och därmed få förutsättningar att ingå i en minoritetskultur som har sin förankring i Sverige. Ämnet syftar till att hjälpa eleverna att göra jämförelser mellan olika kulturer och på så sätt bidra till att öka förståelsen och toleransen mellan människor från olika länder.

Modersmålet är av grundläggande betydelse för lärandet och en väg till kunskap. Det är därför ett viktigt uppdrag för skolan att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling i modersmålet. Genom samtal och genom läsning och eget skrivande tillägnar sig individen nya begrepp, lär sig att se sammanhang, tänka logiskt, granska kritiskt och värdera. Genom språket bildas kunskap och genom språket görs kunskapen synlig och hanterbar. Förmågan att reflektera över, förstå, värdera och ta ställning till företeelser i omvärlden växer. Modersmålsämnet har tillsammans med andra ämnen ett ansvar för att denna kunskapsutveckling sker.

## **Mål att sträva mot**

Skolan skall i sin undervisning i modersmål sträva efter att eleven

kommer till insikt om betydelsen av modersmålet för utveckling av identitet, personlighet och känsloliv,

stärker sin självkänsla och identitet och erövrar dubbel kulturtillhörighet samt får möjlighet till en förankring i sin minoritetskultur i Sverige,

vidareutvecklar sin förmåga att förstå och uttrycka sig muntligt och skriftligt på modersmålet i många skilda sammanhang och med olika syften,

utvecklar sin förmåga att använda sitt modersmål som redskap för kunskapsutveckling och därigenom förvärvar ett ord- och begreppsförråd inom olika områden med hänsyn till vald studieinriktning,

utvecklar sin förmåga att läsa och förstå texter på modersmålet och stimuleras att söka sig till litteraturen som en källa till kunskap och glädje,

får kännedom om modersmålet ursprung och utveckling,

får kännedom om hur språkbruket skiljer sig i minoritets- och majoritetsställning,

utvecklar förmåga att på egen hand göra jämförelser mellan sitt modersmål och det svenska språket och blir medveten om skillnader och likheter mellan språken och vidareutvecklar därigenom sin tvåspråkighet,

genom texter av olika slag och massmedier inhämtar kunskaper om händelser, livsvillkor, historia och kultur både i ursprungslandet och i minoritetsgruppen i det svenska samhället, gör jämförelser och förstår därigenom bättre sig själv och sin omvärld,

lär känna delar av sitt kulturarv och kan sätta detta i relation till sig själv och sin egen situation.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

De centrala kunskapsområdena i ämnet modersmål är det aktuella språket, ursprungslandets kultur och samhälle samt minoritetsgruppens villkor i det svenska samhället. Dessa olika kunskapsområden integreras med varandra så att ämnet modersmål upplevs som en helhet.

Ett annat viktigt kunskapsområde är aktiv tvåspråkighet. Till detta område hör kunskaper om vad det betyder för individens identitet och självkänsla att kunna sitt modersmål. Vidare ingår teoretisk kunskap om vad det innebär att behärska två språk, jämförelser mellan språken och insikt om hur växlingen mellan språken sker.

Ämnet får sin struktur genom olika språkliga aktiviteter, muntlig och skriftlig produktion samt läsning av texter i vid mening där exempelvis även avlyssning, film, video och bildstudium ingår. Att läsa, skriva, tala och se och lyssna blir meningsfullt när personliga, existentiella, etiska, historiska eller framtidsinriktade frågor diskuteras i undervisningen.

Ämnet modersmål vänder sig till elever som har sitt modersmål som ett levande umgängesspråk. Elever som inte är tvåspråkiga kan i stället välja att läsa ursprungslandets språk enligt den generella kurs-



planen för moderna språk och börja på den nivå de befinner sig.

Ämnet modersmål skiftar på grund av att olika modersmål ger olika förutsättningar för studier. Det finns språk som inte har en utpräglad skriftspråkskultur. Det offentliga språket och skolspråket kan vara något annat än det modersmål som används i familjen och vardagen. För att i dessa fall åstadkomma delaktighet i den litterära traditionen måste andra möjligheter än läsning av tryckta texter utnyttjas. Det finns också språk vars alfabet i hög grad skiljer sig från det latinska alfabetet, och på dessa språk kan det vara svårare att lära skriftspråket.

Modersmålet är uppdelat i tre kurser: A och B samt Aktiv tvåspråkighet. Vilken kurs eleven väljer beror på förkunskaper och framtida behov. Det går t.ex. att kombinera kurs A och kurs B, eller kurs A och kursen Aktiv tvåspråkighet eller att läsa alla tre kurserna eller endast en av dem beroende på elevens förutsättningar och behov.

Kursen *Modersmål A* bygger vidare på utbildningen i grundskolan eller på motsvarande förkunskaper. Modersmålets betydelse för den egna identiteten har stor betydelse i studierna. I kursen ingår såväl läsning av texter av olika slag som egen språkanvändning i tal och skrift samt studium av språkets roll.

Kursen *Modersmål B* vidareutvecklar elevernas språkliga förmåga och ger förutsättningar för vidgade kunskaper om kulturen och samhället i ursprungslandet samt om minoritetsgruppens villkor i Sverige. Kursen ger även insikt om hur språket och litteraturen avspeglar samhället och kulturen.

Kursen *Aktiv tvåspråkighet* ger eleverna möjligheter att utveckla sin tvåspråkighet både för sin egen personliga utveckling och för att kunna utnyttja den i kommande arbetsliv och studier. Utgångspunkten för studierna är elevernas önskemål och behov och deras studieinriktning. Eleverna får möjligheter att studera texter och utveckla sitt ordförråd med anknytning till vald studieinriktning. Eleverna får också möjligheter att i tal tolka till och från sitt modersmål samt översätta.

■ **Ämne: Modersmål**

---

**Kurs: Modersmål A**

---

**Kurskod: ML1202**

---

**Poäng: 100**

---

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna använda skilda uttrycksformer i tal och skrift för att klart och tydligt kunna redovisa sakförhållanden och uttrycka tankar, åsikter och känslor

kunna använda läsandet och skrivandet som ett medel för tänkande och lärande

kunna jämföra och självständigt formulera tankar och iakttagelser vid läsning av litterära texter och texter av andra slag

kunna på ett sakligt sätt jämföra, kritiskt granska och ta ställning till hur ett ämne kan skildras i texter av olika slag

kunna delta aktivt och konstruktivt i samtal och diskussioner samt känna till de olika sociala normer och regler som påverkar språklig interaktion

kunna hålla korta anföranden inför grupp

ha kunskaper om de drag som är karakteristiska för det egna modersmålet samt om skillnader mellan vardagsspråk och offentligt språk

ha tillägnat sig den teknik och lärt sig använda de hjälpmedel som behövs för att arbeta alltmer på egen hand.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven formulerar sig sammanhängande i tal och skrift i både formella och informella sammanhang och tar hänsyn till mottagaren.

Eleven deltar i och känner till grundläggande regler för samtal och diskussioner samt håller korta muntliga anföranden inför grupp.

Eleven använder sig i skrift av grundläggande regler för språkets bruk och byggnad och gör med stöd av lärare jämförelser mellan olika stilnivåer i språket och mellan modersmål och svenska.

Eleven använder olika källor för att hämta information.

Eleven läser saktexter och skönlitterära texter från olika tider, sammanfattar innehållet och formulerar egna tankar om texterna.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven argumenterar konstruktivt i gruppdiskussioner och talar klart och informativt inför en grupp.

Eleven skriver varierat och personligt på ett i huvudsak korrekt språk, jämför olika stilnivåer och gör jämförelser mellan svenska och modersmål.

Eleven läser saktexter och skönlitterära texter och gör iakttagelser och jämförelser och sätter sina kunskaper och erfarenheter i relation till den litteratur som läses.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven använder språket korrekt och varierat samt uttrycker självständigt och strukturerat sina iakttagelser, kunskaper och erfarenheter i både tal och skrift.

Eleven analyserar, reflekterar över och bedömer texter av olika slag utifrån sina kunskaper i modersmål.

---

■ <b>Ämne:</b>	<b>Modersmål</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Modersmål B</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>ML1203</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

ha läst några litterära verk på modersmålet och ha kunskap om centrala författarskap

vara bekant med den muntliga litterära traditionen

ha kännedom och medvetenhet om och kunna diskutera språkets utveckling och roll i samhället, både i ursprungslandet och i Sverige

ha kännedom om förhållandet mellan standardspråk och olika språkvarieteter

kunna på olika nivåer göra jämförelser mellan sitt modersmål och det svenska språket

ha kännedom om ursprungskulturens musik och konst

ha kunskaper om historia, geografi, samhällsförhållanden och levnadssätt i ursprungslandet

kunna göra jämförelser mellan sin egen kultur och den svenska kulturen.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven tillägnar sig centrala litterära verk, känner till författarskap från olika tider och diskuterar i tal och skrift innehåll, bärande tankar och typiska drag.

Eleven redogör för vad som kännetecknar den muntliga berättartraditionen i modersmålskulturen.

Eleven orienterar om historia, samhällsliv och kultur i ursprungslandet.

Eleven redogör för huvuddragen i utvecklingen av modersmålet, gör iakttagelser och reflekterar över historiska och sociala språkskillnader.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven analyserar och tolkar saktexter och skönlitterära texter och reflekterar över de samhälleliga och kulturella faktorer som format texten.

Eleven planerar och utformar sina texter i tal och skrift med stilistisk medvetenhet.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven redogör för modersmålets släktskap och språksituation samt modersmålets påverkan på andra språk.

Eleven anpassar sin framställning i tal och skrift till mottagaren, argumenterar konstruktivt och övertygande för en åsikt samt granskar och bearbetar sina texter.

Eleven analyserar texters innehåll och form, bedömer deras giltighet i dagens samhälle för modersmålskulturen och elevens identitet.

Eleven reflekterar över och drar slutsatser om ursprungslandets kultur och samhällsförhållanden i jämförelse med svenska förhållanden.

## Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet naturkunskap syftar till att beskriva och förklara omvärlden ur ett naturvetenskapligt perspektiv. Ämnet syftar också till förståelse av naturvetenskapens arbetssätt och resultat. Ämnets syfte är dessutom att ge naturvetenskapliga kunskaper för att kunna ta ställning i frågor som är viktiga för individ och samhälle som t.ex. genteknik, hållbar utveckling och energifrågor.

## Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i naturkunskap sträva efter att eleven

utvecklar sin förmåga att beskriva, förklara och förstå omvärlden ur ett naturvetenskapligt perspektiv,

utvecklar sina kunskaper om vetenskapliga undersöknings- och forskningsmetoder och om hur resultat kan presenteras,

utvecklar sin förmåga att förstå och använda naturvetenskapens språk och teoretiska begrepp,

utvecklar sin förmåga och sitt intresse att söka, kritiskt granska och tillgodogöra sig kunskap om aktuell forskning i naturvetenskap från olika informationskällor,

utvecklar ett förhållningssätt som präglas av ödmjukhet och respekt inför naturen och livets storhet,

utvecklar sin förmåga att tolka och kritiskt granska olika typer av information, delta i diskussioner i olika samhällsfrågor och ta ställning utifrån ett naturvetenskapligt och etiskt perspektiv,

utvecklar sina kunskaper om människan som en del av naturen och det ekologiska sammanhanget samt om kretsloppstänkandets roll för att minska samhällets miljöbelastning,

utvecklar sin förståelse av naturvetenskapens roll för samhällsutvecklingen.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

Dagens samhälle är i hög grad baserat på naturvetenskap och teknik. Därför har den enskilde behov av kunskaper i naturvetenskap både som individ och samhällsmedborgare. Energi-, miljö- och resursfrågor ställer till exempel krav på ett brett naturvetenskapligt kunnande.

Samtidigt ger naturvetenskapens snabba utveckling upphov till nya frågeställningar inte minst av etisk karaktär.

Den moderna naturvetenskapen präglas av uppdelning i många specialområden samtidigt som många frågeställningar kräver ett tvärvetenskapligt angreppssätt. Ämnet naturkunskap är ett tvärvetenskapligt ämne där naturvetenskapliga frågeställningar kan studeras ur flera perspektiv. Ämnets struktur är inte entydigt given men ämnet handlar om liv, materia och energi. Karaktäristiskt för ämnet är blandningen av teoretiska studier, observationer, experiment och fältstudier.

Ämnet behandlar också frågan om hur människans världsbild har förändrats genom växelverkan mellan teoribildning och praktiska forskningsresultat.

Ämnet naturkunskap är uppdelat i två kurser, Naturkunskap A som är ett kärnämne och Naturkunskap B.

*Naturkunskap A* bygger på elevens tidigare erfarenheter och på grundskolans utbildning eller motsvarande kunskaper. Kursen tar främst upp miljöfrågor, men även frågor kring ekologi, energi- och resursanvändning behandlas. Kursen anknyter till elevens studieinriktning. Naturkunskap A är en kärnämneskurs.

*Naturkunskap B* bygger på elevens tidigare erfarenheter och kunskaper från grundskolan eller motsvarande. Kursen behandlar människans biologiska, fysikaliska och kemiska vardag, materien, livets förutsättningar och utveckling samt organismens byggnad och funktion. Även betydelsen av en hälsofrämjande livsstil ingår i kursen, liksom etiska frågor – speciellt de som gäller den moderna genteknikens utveckling och utnyttjande. Naturkunskap B är gemensam kurs på samhällsvetenskapsprogrammet.

■ <b>Ämne:</b>	<b>Naturkunskap</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Naturkunskap A</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>NK1201</b>
<b>Poäng:</b>	<b>50</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna göra observationer och enkla experiment samt kunna analysera och tolka resultaten

ha kunskap om den naturvetenskapliga världsbildens framväxt samt universums och jordens historia

kunna förstå skillnaden mellan påståenden grundade på fakta och värderande ståndpunkter inom naturvetenskapen, t.ex. när det gäller människans strålningsmiljö

ha fördjupat sin kunskap om ekosystems struktur och dynamik samt betydelsen av biologisk mångfald

ha kunskap om energiomvandlingar och energiformer samt begreppet energikvalitet

kunna beskriva naturliga kretslopp och av människan skapade materia- och energiflöden samt ha förståelse av termodynamikens lagar

kunna beskriva miljöproblem utifrån studieinriktning och aktivt delta i diskussioner om möjligheten att påverka utvecklingen

ha kunskaper om livsstilens betydelse för miljön och en hållbar ekologisk utveckling.



## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven utför med viss handledning experimentella och praktiska moment.

Eleven utför mätningar och undersökningar samt beskriver muntligt och skriftligt iakttagelser och resultat.

Eleven beskriver ekologiska fakta och begrepp samt redogör för resultat av några störningar i ekosystem.

Eleven diskuterar begreppen energi, energiomvandlingar och energiflöden.

Eleven ger exempel på globala och regionala miljöproblem och beskriver lokala miljöproblem till följd av vardaglig och yrkesmässig verksamhet.

Eleven diskuterar frågor som rör återanvändning och långsiktig resursanvändning.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven arbetar aktivt i undervisningens experimentella och praktiska moment.

Eleven analyserar idéer och värderingar utifrån såväl ett individperspektiv som ett natur- och samhällsvetenskapligt perspektiv.

Eleven diskuterar konsekvenser av olika praktiska ställningstaganden i energi-, miljö- och resursfrågor.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven tillämpar ett naturvetenskapligt arbetssätt, planerar och genomför undersökande uppgifter, tolkar resultaten och värderar kritiskt slutsatsernas giltighet och rimlighet.

Eleven använder, analyserar och integrerar införda begrepp, modeller och teorier.

---

■ <b>Ämne:</b>	<b>Naturkunskap</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Naturkunskap B</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>NK1202</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna planera, utföra och tolka enkla experiment och undersökningar samt kunna rapportera muntligt och skriftligt

ha kunskap om olika vägar att nå information om aktuella forskningsområden

ha kunskaper om användning av naturvetenskap och teknik i samhället

kunna beskriva några vardagliga tillämpningar med hjälp av fysikaliska begrepp

ha fördjupade kunskaper om några grundämnen, kemiska föreningar och viktiga kemiska begrepp som används i vardagslivet

ha kunskap om naturvetenskapliga teorier för livets uppkomst, villkor, utveckling och mångfald

kunna beskriva den levande organismens byggnad och funktion från molekylär nivå till organnivå

ha kunskaper i genetik och modern genteknik samt kunna diskutera tillämpningar ur etisk synvinkel

ha kunskaper om livsstilens betydelse för hälsan.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven utför med handledning experimentella och praktiska moment.

Eleven utför mätningar och undersökningar samt beskriver muntligt och skriftligt iakttagelser och resultat.

Eleven ger exempel på användning av naturvetenskap och teknik i samhället.

Eleven läser och förstår texter som innehåller naturvetenskapliga begrepp och fakta.

Eleven beskriver människokroppens byggnad och funktion.

Eleven diskuterar etiska frågeställningar som rör genteknik.

Eleven har kunskaper om livsstilens betydelse för hälsan.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven arbetar aktivt i undervisningens experimentella och praktiska moment.

Eleven analyserar idéer och värderingar utifrån såväl ett individperspektiv som ett natur- och samhällsvetenskapligt perspektiv.

Eleven diskuterar konsekvenser av olika praktiska ställningstaganden i frågor som är viktiga för individ och samhälle.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven tillämpar ett naturvetenskapligt arbetssätt, planerar och genomför undersökande uppgifter, tolkar resultaten och värderar kritiskt slutsatsernas giltighet och rimlighet.

Eleven använder, analyserar och integrerar införda begrepp, modeller och teorier.

---

## Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet psykologi syftar till att utveckla kunskap och förståelse i frågor som rör mänskliga reaktioner och relationer i vardagsliv och i yrkesliv. Ämnet psykologi syftar även till att utveckla lyhördhet i mötet med andra kulturer och att motverka rädsla inför det främmande i livet samt utveckla förståelse för och tolerans gentemot andra människor.

Samhället i dag präglas av ett stort informationsflöde. Den attitydpåverkan som människan därmed utsätts för kan mötas med kunskap och ett kritiskt förhållningssätt. Utbildningen i psykologi syftar till att öka medvetenheten om hur människan påverkar och påverkas av sin omgivning.

Ämnet psykologi syftar vidare till att ge eleverna en beredskap att klara de påfrestningar människan utsätts för i ett samhälle som ställer stora krav på förmågan att fungera i många olika sociala sammanhang.

Utbildningen i psykologi syftar dessutom till att utveckla ett kritiskt tänkande och ett vetenskapligt förhållningssätt genom studier av psykologiska perspektiv, teorier och forskningsresultat.

## Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i psykologi sträva efter att eleven

utvecklar en förmåga att reflektera över psykologiska frågeställningar och att kritiskt granska psykologiska teorier och deras tillämpning,

utvecklar kunskaper om hur olika faktorer påverkar människans sätt att fungera i vardagsliv och i yrkesliv,

utvecklar förståelse av livsvillkorens betydelse för människans utveckling,

utvecklar insikter i den egna personligheten och det egna samspelet med andra,

utvecklar sin förståelse av egna och andras reaktioner i vardagsliv och i yrkesliv samt tolerans för olika mänskliga beteenden,

utvecklar sin förmåga att reflektera över hur människor samverkar med varandra och den påverkan de utsätts för.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

Psykologi är vetenskapen om människans beteende och de processer som påverkar beteendet. I ämnet psykologi ingår frågor om människan, t.ex. vem hon är och hur hon utvecklas, enskilt och tillsammans med andra. Kunskaper om egna och andras känslor och beteenden är en del av ämnets kärna.

I ämnet psykologi studeras individen som en social varelse som känner, tänker och handlar. För detta finns specifika begrepp och en omfattande teoribildning. Teorierna är ett uttryck för skilda perspektiv inom psykologin såsom det psykodynamiska, det behavioristiska, det humanistiska, det biologiska, det kognitiva och det socialpsykologiska perspektivet samt tvärvetenskapliga perspektiv. Människosyn, förklaringar och tolkningar inom psykologin har sina utgångspunkter i dessa perspektiv. Även etiska, historiska, samhälls- och genusaspekter har sin självklara plats i diskussionen om psykologin som vetenskap och om dess tillämpning.

Människan kan studeras ur olika synvinklar. Tyngdpunkten i psykologistudierna kan läggas på en eller flera av dessa beroende på vilken studieinriktning eleven har valt. Mer eller mindre utrymme kan ges för aspekter som utveckling, personlighet, behov, perception, inlärning, grupprocesser, kommunikation, kriser, psykiska problem, individen i vardagsliv och i yrkesliv samt störningar i dessa.

Ämnet psykologi består av tre kurser, Psykologi A, Psykologi B och Teknisk psykologi.

*Psykologi A* innehåller grundläggande teori och tillämpningar. Att utveckla insikter och kunskaper som kan utnyttjas i vardagsliv och i yrkesliv betonas. Egna och andras reaktioner och upplevelser samt relationer mellan människor behandlas liksom ytterligare flera aspekter av människans beteende. Studier av psykologiska förklaringsmodeller och teorier ger tillfälle att utveckla ett kritiskt förhållningssätt i ämnet. Kursinnehållet anpassas efter den studieinriktning eleven har valt. Psykologi A är gemensam kurs på samhällsvetenskapsprogrammet.

*Psykologi B* bygger på Psykologi A. Kursen innehåller studier av psykologiska perspektiv, analys och kritisk granskning av psykologiska teorier och deras tillämpning. Ett samhällsperspektiv på psykologiska kunskaper och deras tillämpning ingår liksom en fördjupning av kunskaperna om människan i kris- och katastrofsituationer, studier av socialpsykologiska företeelser samt teorier om psykiska störningar och deras behandling. Psykologi B är en valbar kurs.

*Teknisk psykologi* innehåller grundläggande kunskaper om individens förmåga till uppmärksamhet, varseblivning, minne, tänkande och motivation. Dessutom ingår kunskaper om hur tekniska system bör anpassas till användarens kognitiva och perceptuella kapacitet. Teknisk psykologi är en valbar kurs.

■ **Ämne: Psykologi**

---

**Kurs: Psykologi A**

---

**Kurskod: PS1201**

---

**Poäng: 50**

---

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

ha kunskap om och förståelse av egna och andras reaktioner och relationer i vardagsliv och i yrkesliv

ha kunskap om och förståelse av människans utveckling genom livet

ha kunskap om och förståelse av hur människan fungerar som individ i gruppen men även påverkas av gruppens och samhällets attityder och komplexitet

ha kunskap om och förståelse av hur människan uppfattar och tolkar sin omvärld och påverkas av den

ha kunskap om och förståelse av människans beteende och skillnader mellan individer

ha kunskap om och förståelse av hur psykiska problem och påfrestningar påverkar människan i vardagsliv och i yrkesliv

ha kunskap om olika förklaringsmodeller till mänskligt beteende och hur de tillämpas.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver egna och andras reaktioner och använder därvid psykologiska begrepp.

Eleven redogör för olika aspekter på människans utveckling, lärande, tänkande och motivation.

Eleven ger exempel på faktorer som påverkar människans uppfattning och tolkning av omvärlden.

Eleven redogör för psykologiska likheter och skillnader mellan människor och hur människan fungerar i grupp, kommunicerar och påverkas.

Eleven ger exempel på hur kriser, psykiska påfrestningar och problem påverkar människor i vardagsliv och i yrkesliv.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven reflekterar över egnas och andras reaktioner och relationer.

Eleven jämför och värderar olika sätt att förklara människans beteende.

Eleven bearbetar frågor om vad som påverkar människans beteende i grupper och i andra sociala sammanhang.

Eleven reflekterar över och förklarar samband mellan olika aspekter på utveckling, lärande, tänkande, motivation och de påfrestningar människan utsätts för.

Eleven diskuterar kritiskt olika psykologiska förklaringsmodeller.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven analyserar mänskliga beteenden och relationer utifrån olika psykologiska synvinklar och förklaringsmodeller samt granskar och drar slutsatser från de konsekvenser de i sin tillämpning får för individen och för gruppen.

---

## Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet religionskunskap syftar till att ge möjligheter att reflektera över existentiella och etiska frågor ur olika perspektiv samt till att ge ökad förståelse för att andra kan komma till andra tolkningar än den egna.

Ämnet religionskunskap syftar till att ge kunskaper om trons innehåll och traditioner inom olika religioner och andra livsåskådningar och skapa medvetenhet om att begrepp, kunskaper och analysredskap behövs för att kunna värdera och ta ställning. Utbildningen ger därmed fördjupade kunskaper samt ökad förståelse för människor med olika religioner och livsåskådningar.

Behovet av en medveten etik baserad på en i samhället allmänt accepterad värdegrund blir allt tydligare både för den enskilde och för samhället. Syftet med ämnet är att ge kunskaper om olika uppfattningar i etiska frågor, som möter den enskilde i samhället, analysera de i ett individuellt och ett socialt perspektiv.

## Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i religionskunskap sträva efter att eleven

utvecklar sin personliga hållning i livs- och moralfrågor på grundval av kunskaper om olika traditioner och med respekt för grundläggande mänskliga rättigheter,

fördjupar sin förmåga att reflektera över och argumentera kring existentiella frågor som rör tro, etik och livsåskådning,

utvecklar sin förmåga att beskriva, analysera och förstå hur och varför levnadsvillkor, traditioner och samhällssystem samspelar med religion och livsåskådning,

utvecklar sina insikter i kristendomens och andra världsreligioners och livsåskådningars huvudtankar, värderingar, traditioner, uttrycksformer och urkunder,

utvecklar sin förståelse för hur religion och livsåskådning tar sig uttryck i människors sätt att tänka, skapa och handla,

fördjupar sin förtrogenhet med de språk, begrepp, berättelser och bilder som uttrycker religioners och livsåskådningars tolkningar av livet.



## Ämnets karaktär och uppbyggnad

Under medeltiden fick församlingsborna i den romersk-katolska kyrkan lära sig texter som formulerade den kristna tron. Efter reformationen baserades folkundervisningen på Luthers lilla katekes som ett centralt dokument om den kristna tron. I högre skolor hade man en kristendomsundervisning av bredare slag. Under 1800-talet vaknade kritiken mot en ensidig katekesundervisning dels av pedagogiska skäl, dels av ideologiska. I 1919 års undervisningsplan behandlades Luthers lilla katekes som ett historiskt dokument, representativt för sin tid. I stället fick studier av Bergspredikan i Nya testamentet en central roll som utgångspunkt för reflektion över en gemensam värdegrund i samhället.

Efter det att religionsfrihetslagen införts i Sverige 1951 blev kristendomsundervisningens roll i skolan problematisk. Under 1960-talet blev grundprincipen att skolans religionsundervisning skulle vara objektiv i den meningen att den sakligt och allsidigt skulle beskriva olika religioner och livsåskådningar. Denna grundprincip har sedan utvecklats vidare inom religionskunskapsundervisningen samtidigt som existentiella frågor om liv och död, ansvar och skuld, liksom etik- och moralfrågor, kommit att spela en allt viktigare roll inom ämnet.

Grundläggande i allt studium av religioner och andra livsåskådningar är frågor om tro och livstolkning, det vill säga frågor om verkligheten och världen, människan och värdena. I alla kulturer och i olika tider har människor gestaltat sitt behov av att tolka och tyda livet för att ge det en mening. Sådana tolkningsförsök har synliggjorts i samhällsbyggande, i arkitektur och stadsbyggnad, i bildkonst, musik och litteratur, i traditioner och berättelser. Olika typer av livstolkningar har tagit och tar sig uttryck i religioner och andra livsåskådningar. Detta behov blir alltmer aktuellt i dag och tar sig uttryck i en mångfald som förstärks genom ökande internationella kontakter och av ett växande medieutbud.

Ett samspel mellan kunskapsperspektiv och existentiella frågor gör ämnet konkret, verklighetsnära och personlighetsutvecklande. Innehållsligt kan man urskilja olika dimensioner, som en *historisk*, en *institutionell*, en *kulturell*, en *dimension om tro*, en *etikdimension* och en *genusdimension*. Den historiska riktar uppmärksamheten på den historiska bakgrunden till de fenomen som studeras och den institutionella fokuserar vilka institutioner i vårt samhälle som bestämt och bestämmer utvecklingen i dag inom kyrkor, samfund, religioner, och andra livsåskådningar. Den kulturella dimensionen studerar vad kristendomen och andra religioner och livsåskådningar har betytt för den kulturella utvecklingen, och trosdimensionen frågar efter religioners och andra livsåskådningars tro och idéer. Etikdimensionen visar hur olika inställningar i fråga om tro och livsåskådning bestämmer

synen på etiska frågor och genusdimensionen riktar uppmärksamheten på vilken roll religioner och andra livsåskådningar har vid utformningen av våra föreställningar om mäns och kvinnors värde och uppgifter. Dessa dimensioner kan bidra till att analysen av de studerade fenomenen vidgas och fördjupas. I dag ser man den etiska dimensionen som särskilt viktig vid studiet av religion och andra livsåskådningar. I Sverige har länge den tradition som förvaltas av kristen tradition och västerländsk humanism styrt tolkningen av värdegrunden. I ett alltmer mångkulturellt samhälle kan samma medvetenhet om vikten av en gemensam värdegrund också skapas utifrån andra religioner och livsåskådningar.

Den grundläggande utgångspunkten för studierna i religionskunskap är människan. Det är människan och människans situation som skall göras till föremål för studium, och de upplevelser och behov av livstolkning som hon har, skall stå i centrum. Övning i reflektion och kritiskt tänkande har en framträdande plats i ämnet när det gäller etiska frågor, omvärlds- och överlevnadsfrågor, behovet av en allmängiltig internationellt övergripande värdegrund, samt när det gäller hur religion och livsåskådning förhåller sig till kultur och samhälle. Både välbekanta traditioner och sådana nutida företeelser som exempelvis ungdomskultur och arbetsplatskultur, som inte omedelbart uppfattas ha en relation till religiös tro, andra livsåskådningar och etik, studeras inom ämnet. Vid sådana analyser spelar begreppsbildningen en viktig roll, både sådana begrepp som lyfter fram religiösa och livsåskådningsmässiga dimensioner och sådana som aktualiserar existentiella infallsvinklar.

Ämnet är uppdelat i två kurser. *Religionskunskap A* bygger på grundskolans utbildning eller motsvarande kunskaper. Kursen betonar etiska och moraliska frågor samt människors olika livstolkningar. Kursen skall visa att religion och livsåskådning är naturliga delar av samhällslivet och också ge förståelse av vad ett eget ställningstagande kan betyda för den personliga utvecklingen. Kursen skall anknyta till elevens studieinriktning. *Religionskunskap A* är en kärnämneskurs.

*Religionskunskap B* bygger på kurs A och breddar och fördjupar innehållet i *Religionskunskap A*. Utifrån vald studieinriktning och egna behov får eleverna möjligheter att vidareutveckla sina kunskaper och färdigheter på tros- och livsåskådningarnas område. *Religionskunskap B* är gemensam kurs inom kultur- och samhällsvetenskapsinriktningarna på samhällsvetenskapsprogrammet.

■ <b>Ämne:</b>	<b>Religionskunskap</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Religionskunskap A</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>RE1201</b>
<b>Poäng:</b>	<b>50</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna beskriva och förstå hur religion och livsåskådning tar sig uttryck i människors sätt att tänka och handla

känna till kristendomens och några andra världsreligioners och andra livsåskådningars grundläggande uttrycksformer, tro och idéer

kunna relatera religioners och andra livsåskådningars uttrycksformer, tro och idéer till problemsituationer i vardags- och yrkesliv

kunna samtala om problemsituationer i vardagen och i yrkeslivet utifrån en given etisk och moralisk utgångspunkt

kunna identifiera och ta ställning till sådant som befrämjar eller som strider mot grundläggande värden i samhället

kunna reflektera över andra människors olika sätt att tänka om liv, tro och etik

förstå vad de egna värderingarna betyder för självuppfattningen och för hur man uppfattar människor i sin omgivning.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven jämför riter, traditioner och levnadssätt i olika religioner och andra livsåskådningar.

Eleven redovisar sådana kunskaper om kristendomen och några andra världsreligioner och livsåskådningar som ökar förståelsen för olika livsmönster bland människor i den närmaste omgivningen.

Eleven samtalar kring problemsituationer i vardagen och i yrkeslivet utifrån ett givet etiskt och moraliskt tänkesätt.

Eleven värderar några företeelser i samhället som befrämjar eller som strider mot dess värdegrund.

Eleven relaterar sig till sammanhang som berör frågor om tro, livsåskådning och etik.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven ger exempel på religioners och andra livsåskådningars betydelse för individ och samhälle, nationellt och internationellt.

Eleven identifierar etiska problem i sin omgivning, tillämpar några enkla etiska resonemangsmodeller och motiverar med stöd av dessa sina egna ställningstaganden i kända och vardagliga situationer.

Eleven reflekterar enskilt och i grupp över vad tolerans gentemot olika människors sätt att se på tillvaron innebär.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven upptäcker likheter och skillnader mellan kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar och uttryckssätt och tillämpar dem på aktuella frågor såsom kvinnosyn och samhällssyn i ett aktuellt och ett historiskt perspektiv.

Eleven tillämpar olika etiska teorier inom religion och livsåskådning på närliggande situationer och på aktuella samhällsfrågor.

Eleven visar hur olika sätt att förhålla sig till olika livstolkningar medför konsekvenser för sättet att leva och handla.

Eleven argumenterar för ett eget sätt att tolka livet med respekt för att andra har rätt till sin livstolkning.

■ <b>Ämne:</b>	<b>Religionskunskap</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Religionskunskap B</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>RE1202</b>
<b>Poäng:</b>	<b>50</b>

## Mål

**Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs**

Eleven skall

kunna dokumentera med hjälp av texter och urkunder kunskaper om kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar, traditioner och uttrycksformer samt kunna jämföra och diskutera olika religioners människo- och samhällsuppfattningar

kunna identifiera och beskriva viktiga och principiella frågor som har med tro, etik och livsåskådning att göra

kunna klargöra och ge motiv för olika uppfattningar om tro, etik och livsåskådning samt förstå innebörden i sådana motiveringar

kunna argumentera för ett ställningstagande i frågor om tro, etik och livsåskådning.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven identifierar och beskriver problem som har med tro och livsåskådning att göra.

Eleven analyserar texter, traditioner och uttrycksformer som belyser kristendomens och några andra religioners och livsåskådningars grundtankar.

Eleven jämför och diskuterar olika religioners och andra livsåskådningars människosyn och samhällsuppfattningar och deras betydelse för kultur och samhälle.

Eleven sätter sig in i olika ställningstaganden till religion, livsåskådning och etik och är beredd att söka förstå motiveringarna för dem.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven analyserar under handledning enskilt eller i grupp samspillet mellan religion, livsåskådning och samhälle och förstår konsekvenserna för människors livssituation.

Eleven analyserar kritiskt kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar, traditioner och uttryckssätt.

Eleven preciserar och jämför olika religioners och andra livsåskådningars människouppfattningar utifrån ett helhetsperspektiv på religion och andra livsåskådningar.

Eleven identifierar och analyserar kritiskt vår tids viktigaste etiska problemställningar samt förstår och värderar på ett nyanserat och tolerant sätt olika ställningstaganden.

Eleven finner individuellt och i grupp argument för egna ställningstaganden i frågor, som rör tro och livsåskådning.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven upptäcker livsåskådningsmässigt intressanta motiv och drar egna slutsatser utifrån olika traditioner och synsätt inom religion och andra livsåskådningar.

Eleven studerar gudstjänstliv och andra traditioner och reflekterar över rit och symbol i ett jämförande perspektiv.

Eleven inhämtar på egen hand information om någon religionsvetenskaplig problemställning som t.ex. gäller förhållan-

det mellan religion och samhälle, samt dokumenterar och redovisar resultatet av sina studier på ett välorganiserat och systematiskt sätt.

Eleven behandlar etik- och värdefrågor utifrån principiella utgångspunkter och med känsla för god och hållbar argumentering.

Eleven visar på ett genomtänkt sätt hur man kan tolka livet och vilka konsekvenser det får för sättet att leva och för förhållningssättet till andra.

---

## Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet rättskunskap syftar till att ge eleverna möjligheter att systematisera och komplettera de grundläggande juridiska kunskaper som behövs såväl på det personliga planet som för att vara aktiv i samhället. Ämnet rättskunskap syftar även till att ge eleverna förståelse av och kunskap om hur rättsväsendet vuxit fram, hur det är organiserat och hur det fungerar. Utbildningen i ämnet syftar dessutom till att eleverna skall kunna öva sin förmåga att strukturera och analysera olika juridiska frågor som är aktuella för studieinriktningen.

## Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i rättskunskap sträva efter att eleven

utvecklar kunskap om hur rättsväsendet fungerar i förhållande till de grundläggande värderingar som finns i ett demokratiskt samhälle,

utvecklar kunskap om rättsordningens roll och betydelse,

förstår hur en rättsstat är uppbyggd och fungerar,

utvecklar sin förmåga att följa och delta i samhällsdebatten kring rättsordningen,

uppövar sin förmåga att i dialog med andra bearbeta olika juridiska frågor på det personliga planet, inom arbetsliv och företagande,

uppövar sin förmåga att använda informationsteknik för att söka, samla och analysera olika slag av juridisk information.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

Juridik är läran om rättsreglerna och hur dessa tillämpas av rättsordningen. Rättsreglerna består i huvudsak av lagar, som stiftas av riksdagen, förordningar som regeringen utfärdar samt föreskrifter som utfärdas av bl.a. kommuner och myndigheter. Dessa rättsregler i samspel kallas för rättsordningen eller rättssystemet.

De flesta rättsliga frågor består av olika delar hämtade från skilda rättsområden såsom civilrätt, straffrätt, processrätt och skatterätt. Eftersom juridiken som ämne på gymnasiet behandlar vardagsjuridiska frågor med anknytning till elevernas verklighet är det varken lämpligt eller möjligt att gå in i dessa rättsområden enskilt.



Ämnet rättskunskap består av tre kurser: Rättskunskap, Affärsjuridik och Miljöjuridik.

*Rättskunskap* är en grundkurs med praktiska inslag. Kursen behandlar i första hand vardagslivets juridik. Kursen skall också bidra till att ge den insikt och de färdigheter som är nödvändiga att ha för att kunna vara medborgare i ett modernt samhälle. Rättskunskap är gemensam kurs inom ekonomisk inriktning på samhällsvetenskapsprogrammet.

*Affärsjuridik* skall ge eleverna kunskaper av värde för framtida yrkesverksamhet, både inom privat näringsliv och offentlig sektor. Kursen skall också vara till nytta för egna företagare och anställda. Viktiga inslag i kursen i affärsjuridik är problemformulering, faktainsamling och problemlösning samt också metoder för att upprätta och analysera olika slags juridiska dokument. Affärsjuridik är en valbar kurs.

Kursen *Miljöjuridik* behandlar rättsväsendets struktur och organisation samt viktiga juridiska begrepp med avseende på miljöfrågor. Speciellt behandlas miljörätten och då i första hand miljöbalken, allemansrätten, EG-rätten och internationellt miljöarbete. Kursen är valbar.

■	<b>Ämne: Rättskunskap</b>
	<b>Kurs: Rättskunskap</b>
	<b>Kurskod: RK1203</b>
	<b>Poäng: 50</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

- ha kunskap om rättsväsendets struktur, organisation och arbete
- kunna beskriva huvuddragen av lagstiftningsprocessen
- förstå och kunna använda sig av offentlighetsprincipen
- känna till grundläggande juridiska begrepp och förhållanden som gäller individen, arbetslivet och företagandet
- vara orienterad om de viktigaste delarna av civil-, process- och straffrätten
- kunna lösa enklare juridiska problem med hjälp av relevanta metoder och hjälpmedel
- kunna upprätta och tolka vanligt förekommande juridiska dokument
- vara orienterad om andra länders rättsordning samt översiktligt kunna jämföra vår rättsordning med något annat lands
- känna till grunddragen av EU-rätten.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver grunddragen av det svenska rättsväsendets organisation och arbetssätt samt reflekterar över innebörden av offentlighetsprincipen.

Eleven redogör för de centrala delarna av civil-, process- och straffrätten.

Eleven löser med visst stöd enklare vardagsjuridiska problem och upprättar och analyserar med handledning enklare juridiska dokument.

Eleven beskriver grunddragen av EG-rätten.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven redogör för rättsväsendets struktur, organisation och arbete och löser med handledning och med stöd av olika källor vardagsjuridiska problem.

Eleven diskuterar några andra länders rättsordning samt jämför med den svenska.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven diskuterar det svenska rättsväsendets roll i samhällsutvecklingen och redogör för lagstiftningsprocessen.

Eleven visar hur offentlighetsprincipen kan tillämpas i skilda sammanhang.

Eleven kan hantera olika rättskällor för att tolka juridiska dokument och lösa problem inom vardagsjuridiken samt tillämpar sina juridiska kunskaper i nya situationer.

---

## Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet samhällskunskap syftar till att med demokratin som värdegrund bredda och fördjupa elevernas kunskaper om nutida samhällsförhållanden och samhällsfrågor. Ämnet syftar vidare till att ge eleverna ökade förutsättningar att aktivt delta i samhällslivet och en beredskap att hantera förändringar i samhället.

Ett annat syfte med ämnet samhällskunskap är att bidra med kunskaper om levnadsvillkoren i olika länder och samhällssystem. Därmed ger ämnet förutsättningar för eleverna att förstå de värden som ligger i en kulturell mångfald och att känna respekt för mänskliga rättigheter samt att kunna ta avstånd från olika former av förtryck.

I ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt bidrar ämnet samhällskunskap med att utveckla ett kritiskt förhållningssätt. Detta innebär att utveckla förmågan att söka, granska, strukturera och värdera fakta från olika källor och medier samt kunna formulera sig och dra slutsatser.

## Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i ämnet samhällskunskap sträva efter att eleven

omfattar och praktiserar demokratins värdegrund och förstår hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället,

utvecklar kunskap om och förståelse av det mångkulturella samhället,

utvecklar kunskap om och förståelse för olika grupper av nationella minoriteter,

utvecklar kunskaper om de mänskliga rättigheterna samt individens rättigheter och skyldigheter i samhället,

fördjupar sina kunskaper om och reflekterar över samarbete och konflikter i internationella relationer,

fördjupar sin förståelse av såväl det svenska som det internationella samhället i historisk belysning,

utvecklar kunskaper för att kunna ta ställning och agera i lokala, regionala och globala frågor som är av betydelse för ett ekologiskt hållbart samhälle,

utvecklar sin förmåga att kritiskt granska samhällsförhållanden samt sin förmåga att kunna se konsekvenser av olika handlingsalternativ för sig själv och för samhället,

utvecklar sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt utvecklar den egna förmågan att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen,

utvecklar sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och övas i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

Ämnet samhällskunskap är till sin uppbyggnad och karaktär tvärvetenskapligt. Utifrån tankar i 1946 års skolkommision och viss försöksverksamhet infördes ämnet i läroplanen för gymnasiet och fackskolan år 1965. Tidigare hade samhällskunskapen ingått i historieämnet, som då officiellt benämndes "historia med samhällslära". Kärnan utgjordes av de akademiska ämnena statskunskap och nationalekonomi, men ämnet har successivt breddats med ämnen som sociologi, kulturgeografi och rättskunskap. Genom val av samhällsfrågor tydliggörs ämnets bredd och snabba föränderlighet. Detta innebär en systematisering och strukturerings av studierna med sikte att skapa överblick och förståelse.

Kunskaper om samhällsfrågor och förståelse av samhället i tid och rum är centralt i ämnet. Vid studier av olika samhällsfrågor är politiska och ekonomiska aspekter väsentliga liksom användningen av begrepp som inflytande, makt, konflikt, ideologi, klass, intresse och påverkan. Ämnet samhällskunskap har också ett internationellt perspektiv och bidrar med kunskaper om globala överlevnadsfrågor. Globaliseringen innebär en sammanflätning av såväl ekonomier som kulturer och därmed ett ökat beroende mellan länder och behandlar frågor som berör rättvis fördelning och ett hållbart samhälle. En viktig aspekt är även kunskaper om nationella minoriteter och deras roll i samhället.

Samhällskunskap är ett aktualitetsämne, men innefattar också det nutida samhällets historia. En naturlig utgångspunkt vid val av studieobjekt skall vara samhällsfrågor. Härigenom skapas en förståelse för samhällets föränderlighet samtidigt som historiska tillbakablickar och framtidsvisioner bidrar till att bredda elevernas förståelse och analysförmåga. Genom att dessa samhällsfrågor skall väljas i samråd mellan lärare och elever övas eleverna i ett demokratiskt arbets- och förhållningssätt.

I det moderna samhället kommer information från skilda källor och genom flera olika medier. Att sovra och värdera budskap utifrån

kunskap om källornas art och olika mediers begränsningar är en viktig del i analysen. Att använda informationstekniken som ett pedagogiskt hjälpmedel vid studiet av olika samhällsfrågor men också att kunna lägga ett samhällsvetenskapligt och kritiskt perspektiv på utvecklingen inom detta område är centralt för ämnet. Vid bearbetning och analys av samhällsfrågor framhävs att olika utgångspunkter, perspektiv och ideologier ger skilda sätt att se på samhället och samhällsutvecklingen.

Studierna i samhällskunskap bygger på grundskolans utbildning eller motsvarande kunskaper. På gymnasieskolan omfattar ämnet fyra kurser.

I kursen *Samhällskunskap A* breddar och fördjupar eleverna sina kunskaper om och förståelse för samhället och dess historia genom studier av olika samhällsfrågor. Det historiska perspektivet och det nutida samhällets historia skall särskilt beaktas i de studieinriktningar där ämnet historia inte ingår. Kursen skall anknyta till elevens studieinriktning och möjligheterna till samverkan med andra ämnen och kurser bör tillvaratas för att nå programmets mål. Kursen är en kärnämneskurs.

*Samhällskunskap B* och *C* ger ytterligare breddning och fördjupning av utbildningen i ämnet. De samhällsfrågor som studeras blir mer komplexa. Härigenom tränas eleverna i arbetssätt och analyser som alltmer närmar sig det sätt som de vetenskaper som ligger till grund för ämnet arbetar efter. Samhällskunskap B är gemensam kurs inom samhällsvetenskapsinriktningen och Samhällskunskap C är valbar.

Kursen *Internationella relationer* tar upp internationella frågor ur olika aspekter och behandlar orsaker till och konsekvenser av den ökade globaliseringen. Kursen är valbar.

■	<b>Ämne:</b> Samhällskunskap
	<b>Kurs:</b> Samhällskunskap A
	<b>Kurskod:</b> SH1201
	<b>Poäng:</b> 100

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

ha kunskap om demokratins framväxt och funktion samt kunna tillämpa ett demokratiskt arbetssätt

kunna förstå hur politiska, ekonomiska, geografiska och sociala förhållanden har format och ständigt påverkar såväl vårt eget samhälle som det internationella samhället

kunna formulera, förstå och reflektera över samhällsfrågor ur såväl historiska som framtida perspektiv

kunna lägga etiska och miljömässiga perspektiv på olika samhällsfrågor

kunna använda olika kunskapskällor och metoder vid arbetet med samhällsfrågor

känna till hur åsikter och attityder uppstår samt vara medveten om hur värderingar och ställningstaganden formas.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven redogör för individens rättigheter och skyldigheter i samhället samt för de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Eleven beskriver samhällsfrågor ur historiska och nutida perspektiv samt anger orsaker och konsekvenser till dessa.

Eleven söker, väljer ut och ställer samman fakta från olika källor.

Eleven redogör för och exemplifierar hur olika idéer och värderingar uppstår och formas i samhället.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven diskuterar och reflekterar över vikten av att leva efter rättigheter och skyldigheter i samhället samt de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Eleven analyserar och värderar samhällsfrågor ur olika perspektiv.

Eleven värderar olika källor samt använder någon samhällsvetenskaplig metod.

Eleven analyserar idéer och värderingar utifrån såväl ett individ- som ett samhällsperspektiv.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven drar slutsatser och föreslår lösningar på olika samhällsfrågor.

Eleven arbetar med olika typer av material, bedömer tillförlitligheten hos olika källor samt visar i sitt arbete ett kritiskt förhållningssätt till fakta, tolkningar och värderingar.

Eleven analyserar hur olika samhällsförhållanden påverkar och förklarar människors livsvillkor.

---



■	<b>Ämne:</b> Samhällskunskap
	<b>Kurs:</b> Samhällskunskap B
	<b>Kurskod:</b> SH1202
	<b>Poäng:</b> 100

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

vara förtrogen med hur politiska, ekonomiska, geografiska och sociala förhållanden formar såväl vårt eget som det internationella samhället

kunna tillämpa samhällsvetenskapliga modeller och metoder på komplexa samhällsfrågor

kunna hämta information från olika källor och medier samt kritiskt granska och tolka dessa

kunna tillämpa ett kritiskt förhållningssätt till olika samhällsfrågor och samhällets utveckling

kunna använda ett grundläggande samhällsvetenskapligt perspektiv för att analysera olika frågor och vara medveten om hur orsaker, konsekvenser och åtgärder hänger ihop.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven använder olika modeller och metoder för att beskriva och analysera samhällsfrågor.

Eleven sätter sig in i olika uppfattningar om aktuella samhällsfrågor och söker förstå bakgrunden.

Eleven uppvisar ett medvetet, konstruktivt kritiskt förhållnings-sätt vid arbetet med samhällsfrågor.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven väljer medvetet modell eller metod vid arbetet med samhällsfrågor och motiverar sitt ställningstagande.

Eleven förstår, förklarar och diskuterar människors livsvillkor utifrån ekonomiska, politiska och sociala aspekter.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven använder medvetet och kritiskt flera olika källor och verktyg samt analyserar komplexa samhällsfrågor ur olika aspekter med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller.

---

## Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet svenska syftar till att hos eleverna stärka den personliga och kulturella identiteten, att utveckla tänkandet, kreativiteten och förmågan till analys och ställningstagande. Den syftar vidare till att bidra till framgång i studierna och förmågan att kommunicera med andra.

För den personliga identiteten och för samhörigheten mellan människor har språket stor betydelse. Språket speglar skillnader och likheter mellan människor, deras personlighet, bakgrund, kön och intressen. Utbildningen i ämnet svenska syftar till att utveckla förmågan att tala och skriva väl samt att öka lyhördheten för andras språk och sätt att uttrycka sig i tal och skrift.

Den kulturella identiteten uttrycks bl.a. i språket och litteraturen. Mötet med språk, litteratur och bildmedier kan bidra till mognad och personlig utveckling. Utbildningen i ämnet svenska syftar till att ge eleverna möjligheter att ta del av och ta ställning till kulturarvet och att få uppleva och diskutera texter som både väcker lust och utmanar åsikter.

Språket är av grundläggande betydelse för lärandet och en väg till kunskap. Genom språket sker kommunikation med andra och genom läsning och eget skrivande tillägnar sig eleverna nya begrepp och lär sig att se sammanhang, tänka logiskt, granska kritiskt och värdera. Genom språket bildas kunskap och genom språket görs kunskapen synlig och hanterbar. Förmågan att reflektera över, förstå, värdera och ta ställning till företeelser i omvärlden växer. Svenskämnet har i samverkan med andra ämnen ett ansvar för att denna kunskapsutveckling sker och att eleverna ser en meningsfull helhet i sin utbildning, där den valda studieinriktningen är en utgångspunkt.

Att i tal och skrift kunna använda språket är således en förutsättning för studier och för att aktivt och ansvarigt kunna delta i samhällslivet. Det är därför ett viktigt uppdrag för skolan att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. Inom svenskämnet skall eleverna få rikligt med tillfällen att använda och utveckla sina färdigheter i att tala, lyssna, se, läsa och skriva och att möta olika texter och kulturyttringar.

## Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven

uppfattar en helhet i sin utbildning och kan tillägna sig nya begrepp, förstå sammanhang och tillämpa sina kommunikativa fär-

digheter inom olika ämnen och kunskapsområden som är aktuella för den valda studieinriktningen,

förstår språkets betydelse för identiteten och utvecklar förmågan att förstå sig själv och andra i ett kulturellt och historiskt sammanhang,

utvecklar en språklig säkerhet i tal och skrift och kan, vill och vågar uttrycka sig i många olika sammanhang, samt genom skrivandet och talet erövrar medel för tänkande, lärande, kontakt och påverkan,

utvecklar sin förmåga att bearbeta sina texter utifrån egen värdering och andras råd, breddar sin stilistiska förmåga och får pröva olika texttyper och konstnärliga uttrycksmedel,

fortsätter att utveckla den egna läskunnigheten, så att förmågan att tolka, kritiskt granska och analysera olika slag av texter, såväl skrift- som bildbaserade, svarar mot de krav som ställs i ett komplicerat och informationsrikt samhälle,

utvecklar sin förmåga att söka, söva och bearbeta information från såväl muntliga som tryckta och digitala källor,

utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att tillägna sig skönlitteratur i skilda former från olika tider och kulturer och stimuleras till att söka sig till litteratur och bildmedier som en källa till kunskap och glädje,

får möjlighet att utveckla en beläsenhet i centrala svenska, nordiska och internationella verk och att tillägna sig kunskap om författarskap, epoker och idéströmningar i kulturer från olika tider,

i dialog med andra uttrycker tankar, känslor och åsikter och reflekterar över existentiella och etiska frågor och fördjupar sin förståelse för människor med andra levnadsförhållanden och från andra kulturer,

genom olika texter och medier blir förtrogen med grundläggande demokratiska, humanistiska och etiska värden men också medveten om destruktiva krafter att reagera emot,

utvecklar kunskap om det svenska språket, dess ständigt pågående utveckling, dess uppbyggnad, ursprung och historia, samt utvecklar förståelse för varför människor skriver och talar olika,

uppövar sin förmåga att förstå talad och skriven norska och danska och får kännedom om litteratur, språk och språksituation i hela Norden inklusive minoritetsspråken i Sverige,

förvärvar insikt i hur lärande går till särskilt med avseende på språk-

kets roll och lär sig att både på egen hand och tillsammans med andra använda erfarenheter, tänkande och språkliga färdigheter för att bilda och befästa kunskaper.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

I ämnet svenska behandlas språk och litteratur som en helhet. Kunskaper i och om språk och litteratur är ämnets huvudsakliga innehåll. Litterära, språksociologiska och språkteoretiska aspekter samspelar. Detta bidrar till ett fördjupat språkmedvetande och insikter i hur man använder språket i olika sammanhang samt till en större förståelse av litteraturen och en djupare kunskap om den. Att läsa, skriva, tala, se och lyssna blir meningsfullt när personliga, existentiella, etiska, historiska, framtidsinriktade eller andra frågor behandlas i undervisningen. Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan även avlyssning, film, video etc. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder.

Svenska är ett kommunikationsämne och att främja elevernas språkutveckling är en övergripande uppgift inom ämnet. De språkliga aktiviteterna är i sig också väsentliga kunskapsområden. Inom ämnet ryms teoretisk kunskap om att läsa, skriva, tala, samtala, lyssna samt kunskap om att tolka både text och bilder. Dessa kunskaper är viktiga för eleverna att ta till sig för att de skall kunna ta ansvar för att utveckla sin språkliga förmåga.

Att stödja alla elever i deras språkutveckling innebär samtidigt att stödja elevernas förmåga att tänka och lära. I ämnet svenska är det möjligt att i stor utsträckning utgå från elevernas önskemål, förutsättningar och erfarenheter och att ta hänsyn till de språkliga sammanhang som är väsentliga för den valda studieinriktningen.

Kärnämnet svenska är uppdelat i två kurser, Svenska A och Svenska B. Språk och litteratur utgör det väsentliga innehållet i båda kurserna, men tyngdpunkterna är olika. Det finns inom ämnet ytterligare tre karaktärsämneskurser: Svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation, Litteratur och litteraturvetenskap samt Litterär gestaltning. Dessa kurser förutsätter kunskaper motsvarande Svenska A och kurserna kan antingen läsas efter Svenska B eller parallellt med Svenska B. Även elever som studerar svenska som andraspråk kan läsa karaktärsämneskurserna.

Kursen *Svenska A* bygger vidare på utbildningen i grundskolan eller på motsvarande förkunskaper och skall öka elevernas tilltro till den egna språkliga förmågan. Tyngdpunkten ligger på elevens behov att kommunicera i tal och skrift, att vidareutveckla sin förmåga att läsa, lära och tänka. Läsning för lust och glädje, för självkänedom och för att finna det allmänmänskliga och allmängiltiga under olika tider ingår i kursen. Utbildningen skall anpassa innehåll och språkut-

vecklande arbetssätt med utgångspunkt från det program eller den studieinriktning som eleverna har valt. Eleverna skall ges tillfälle att fördjupa sig inom något område i ämnet svenska efter egna behov och vald studieinriktning. En sådan fördjupning kan t.ex. gälla att utveckla sin uttrycksförmåga i tal eller skrift, att sätta sig in i ett fackspråk eller ett visst slags texter som anknyter till studieinriktningen. Svenska A är en kärnämneskurs.

Kursen *Svenska B* breddar och fördjupar innehållet i Svenska A. Utifrån vald studieinriktning och egna behov får eleverna möjligheter att vidareutveckla sin språkliga förmåga. Läsning enligt elevernas önskemål ingår även i Svenska B, men litterära och andra texter fokuseras tydligare som kunskapskällor. Perspektivet vidgas ytterligare mot historien, samhället och framtiden. I kursen accentueras starkare hur språket och de texter som läses speglar sin tid och rådande samhällsförhållanden. Svenska B har jämfört med Svenska A en mer analytisk inriktning och ger eleverna möjligheter att utveckla en förståelse av både skrift- och bildbaserade texters djupare innebörd. Läsning, skrivande och förberett talande kombineras med samlande av material, planering och utformning av egna texter av olika typer. Källkritik och sovrning av information ingår i kursen. Svenska B är en kärnämneskurs.

Kursen *Svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation* är en kurs som ger eleverna möjlighet att utveckla och finslipa kommunikativa färdigheter och former och förbereda för högskolestudiernas och yrkeslivets muntliga presentationer och formella skrivande. I kursen ingår också en introduktion av olika former av digital presentations-teknik. Eleverna får tillfälle att överblicka större kunskapsfält och genomföra större och självständigare muntliga och skriftliga uppgifter och utveckla ett alltmer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta. I samband härmed övas källkritisk informationssökning i såväl tryckta källor som databaser av olika slag. Journalistiska, populärvetenskapliga och vetenskapliga texter i anknytning till både kärnämnen och karaktärsämnen studeras som mönstertexter. Tillämpningar och fördjupningar görs med hänsyn till elevernas intressen, studieinriktning och framtida behov. Svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation är gemensam kurs på samhällsvetenskapsprogrammet.

Kursen *Litteratur och litteraturvetenskap* ger eleverna möjligheter dels att fördjupa sig i skönlitteraturens former och funktioner, dels att stif- ta bekantskap med grunderna i litteraturvetenskaplig metod. Fördjupningarna kan gälla t.ex. epoker, utomeuropeisk litteratur, genrer, litterära riktningar och enskilda författarskap. Olika litteraturvetenskapliga perspektiv används vid studiet av texterna. I samband med detta studeras litteraturkritik och enklare litteraturteoretiska texter från olika tider. Litteraturläsningen och textanalysen bidrar till fördjupad insikt i hur litteraturen förhåller sig till samhället sett i histo-

riskt perspektiv och till kulturella och estetiska strömningar. Värderingsfrågor ingår i kursen; begrepp som den litterära kanon, kvalitetslitteratur och populärlitteratur diskuteras. Litteratur och litteraturvetenskap är gemensam kurs inom kulturinriktningen på samhällsvetenskapsprogrammet.

Kursen *Litterär gestaltning* ger förutsättningar för att i samarbete och enskilt utveckla förmågan att i skrift ge litterär gestalt åt egna erfarenheter och uppslag. Studium av stilistik och berättarteknisk teori tillsammans med mönstertexter ger grundläggande kunskaper för att kunna experimentera med olika genrer, stilar, stilmedel och berättartekniska grepp. Kursen bidrar till insikt i den process som litterärt skapande innebär – från idé till färdig text. Litterär gestaltning är en valbar kurs.

■ **Ämne:** Svenska

---

**Kurs:** Litteratur och litteraturvetenskap

---

**Kurskod:** SV1203

---

**Poäng:** 50

---

## Mål

**Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs**

Eleven skall

ha fördjupat sina kunskaper i några valda områden inom skönlitteraturen

ha utvecklat sin förmåga att tolka litterära texter av olika slag

känna till och kunna ta ställning till några olika litteraturvetenskapliga perspektiv samt kunna resonera kring skönlitteraturens former och funktioner

ha fördjupat sina kunskaper i hur skönlitteraturen förhåller sig till historien och till sin samtid, såväl idéhistoriskt som estetiskt, etiskt och socialt

kunna resonera om värdering av skönlitteratur och kunna ta ställning till olika typer av litterära texter.



## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven karakteriserar några skönlitterära områden.

Eleven tolkar med handledning skönlitterära texter utifrån olika litteraturvetenskapliga perspektiv.

Eleven exemplifierar och beskriver olika former och funktioner hos skönlitteraturen och visar utifrån sina kunskaper hur förändringar i form och funktion hänger samman med förändringar i samhälle och tankeliv.

Eleven resonerar kring och tar personlig ställning i frågor som gäller värdering av skönlitteratur.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven placerar några skönlitterära strömningar och genrer i deras idéhistoriska och estetiska sammanhang.

Eleven ger historiska, idéhistoriska, estetiska och samhällsliga förklaringar till förändringar i skönlitteraturens former och funktioner.

Eleven gör bedömningar och drar relevanta slutsatser i frågor som gäller värdering av skönlitteratur.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven resonerar kring skönlitteraturens liv och väsen och ger prov på litterär beläsenhet och kunskaper om de faktorer som påverkar skönlitteraturens former och funktioner.

Eleven visar originalitet i sina tolkningar av skönlitteratur och tillämpar samtidigt sina kunskaper om olika litteraturvetenskapliga perspektiv och teorier.

Eleven redogör för tankar och teorier om värdering av skönlitteratur.

---

■ **Ämne:** Svenska

**Kurs:** Svenska A

**Kurskod:** SV1201

**Poäng:** 100

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna förmedla åsikter, erfarenheter och iakttagelser i tal och skrift på ett sätt som är anpassat efter situationen och mottagaren

kunna i tal och skrift förmedla förhållanden och kunskaper som är viktiga för eleven själv och för den valda studieinriktningen

kunna tillgodogöra sig det väsentliga i en text som är relevant för eleven själv och för den valda studieinriktningen samt för eleven som samhällsmedborgare

kunna använda skrivandet som ett medel för att utveckla tänkande och lärande

kunna delta i samtal och diskussioner med olika syften och hålla anföranden inför en grupp på ett sätt som är anpassat efter situation och mottagare

kunna formulera egna tankar och iakttagelser och göra egna bedömningar vid läsning av saklitteratur och litterära texter från olika tider och kulturer

känna till några vanliga myter och motiv i litteraturen, vilka speglar frågor som har sysselsatt människor under olika tider

kunna tillämpa grundläggande regler för språkets bruk och byggnad samt vara medveten om skillnader mellan talat och skrivet språk

kunna inhämta, värdera och ta ställning till information och kunskap från bibliotek och databaser samt kunna använda datorer för att skriva och kommunicera

ha fördjupat sina kunskaper inom något område av svenskämnet utifrån intressen, behov eller vald studieinriktning.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven formulerar sig sammanhängande i tal och skrift i både formella och informella sammanhang med hänsyn till mottagaren.

Eleven håller korta muntliga anföranden inför grupp, deltar i samtal och diskussioner, följer grundläggande regler och bemödar sig om att bli förstadd.

Eleven rådfrågar vid behov språkliga handböcker, använder sig i skrift av grundläggande regler för språkets bruk och byggnad samt skiljer på talat och skrivet språk.

Eleven sammanfattar huvudinnehållet i olika slags texter.

Eleven läser både i utdrag och i sin helhet saklitterära och skönlitterära texter från olika tider och kulturer, sammanfattar innehållet och formulerar egna tankar och iakttagelser kring läsningen.

Eleven gör enklare informationssökningar på bibliotek och i databaser och resonerar om källornas tillförlitlighet.

Eleven använder dator för att producera egna texter och för att kommunicera med andra.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven argumenterar konstruktivt i gruppdiskussioner och håller intresseväckande och väl disponerade anföranden inför grupp.

Eleven skriver i huvudsak korrekt såväl berättande som utredande texter där tankegången klart framgår.

Eleven tillämpar i sitt skrivande sin kunskap om hur en skrivprocess går till.

Eleven läser även mer avancerade texter av olika slag, relaterar det lästa till sina kunskaper och erfarenheter och reflekterar över innehåll och form.

Eleven visar initiativ vid valet av olika slags informationskällor och granskar källorna kritiskt.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven använder i såväl tal som skrift stilmedel som är effektfulla och slående och anpassar sitt budskap så att det både berör och förstås av mottagarna.

Eleven bearbetar självständigt och insiktsfullt sina texter utifrån sina teoretiska kunskaper om språk och litteratur.

Eleven gör jämförelser mellan olika tiders sätt att skildra olika motiv i skilda kulturer och relaterar dem till sin egen tid och sin egen livssituation.

---

■ **Ämne:** Svenska

---

**Kurs:** Svenska B

---

**Kurskod:** SV1202

---

**Poäng:** 100

---

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

kunna förmedla egna och andras tankar i tal och skrift, göra sammanställningar och utredningar samt dra slutsatser och föra fram argument, så att innehåll och budskap blir tydliga och anpassade till målgrupp och syfte

ha utvecklat skrivandet som ett medel för tänkande och lärande och som ett redskap i kommande studier och arbetsliv

kunna jämföra och se samband mellan litterära texter från olika tider och kulturer samt mellan texter med anknytning till vald studieinriktning

ha tillägnat sig och ha kunskap om centrala svenska, nordiska och internationella verk och ha stiftat bekantskap med författarskap från olika tider och epoker

kunna göra iakttagelser av och diskutera språkliga skillnader som exempelvis kan bero på ålder, kön, yrke, uppväxtort och bostadsort

känna till några väsentliga drag i hur det svenska språket har utvecklats från äldsta tider till våra dagar.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven samlar, sovrar och sammanställer med handledning material för muntlig och skriftlig framställning ur olika informationskällor, argumenterar och drar slutsatser i en form som är anpassad efter målgrupp och syfte.

Eleven tillägnar sig litterära texter från skilda epoker och kulturer via böcker, teater och film och påvisar samband och skillnader.

Eleven diskuterar innehåll, gestalter och bärande tankar i texterna och redovisar sina intryck i tal och skrift.

Eleven redogör för några betydelsefulla författarskap och idéströmningar.

Eleven redogör för huvuddragen i utvecklingen av svenska språket, gör iakttagelser och reflekterar över historiska och sociala språkskillnader och minoritetsspråkens ställning i Sverige.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven söker uppslagsrikt på egen hand relevant material för skriftlig och muntlig framställning samt granskar och värderar informationen.

Eleven planerar i tal och skrift sin framställning väl och förmedlar med stilistisk säkerhet i olika sammanhang erfarenheter, kunskaper och underbyggda åsikter på ett intresseväckande och övertygande sätt.

Eleven analyserar och tolkar självständigt litterära texter och använder sig av litterära begrepp.

Eleven reflekterar vid läsningen av texter över de samhälleliga och kulturella faktorer som format texten och över textens giltighet för vår tid.

Eleven gör iakttagelser om bildbaserade mediers uttrycksmedel och analyserar självständigt sådana medier.

Eleven exemplifierar olika varianter av det svenska språket som sociolekter, dialekter och stilnivåer samt redogör för minoritetsspråken och deras ställning i Sverige.

Eleven redogör för grunddragen i de europeiska språkens släktskap, ursprung och deras påverkan på svenska språket samt påvisar utifrån textstudier likheter och skillnader mellan de nordiska språken.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven läser texter av många olika slag och diskuterar och analyserar texterna i förhållande till den miljö, den tid och det samhälle där de har uppstått.

Eleven tolkar bildspråk och uppfattar olika innebörder i lästa texter.

Eleven analyserar och bedömer i tal och skrift argumentationen i olika slags texter och medier och drar egna slutsatser.

---

■ **Ämne:** Svenska

**Kurs:** Svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation

**Kurskod:** SV1205

**Poäng:** 50

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

ha fördjupat sina kunskaper om språket som redskap för kommunikation, tänkande, inlärnin g och problemlösning

ha fördjupat sina kunskaper om texter och textuppbyggnad

känna till det offentliga talandets villkor

känna till vilka presentationsformer som digitala medier kan erbjuda

kunna uttrycka sig i tal och skrift så att eleven kan göra sig gällande i sammanhang som ställer höga krav på engagemang, kunskaper, argumentationsförmåga, vederhäftighet och precision

kunna variera sitt språk med hänsyn till syfte och mottagare

kunna på egen hand läsa och analysera texter, speciellt sådana som har anknytning till elevens studieinriktning

kunna i olika källor, såväl tryckta som digitala, söka, sovra och värdera och ta ställning till material för att kunna göra sammanställningar, utredningar och argumenteringar

kunna kritiskt granska och värdera argumentation och budskap i olika medier.



## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven följer i sitt skrivande med viss hjälp skriftspråkets normer och i sin muntliga framställning de normer som gäller för det offentliga språket i tal.

Eleven resonerar om texters och andra mediers innehåll, form och budskap.

Eleven sovrar och värderar inslag i olika källor och sammanställer med handledning dessa till egna korta utredningar, rapporter och presentationer så att huvudpunkterna framgår.

Eleven omarbetar sina texter och utnyttjar andras synpunkter.

Eleven utnyttjar digital teknik för att göra enklare presentationer.

Eleven redogör för olika aspekter av språket som kommunikationsmedel och analyserar och modifierar sitt språk efter den aktuella situationen.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven anpassar sig i tal och skrift till det offentliga språkets normer.

Eleven söker på egen hand i olika källor, granskar dessa kritiskt samt utformar på egen hand utredningar, rapporter och presentationer, där eleven gör bedömningar och drar slutsatser.

Eleven ger konstruktiva kommentarer till andras texter.

Eleven utnyttjar digital teknik, till exempel multimedia, för mer avancerade presentationer.

Eleven analyserar olika språkliga sammanhang och visar förståelse för de många variationer av språket eleven möter i samhället.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven visar vid analys av talat och skrivet språk hur språket speglar samhälleliga, kulturella och individuella skillnader.

Eleven granskar och värderar kommunikation av olika slag utifrån teoretiska kunskaper inom området, drar egna slutsatser och tillämpar sina kunskaper och erfarenheter i både tal och skrift.

Eleven prövar olika uttrycksmedel och vägar för att framföra budskap, granskar och drar slutsatser om effekter på mottagaren samt bearbetar och experimenterar för att uppnå avsedd verkan.

## Ämnets syfte

Utbildningen i ämnet svenska som andraspråk syftar till att elever med ett annat modersmål än svenska skall få möjligheter att utveckla god förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt på svenska. Ämnets syfte är att stödja den speciella inlärningsprocess som tillägnandet av ett andraspråk innebär och därmed hjälpa eleverna till en vid och varierad språkutveckling. Utbildningen i ämnet syftar till att eleverna skall få så goda kunskaper i svenska att de med fullt utbyte kan tillgodogöra sig utbildningen inom studieinriktningen, så att de kan klara sig i vidare studier, i arbetslivet och i samhällslivet.

För elever som har ett annat modersmål än svenska är utbildningen i svenska som andraspråk inte bara en väg till allt bättre språkbekännskap och språkutveckling utan ämnet syftar också till att fördjupa förståelsen av livet i Sverige, så att eleverna blir allt mer delaktiga i svenska förhållningssätt och traditioner. Varierande aspekter på samhällsliv och kultur skall därför återkommande integreras i språkutbildningen.

Utbildningen syftar till att eleverna skall lära sig att använda skrivandet för att tänka och lära. Litteraturläsningen skall – utöver att vara en källa till glädje, personlig utveckling och tillfredsställelse – öka elevernas medvetenhet om den betydelse skönlitteraturen har för språkutveckling och kulturförståelse.

Språket är av grundläggande betydelse för lärandet och en väg till kunskap. Genom språket sker kommunikation med andra och genom läsning och eget skrivande tillägnar sig eleverna nya begrepp och lär sig att se sammanhang, tänka logiskt, granska kritiskt och värdera. Genom språket bildas kunskap och genom språket görs kunskapen synlig och hanterbar. Förmågan att reflektera över, förstå, värdera och ta ställning till företeelser i omvärlden växer. Ämnet svenska som andraspråk har i samverkan med andra ämnen ett ansvar för att denna kunskapsutveckling sker och att eleverna ser en meningsfull helhet i sin utbildning, där den valda studieinriktningen är en utgångspunkt.

Att i tal och skrift kunna använda språket är således en förutsättning för studier och för att aktivt och med ansvar kunna delta i samhällslivet. Det är därför ett viktigt uppdrag för skolan att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling. Inom ämnet svenska som andraspråk skall eleverna få rikligt med tillfällen att använda och utveckla sina färdigheter i att tala, lyssna, se, läsa och skriva och att möta olika texter och kulturyttringar.

## Mål att sträva mot

Skolan skall i sin undervisning i svenska som andraspråk sträva efter att eleven

uppfattar en helhet i sin utbildning och kan tillägna sig nya begrepp, förstå sammanhang och tillämpa sina kommunikativa färdigheter på svenska inom olika ämnen och kunskapsområden som är aktuella för den valda studieinriktningen,

fördjupar förståelsen av språkets betydelse för identiteten och utvecklar förmåga att reflektera över sin tvåspråkighet,

utvecklar en språklig säkerhet i tal och skrift, vill, vågar och kan uttrycka sig på svenska i många olika sammanhang samt genom skrivandet och talet erövrar medel för tänkande, lärande, kontakt och påverkan,

utvecklar sin förmåga att bearbeta sina texter utifrån egen värdering och andras råd, breddar sin stilistiska förmåga och får prova olika texttyper och konstnärliga uttrycksmedel,

fortsätter att utveckla den egna läskunnigheten på svenska, så att förmågan att tolka, kritiskt granska och analysera olika slag av texter, såväl skrift- som bildbaserade, svarar mot de krav som ställs i ett komplicerat och informationsrikt samhälle,

utvecklar sin förmåga att söka, söva och bearbeta information från såväl muntliga som tryckta och digitala källor,

utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att tillägna sig skönlitteratur i skilda former från olika tider och kulturer och stimuleras till att söka sig till litteratur och bildmedier som en källa till kunskap och glädje,

får möjlighet att utveckla en beläsenhet i centrala svenska och internationella verk och att tillägna sig kunskap om författarskap, epoker och idéströmningar i kulturer från olika tider,

i dialog med andra på svenska uttrycker tankar, känslor och åsikter och reflekterar över existentiella och etiska frågor och fördjupar sin förståelse för människor med andra levnadsförhållanden och från andra kulturer och även gör jämförelser med sin egen kulturbakgrund,

genom olika texter och medier blir förtrogen med grundläggande demokratiska, humanistiska och etiska värden men också medveten om destruktiva krafter att reagera emot,

utvecklar kunskap om det svenska språket, dess ständigt pågående utveckling, dess uppbyggnad, ursprung och historia samt utvecklar förståelse för varför människor skriver och talar olika,

utvecklar förmåga att göra jämförelser mellan sitt modersmål och det svenska språket,

förvärvar insikt i hur lärande går till, särskilt med avseende på språkets roll, och lär sig att på egen hand och tillsammans med andra använda erfarenheter, tänkande och språkliga färdigheter för att bilda och befästa kunskaper,

utvecklar kunskap om andraspråksinläring och förmåga att inventera och beskriva sina kunskaps- och färdighetsbehov samt planera och utvärdera sin inläring.

## Ämnets karaktär och uppbyggnad

Inläringen av ett nytt språk är en långsiktig process som fortsätter även efter det att eleven avslutat sina studier. I ämnet svenska som andraspråk ingår därför att ge eleverna möjlighet att tillägna sig metoder och verktyg för andraspråksinläring, så att de själva kan ta ansvar för att vidareutveckla sitt språk för att uppnå i det närmaste första språksnivå i svenska. Därmed kan ämnet svenska som andraspråk även stödja utveckling mot aktiv tvåspråkighet.

Ämnet svenska som andraspråk karaktäriseras av att inläringen av språket sker i det land där språket talas. Den omgivande svenskspråkiga miljön är en outtömlig resurs för ämnet. Med omgivningens talade och skrivna svenska som utgångspunkt finns stora möjligheter att utveckla goda inlärningsstrategier, så att en fortlöpande utveckling av kunskaper i svenska sker.

Ämnets huvudsakliga innehåll är språk och språkutveckling. De språkliga aktiviteterna att lyssna, tala, läsa och skriva på svenska ger kurserna deras struktur. Ämnet präglas av elevernas behov av att kunna kommunicera på svenska i krävande sammanhang. I högre grad än i svenska som modersmål ingår att lyssna, medvetet bygga upp ett rikt ordförråd, öka sin förståelse av grundläggande begrepp, lära sig avancerade begrepp och strukturer samt öva uttal för att kunna göra sig förstådda vid och förstå även en analyserande och utredande framställning.

Viktiga kunskapsområden är det svenska språket och den svenska litteraturen, med utblickar mot världslitteraturen. Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan även avlyssning, film, video etc. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder. Studiet av svenska texter i vid bemärkelse bidrar till kunskaper om svensk kultur och svenskt samhällsliv.

Ett kontrastivt perspektiv är centralt i utbildningen i svenska som andraspråk, dvs. jämförelser mellan det svenska språket och elevernas modersmål samt mellan kulturella och samhälleliga förhållanden i

Sverige och i ursprungslandet. Inom ämnet finns teoretisk kunskap om andraspråksinläring.

Innehållet i ämnet svenska som andraspråk kan inte delas upp i moment som bygger på varandra i en given turordning. Karaktäristiskt för ämnet är att den språkutvecklande undervisningen måste följa en cyklisk progression, varvid kunskaperna om språkets olika komponenter, kultur och samhälle kontinuerligt vidgas och fördjupas under hela skoltiden.

Kärnämnet svenska som andraspråk är uppdelat i två kurser, Svenska som andraspråk A och Svenska som andraspråk B. De tre karaktärsämneskurser som ingår i ämnet svenska kan studeras även av elever med svenska som andraspråk: Svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation, Litteratur och litteraturvetenskap samt Litterär gestaltning.

Kursen *Svenska som andraspråk A* bygger vidare på utbildningen i grundskolan eller motsvarande kunskaper och skall öka elevernas tilltro till den egna språkliga förmågan på sitt andraspråk. Tyngdpunkten ligger på elevens behov att kommunicera i tal och skrift på svenska, att tillämpa och vidareutveckla sin förmåga att läsa, lära och tänka. Läsning för lust och glädje, för självkännedom och för att vara en väg till förståelse av livet i Sverige ingår. Kursen skall öka elevernas tilltro till den egna förmågan att uttrycka sig på svenska. Den språkliga förmågan skall i olika arbets- och kommunikationsformer utvecklas till ett allt bättre redskap för tänkande och lärande genom att eleverna bereds tillfälle att arbeta med det svenska språket på ett undersökande och experimenterande sätt. Eleverna skall ges tillfälle att fördjupa sig inom något område i ämnet svenska som andraspråk efter egna behov och vald studieinriktning. En sådan fördjupning kan t.ex. gälla att utveckla sin uttrycksförmåga i tal eller skrift, att sätta sig in i ett fackspråk eller ett visst slags texter som anknyter till studieinriktningen. Svenska som andraspråk A är en kärnämneskurs som alternativ till Svenska A.

Kursen *Svenska som andraspråk B* breddar och fördjupar innehållet i Svenska som andraspråk A. Utifrån vald studieinriktning och egna behov får eleverna möjligheter att vidareutveckla sin språkliga förmåga. Läsning enligt elevernas önskemål ingår även i Svenska som andraspråk B, men litterära och andra texter fokuseras tydligare som kunskapskällor. Perspektivet vidgas ytterligare mot historien, samhället och framtiden. Svenska som andraspråk B har en mer analytisk inriktning, där både skrivandet och det förberedda talandet ingår med samlande av material, planering, bearbetning och utformning av egna texter. Vid sidan av utredande och analytiskt skrivande skall eleverna också få utveckla sitt personliga skrivande. Svenska som andraspråk B är en kärnämneskurs som alternativ till Svenska B.

■ <b>Ämne:</b>	<b>Svenska som andraspråk</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Svenska som andraspråk A</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>SVA1201</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

vilja och våga använda det svenska språket för muntlig och skriftlig kommunikation i skiftande sammanhang och situationer

ha ett så rikt ordförråd att hon med hjälp av detta kan klart och tydligt förmedla åsikter, erfarenheter och iakttagelser i tal och skrift på ett sätt som är anpassat till situationen och mottagaren

kunna tillgodogöra sig det väsentliga i en text som är relevant för eleven själv och för den valda studieinriktningen och för eleven som samhällsmedborgare

kunna, med tydligt uttal och god språkbehandling, samtala om och diskutera aktuella frågor och sociala och kulturella företeelser, beskriva erfarenheter av sin kultur och jämföra med den svenska kulturen

kunna förstå längre muntliga och skriftliga framställningar och uppfatta hur språket anpassas till situation och mottagare

kunna använda skrivandet som ett medel för att utveckla tänkande och lärande

kunna formulera egna tankar och iakttagelser och göra egna bedömningar exempelvis vid läsning av texter av olika slag från olika tider och kulturer

kunna tillämpa grundläggande regler för språkets bruk och byggnad samt vara medveten om skillnader mellan talat och skrivet språk

kunna inhämta, värdera och ta ställning till information och kunskaper från bibliotek och databaser samt kunna använda datorer för att skriva och kommunicera

kunna använda lexikon, uppslagsböcker och digitala hjälpmedel som informationskällor

ha fördjupat sina kunskaper inom något område av ämnet svenska som andraspråk utifrån intressen, behov eller vald studieinriktning.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven kommunicerar muntligt och skriftligt och gör sig förstådd i både formella och informella sammanhang med ett för situationen tillräckligt ordförråd.

Eleven deltar i olika muntliga aktiviteter utan att uttal och grammatik försvårar förståelsen.

Eleven återger med stöd av ledfrågor innehållet i muntliga och skriftliga framställningar av skiftande slag och svårighetsgrad.

Eleven utnyttjar språkliga handböcker, använder sig i tal och skrift av grundläggande regler för språkets bruk och byggnad samt skiljer på talat och skrivet språk.

Eleven formulerar egna tankar och iakttagelser och jämför med stöd av ledfrågor texter från olika tider och kulturer.

Eleven gör enklare informationssökningar på bibliotek och i databaser och reflekterar över källornas tillförlitlighet.

Eleven använder dator för att producera egna texter och för att kommunicera med andra.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven kommunicerar muntligt med tydligt uttal och god språkbehandling och anpassar sig till situation och mottagare.

Eleven sammanfattar huvuddragen i muntliga och skriftliga framställningar av skiftande slag, kommenterar såväl skönlitterära som saklitterära texter samt relaterar dessa till sina kunskaper och erfarenheter.

Eleven skriver på ett relativt korrekt sätt texter av olika slag, använder ett ordval med avsedd abstraktionsnivå, varierar meningsbyggnaden samt disponerar så att tankegången klart framgår.

Eleven tillämpar i sitt skrivande sina kunskaper om hur en skrivprocess går till.

Eleven visar initiativ vid valet av olika slags informationskällor och resonerar om källornas tillförlitlighet.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven visar språklig säkerhet och använder språket med känsla för stilistiska valörer i olika situationer.

Eleven befäster och utvidgar sitt ordförråd och förbättrar sin språkliga förmåga vad gäller språkriktighet och användning av idiomatiska uttryck.

Eleven läser olika slags texter och relaterar dessa till svenska förhållanden och till sina erfarenheter och upplevelser.

■ <b>Ämne:</b>	<b>Svenska som andraspråk</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Svenska som andraspråk B</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>SVA1202</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

vilja och kunna använda det svenska språket för muntlig och skriftlig kommunikation i olika situationer

känna till oskrivna regler och rollförväntningar i samtal och diskussioner i den svenska kulturen

ha ett rikt och varierat ordförråd

kunna uttrycka sig i tal och skrift på ett nyanserat och idiomatiskt språk för olika syften och mottagare samt kunna presentera klara och tydliga skriftliga och muntliga framställningar för olika målgrupper

kunna förmedla egna och andras tankar i tal och skrift, göra sammanställningar och utredningar samt dra slutsatser och föra fram argument, så att innehåll och budskap blir tydliga

ha utvecklat skrivandet som ett medel för tänkande och lärande och som ett redskap i studier och kommande arbetsliv

ha läst skönlitteratur från olika tider och kulturer med tyngdpunkt på svensk 1900-talslitteratur och kunna reflektera över texterna och i anknytning till dem skriva och samtala om egna och andras upplevelser, värderingar och levnadsvillkor

ha fördjupade kunskaper om det svenska språkets bruk och byggnad och god förmåga att tillämpa dessa kunskaper för att bearbeta och förbättra sitt eget språk

ha kännedom om och kunna diskutera språkliga skillnader i olika grupper i samhället och ha viss kännedom om svenska språkets historiska utveckling och särart i förhållande till andra språk.



## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven visar prov på ett rikt och varierat ordförråd, uttrycker sig klart och tydligt i tal och skrift och anpassar sitt språk för olika målgrupper.

Eleven sammanfattar, granskar kritiskt och reflekterar över innehållet i skriftliga och muntliga framställningar av varierande slag och uppmärksammar hur språkbruket varierar i olika situationer i den egna och i den svenska kulturen.

Eleven samlar, sovrar och sammanställer med handledning material ur olika informationskällor för muntlig och skriftlig framställning.

Eleven tillägnar sig litterära texter från skilda epoker och kulturer via böcker, teater och film och påvisar samband och skillnader.

Eleven diskuterar innehåll, gestalter och bärande tankar i texterna och redovisar sina intryck i tal och skrift.

Eleven reflekterar över svenska språkets släktskapsförhållanden och historiska utveckling.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven söker uppslagsrikt på egen hand relevant material för skriftlig och muntlig framställning samt granskar och värderar informationen.

Eleven förmedlar i tal och skrift med stilistisk säkerhet erfarenheter, kunskaper och underbyggda åsikter på ett intresseväckande och övertygande sätt.

Eleven analyserar och tolkar självständigt litterära texter och använder sig av litterära begrepp.

Eleven reflekterar vid läsningen över de samhälls- och kulturella faktorer som format texten och över textens giltighet för vår tid.

Eleven beskriver likheter och skillnader mellan sitt modersmål och det svenska språket samt kulturellt och socialt betingade variationer i de båda språken.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven uttrycker sig i tal och skrift på ett idiomatiskt och korrekt språk och anpassar uttryckssättet efter innehåll, mottagare, syfte och situation.

Eleven analyserar och bedömer i tal och skrift argumentationen i olika slags texter och drar egna slutsatser.

Eleven analyserar språkliga variationer av såväl social som regional art och resonerar om variationernas effekter och syfte i olika kommunikativa sammanhang.

Eleven är bevandrad i texter av många olika slag och diskuterar och analyserar texterna i förhållande till den miljö, den tid och det samhälle där de har uppstått.

---

### **Ämnets syfte**

Utbildningen i ämnet teckenspråk syftar till att ge hörande elever kunskaper i att använda teckenspråk i kontakt med döva och andra teckenspråksanvändare. Det väsentligaste är att utveckla sådana färdigheter att eleverna vågar och vill föra samtal på teckenspråk. Ämnet ger förståelse för det värdefulla i att kommunicera med människor som använder teckenspråk. Dessutom syftar ämnet till att ge kunskaper om de kulturella drag som teckenspråket har samt främja intresse för och kunskaper om dövas situation i samhället.

### **Mål att sträva mot**

Skolan skall i sin undervisning i teckenspråk sträva efter att eleven

utvecklar sina kunskaper i att kommunicera på teckenspråk,

utnyttjar tillfällen att använda språket i kommunikation med andra teckenspråksanvändare,

utvecklar kunskap om dövas tvåspråkighetssituation och inser konsekvenserna av den,

förstår dövas livsvillkor och kultur, nationellt och internationellt.

### **Ämnets karaktär och uppbyggnad**

Teckenspråket är modersmål för cirka tio tusen personer i Sverige som är döva från födsel eller tidig barndom. Även andra grupper i samhället använder i ökande omfattning teckenspråk som kommunikationsmedel.

Att kunna kommunicera står i centrum för allt språklärande. Teckenspråk är ett språk med egen grammatik, eget ordförråd och egna kulturella drag. Det är ett visuellt språk som produceras med händerna, ansiktet och kroppen. Den som tillägnar sig kunskaper i teckenspråk lär sig samtidigt ett nytt sätt att kommunicera eftersom regler för turtagning och återkoppling är annorlunda än i talade språk.

Ytterligare en skillnad jämfört med andra språk är att teckenspråk saknar skriftspråk. Det betyder att möjligheterna till självstudier är begränsade. De teckenspråkstexter som finns på video är av ringa antal jämfört med det stora utbudet av litteratur i olika former.

I ämnet teckenspråk ingår kunskap om de grundläggande villkor för kommunikation som gäller vid samtal med teckenspråksanvändare. I ämnet är det naturligt att uppmärksamma de mer formella si-

dorna av språket, att ge ökad kunskap om grammatiska strukturer och att ge eleverna möjlighet att öva sin förmåga till språklig variation.

Till teckenspråkets karaktär hör att det är inriktat på dialog, men för att stödja språkutvecklingen behövs övning i att avläsa och att analysera teckenspråkstexter med avseende på grammatisk struktur. Studier i teckenspråk innefattar också att erövra färdighet i att bokstavera och avläsa bokstaverade ord. Att utveckla icke manuella signaler är ytterligare en aspekt av lärandet liksom förståelsen av grammatiska företeelser.

Genom att använda teckenspråk för att uttrycka egna tankar, eller ta del av andras tankar, utvecklas språkfärdigheten. Liksom vid annan språkinläring spelar det sociala samspelet eleverna emellan en viktig roll.

Även begränsade kunskaper i teckenspråk kan vara viktiga för elevens självtillit. I ämnet ligger ett värde i att eleven försöker hitta vägar för att förstå eller göra sig förstadd också i situationer där den egna språkförmågan ännu inte riktigt räcker till.

Till ämnet hör att ge kunskap om och förståelse av dövas ställning och villkor, nationellt och internationellt.

I gymnasieskolan finns fem kurser i teckenspråk för hörande som bygger på varandra. Alla kurserna är valbara.

*Teckenspråk för hörande, steg 1*, är nybörjarkurs. Eleven börjar lära sig teckenspråk och börjar använda språket för kommunikation. Denna kurs motsvarar den tidigare kursen C-språk, kurs A.

*Teckenspråk för hörande, steg 2*, fortsätter att ge eleven möjlighet att utveckla sina kunskaper, sin kommunikationsförmåga och sin kännedom om dövas kultur. Kursen motsvarar den tidigare kursen C-språk kurs B eller grundskolans år 9 (språkval).

I *Teckenspråk för hörande, steg 3*, vidareutvecklar eleven sina kunskaper i att använda teckenspråk i olika situationer.

*Teckenspråk för hörande, steg 4*, fortsätter att bygga upp elevens förmåga att kommunicera på teckenspråk i olika situationer. Kursen skall öka elevens tilltro till den egna språkliga förmågan i teckenspråk.

I *Teckenspråk för hörande, steg 5*, får eleven större säkerhet och bredd i sina kunskaper i teckenspråk. Perspektiven vidgas ytterligare mot språkanvändning i varierande och mer komplicerade situationer.

■	<b>Ämne:</b> Teckenspråk för hörande
	<b>Kurs:</b> Teckenspråk för hörande, steg 1
	<b>Kurskod:</b> TNH1201
	<b>Poäng:</b> 100

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

förstå huvudinnehållet i enkelt och tydligt teckenspråk som berör för eleven kända områden

kunna besvara och ställa frågor om för eleven vardagliga ämnen

på enkelt och tydligt teckenspråk kunna berätta om sig själv och sina egna förhållanden

kunna bokstavera tydligt

ha kännedom om dövas situation i Sverige.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven förstår huvudinnehållet i enkelt och tydligt teckenspråk, som handlar om för eleven kända områden.

Eleven besvarar och ställer frågor om för henne eller honom välkända ämnen.

Eleven berättar om sig själv och sina egna förhållanden på ett enkelt och tydligt teckenspråk.

Eleven bokstaverar tydligt.

Eleven belyser dövas situation i Sverige förr och nu.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven förstår huvudinnehållet i meddelanden och information som ingår i vardagliga sammanhang och som tecknas i lugnt tempo.

Eleven för en dialog på teckenspråk inom ett känt område.

Eleven deltar i samtal genom att svara på frågor och ställer själv enkla frågor.

Eleven berättar på tydligt och enkelt teckenspråk något hört, läst eller upplevt.

Eleven avläser tydlig bokstaving i lugnt tempo.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven förstår innehållet i information som berör för henne eller honom kända områden.

Eleven använder tydligt teckenspråk i olika vardagliga situationer.

Eleven berättar på tydligt teckenspråk något hört, läst eller upplevt.

Eleven bokstaverar tydligt och avläser bokstaving.

---

■	<b>Ämne:</b> Teckenspråk för hörande
	<b>Kurs:</b> Teckenspråk för hörande, steg 2
	<b>Kurskod:</b> TNH1202
	<b>Poäng:</b> 100

## Mål

**Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs**

Eleven skall

förstå enkelt och tydligt teckenspråk, som berör för eleven kända områden

kunna delta i dialog om vardagliga ämnen

kunna på enkelt teckenspråk beskriva en händelse och återge en berättelse

kunna bokstavera och avläsa tydlig bokstaving

ha kunskaper om dövas situation i Sverige.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

Eleven förstår enkelt och tydligt teckenspråk, som handlar om för eleven kända områden.

Eleven deltar i dialog om vardagliga ämnen.

Eleven beskriver en händelse och återger en berättelse på enkelt teckenspråk.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven förstår meddelanden och information i vardagliga sammanhang.

Eleven deltar i dialog om vardagliga ämnen, uppfattar vad som sägs och använder olika fraser för att uttrycka känslor och önskemål.

Eleven bokstaverar och avläser bokstavingar.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven deltar i flerpartssamtal i lugnt tempo, som handlar om för eleven kända områden.

Eleven tillgodogör sig information från andra.

Eleven planerar och genomför olika språkliga uppgifter med handledning och utvärderar sin språkinläring och sitt arbetsätt.

---



■ <b>Ämne:</b>	<b>Teckenspråk för hörande</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Teckenspråk för hörande, steg 3</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>TNH1203</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

- kunna använda enkelt teckenspråk i olika språkliga situationer
- kunna återberätta huvudinnehållet i kända texter på tydligt teckenspråk
- kunna använda teckenspråkets grammatiska signaler
- känna till dövas livsvillkor internationellt.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

- Eleven tar egna initiativ att använda språket och gör sig förstådd i vardagssamtal.
- Eleven tillämpar i viss mån språkets grammatik.
- Eleven belyser dövas situation i olika delar av världen.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

- Eleven berättar på teckenspråk något hört, läst eller upplevt så att det kan förstås av mottagaren.
- Eleven deltar i flerpartssamtal i normalt tempo i olika vardagliga situationer och anpassar sitt språk efter situation och mottagare.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

- Eleven medverkar aktivt i olika formella och informella samtalssituationer.
- Eleven arbetar med teckenspråk och svenska utifrån ett jämförande perspektiv.

■	<b>Ämne:</b> Teckenspråk för hörande
	<b>Kurs:</b> Teckenspråk för hörande, steg 4
	<b>Kurskod:</b> TNH1204
	<b>Poäng:</b> 100

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

- ha tilltro till den egna språkfärdigheten och våga använda teckenspråk i olika situationer
- kunna följa med och delta i flerpartssamtal på teckenspråk
- kunna berätta något hört, läst eller upplevt på tydligt teckenspråk
- känna till dövas tvåspråkighetssituation.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

- Eleven tar initiativ till att använda språket i olika situationer samt använder i viss mån språkets turtagningsregler.
- Eleven redogör på teckenspråk för dövas tvåspråkighetssituation.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

- Eleven använder sina kunskaper i teckenspråk i mer komplexa situationer.
- Eleven uttrycker sig varierat på teckenspråk.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

- Eleven återberättar innehållet i en okänd videotext.
- Eleven arbetar med svenska och teckenspråk utifrån ett jämförande perspektiv.

■ <b>Ämne:</b>	<b>Teckenspråk för hörande</b>
<b>Kurs:</b>	<b>Teckenspråk för hörande, steg 5</b>
<b>Kurskod:</b>	<b>TNH1205</b>
<b>Poäng:</b>	<b>100</b>

## Mål

### Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

#### Eleven skall

- kunna delta i diskussioner om vardagliga ämnen på tydligt teckenspråk
- kunna återberätta egna eller andras erfarenheter på ett ledigt teckenspråk
- kunna arbeta med svenska och teckenspråk utifrån ett jämförande perspektiv.

## Betygskriterier

### Kriterier för betyget Godkänd

- Eleven deltar i samtal och använder språkets grammatiska regler.
- Eleven argumenterar konstruktivt i gruppdiskussioner på teckenspråk och tar hänsyn till andras argument och för på så sätt diskussionen framåt.

### Kriterier för betyget Väl godkänd

- Eleven använder ett ledigt teckenspråk i kommunikation.
- Eleven visar i sitt sätt att kommunicera förståelse för den språkliga kultur som teckenspråk har.

### Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

- Eleven anpassar sitt språk till olika, mer krävande språkliga situationer.
- Eleven översätter mellan svenska och teckenspråk.
- Eleven argumenterar konstruktivt i gruppdiskussioner.

# Poängplan för nationella och specialutformade program i gymnasieskolan

Ämne	gymnasiepoäng
Ämnen som i nedan angiven omfattning ingår i alla nationella och specialutformade program (Kärnämnen)	
Svenska/Svenska som andraspråk	200
Engelska	100
Matematik	100
Idrott och hälsa	100
Samhällskunskap	100
Religionskunskap	50
Naturkunskap	50
Estetisk verksamhet	50
Ämnen genom vilka programmet får sin karaktär inklusive projektarbete om 100 gymnasiepoäng	1 450
Individuella val	300
<b>Summa gymnasiepoäng</b>	<b>2 500</b>